

II

ДОКУМЕНТА НЕМАЧКИХ, БУГАРСКИХ
И КВИСЛИНШКИХ КОМАНДИ И УСТАНОВА

ОБЈАВА ФЕЛДКОМАНДАНТУРЕ У НИШУ ОД 4 АВГУСТА 1942 ГОД. О ДИВЕРЗАНТСКИМ АКЦИЈАМА НА ПРУЗИ БЕОГРАД—НИШ И О УЦЕНИ ЛИЦА КОЈА ВРШЕ ДИВЕРЗИЈЕ¹

ОБЈАВА ФЕЛДКОМАНДАНТУРЕ У НИШУ

Ниш, 4 августа

Фелдкомандантура Ниша издала је следећу објаву:

У месецима јуну и јулу 1942 године десила су се на главној железничкој прузи Београд—Солун следећа три железничка атентата:

16 јуна 1942 г. између Мезграје—Топонице на прузи Ниш—Београд;

13 јула 1942 г. 12 км северозападно од Ниша, између Мезграје—Топонице, 700 м југоисточно од моста на Морави;

21 јула 1942 г. око 6 км југозападно од Ниша, 1.500 м северно од Старог Међурова.

Тим атентатима оштећени су саобраћајни објекти у Србији.

Општине које се налазе у близини места атентата кажњене су тешким новчаним казнама. Ако се десе и даље атентати предузеће се даље мере. Осигурање ових објеката је и у личном интересу српског становништва, стога дајемо награду од дин. 100.000 ономе ко помогне ухватити атентатора да би исти био ухапшен и приведен казни.

¹ Прештампано из „Обнове“ бр. 332 од 5 августа 1942 године. Оригинал се налази у архиви Војноисториског института, под бр. 2/3—1, к. 45.

Саопштење могу Фелдкоманданту усмено или писмено доставити. О делењу награде одлучује лично по личном нахођењу

Фелдкомандант
Фрајхер фон Ботмер, пуковник.²

БР. 77

ОБЈАВА НЕМАЧКЕ КРАЈСКОМАНДАНТУРЕ У ЗАЈЕЧАРУ ОД 5 АВГУСТА 1942 ГОД. О СТРЕЉАЊУ ДЕСЕТ ЛИЦА¹

О Б Ј А В А

Као одмазда што су партизани одвели лекара немачког бакарног рудника Бор, Др. Малника, а којег и поред датог им рока до 31. јула т. г. нису пустили, стрељане су у Бољевцу данас као таоци следеће особе:

1. Шћекић Јован, управник поште из Салаша,
2. Станојевић Љубомир, железничар из Зајечара,
3. Лапатовић Јован, музикант из Боговине,
4. Бајић Чедомир, земљорадник из Вражогрнца,
5. Лаутаровић Димитрије, земљорадник из Дупљана,
6. Марјановић Велимир, земљорадник из Уровице,
7. Мариановић Никола, жандарм из Копривнице,
8. Сибић Вукашин, земљорадник из Метриша,
9. Стевић Стојан, земљорадник из Чубре и
10. Стојановић Иван, рибар из Доњег Милановца.

Зајечар, 5 августа 1942 год.

Крајскомандантура²

² Осуђен од Војног суда Треће армије 9 марта 1947 год. на смрт стрељањем, као ратни злочинац.

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института.

² Немачка обласна команда. Њен командант је у то време био Шулце Лангеман Лудвиг Ернст, мајор немачке војске. Војни суд Треће армије осудио га је 9 марта 1947 год. на смрт стрељањем као ратног злочинца.

**ГОВОР НАЧЕЛНИКА УПРАВНОГ ШТАБА КОМАНДУ-
ЈУЋЕГ ГЕНЕРАЛА И ЗАПОВЕДНИКА СРБИЈЕ ДР ХА-
РОЛДА ТУРНЕРА ОД 10 АВГУСТА 1942 ГОД. ОКРУЖНИМ
И СРЕСКИМ НАЧЕЛНИЦИМА У АРАНЂЕЛОВЦУ¹**

Реч државног саветника др. Турнера српским окружним и
среским начелницима

**ЖИВОТНИ ИНТЕРЕСИ СРПСКОГ НАРОДА ЛЕЖЕ У ОБЕЗБЕЂЕЊУ
РЕДА И МИРА**

„Када је влади генерала Недића стављено у задатак да у
најкраћем времену организује српску управу, присталице
ове владе успеле су да велики део овог задатка реше на
један изванредан начин, који је и код нас Немаца наишао
на пуно признање и дивљење”.

Приликом недавног заседања претставника срп-
ских среских и општинских власти, државни савет-
ник господин др. Турнер одржао је овај значајан
говор:

„Срееки начелници и претставници општина,

У својству шефа немачке војне управе на подручју
Командујућег генерала и заповедника у Србији, пропутао
сам прошлих недеља целу земљу, говорио сам са сваким
од ваших окружних начелника и прикупио драгоцене ути-
ске. Сматрам својом дужношћу да стекнем мишљење о
људима који стоје на челу српских срезова и општина и
који њима одговорно управљају. Затим, желео бих да и
њима дам прилику лично са мном да говоре и да ми изнесу
евоје бриге и молбе. Ви сте они водећи чиновници српске
државе који су народу најближи и од чије спретности и
храбрости и завиеи вођење народа у овим тешким вре-
менима.

Вама су свима познати догађаји који су довели до
слома југословенске државе. Још и дан данас биће многим
од вас несхватљиво безумно дело злочиначких елемената.
За нас Немце били су ови догађаји још несхватљивији.
Баш последњих година, захваљујући једној разборитој по-
литици, настало је зближење између Немачке и Југосла-

¹ Прештампано из „Обнове” бр. 336 од 10 августа 1942 године.
Оригинал се налази у архиви Војноисториског института под бр.
43—1, к. 45.

вије које је баш за ову земљу било од велике користи. Сртском сељаку, раднику и предузимачу као и произвођачу Немачка је олакшала бригу о проћи његових производа као и бригу око цена. Изградњом својих јавних установа, друмова и река, годинама је могла земља у мирном реду да достигне један невероватан привредни полет. Све ово срушено је за неколико дана, а Немачка приморана, и против своје воље, да предузме противу Југославије потребне ратне мере. Догодило се оно што се морало догодити. Упркос одличним војничким врлинама народа, његова војска је после слабог отпора доживела потпуни слом. Недостајао му је политички и идеолошки став, који немачким војницима обезбеђује непобедивост, храброст и одлучност.

Ма да је једна сразмерно мала злочиначка клика изневерила уговор са Немачком, ипак је српски народ морао да сноси последице по неумитној природи ствари, исто онако као што је и немачки народ морао да сноси последице кукавичког јеврејско-масонског ударца ножем у леђа у години 1918. Требало је да у марту 1941 године српски народ располаже снагом да отера до ђавола ову политичку клику. Међутим, то се није догодило. Тако се Србија у великом светском идеолошком сукобу сврстала у ред оних сила које су, вођене од јеврејства и масонства, покушале да зауставе или чак поврате точак времена, а све због своје грабљиве себичности. Тиме је Србија тренутно искључена из активне борбе младих и полетних европских и азиских народа против комунизма и јеврејства.

На који би начин, дакле, могла сада Србија у времену борбе да докаже своју вољу за сарадњу на изградњи нове Европе?

Када је немачка војна сила прошле године завршила свој задатак уништењем југословенске армије, на молбу Српске владе постављени су у земљи мањи континенти трупа у циљу смањења окупационих терета. Комунистички и народни злочинци нису разумели овај гест, него су га схватили као знак слабости, па су мислили да ће подизањем побуне моћи с леђа да нападну немачку армију у тренуцима њене пресудне борбе на Истоку. Дошло је до неумољивог угушивања устанка са поеледицама које су вам познате.

Када је влади генерала Недића стављено у задатак да у најкраћем времену организује српску управу, присталице ове владе успеле су да велики део овог задатка реше на један изванредан начин, који је и код нас Немаца наишао на пуно признање и изазвао дивљење. Када човек данас

путује кроз Србију види да је сељак обрадио свако парченце земље, да га је посејао, да се вредно ради и да живот добија свој нормални свакодневни изглед.

Ја се не устежем да изјавим, да оно што је учињено у земљи претставља у ствари вашу заслугу. Тиме сте повели српски народ оним путем којим он мора да иде, да би понова извојевао себи место међу народима, а то је пут неуморног и самопрегорног рада. Ми, Немци, знамо шта значи када се све изгуби, када се изгуби вредност новца, ви ћете признати да је само прегнуће немачког радника и сељака и њиховог вођства довело до тога да после 1933 године под вођством Адолфа Хитлера рад узме маха на начин који досада није никада био познат у светској историји. На то треба да стално указујете у вашим срезовима и општинама. Ја сам већ рекао да је почетак тог посла већ у обрађивању земље показао један успех, који може да служи за пример. Сада је ваша дужност да одржите и одбраните оно што је стечено.

Ви знате исто као и ја ко је онај у земљи и ван ње који жели да изазове неред и коме је то у интересу. То су с једне стране плаћеници јеврејско-марксистичког комунизма.

Повереници Москве покушали су ђаволском рафинираношћу прошле године да убеди српски народ, који је, истина, у суштини непријатељски расположен према комунизму, али осећа велику љубав према руском народу, да само путем комунизма може да се епасе од несреће овог рата. Ја верујем да је безумље и злочинство оваквог схватања већ прошле године јасно отворило очи српском народу и сматрам да је углавном народ излечен од комунистичких идеја.

Поједини комунистички мангупи, који долазе из Москве и тумарају по земљи, могу се, ако то народ само хоће, а он је то већ доказао — лако уништити. Али сваки Србин треба да зна да и најмањим посредним подржавањем комуниста постаје њиховим саучесником, због чега потиада под исту казну као и они.

С друге стране стоје назови националистички кругови, који су у својој заслеиљености увек гурали српски народ у несрећу. О томе ћу ја као Немац отворено рећи своје мишљење.

Српски народ имао је срећу да после свога слома нађе људе који су били спремни да узму на себе жиг непопуларности и да поведу народ кроз патње које један изгубљени рат доноси.

Нико не може боље од мене да посведочи колико се садашњи министар Аћимовић трудио до самопрегора, у априлу месецу прошле године, да среди прилике у земљи, иако су га у његовом послу покушали да ометају и сузбију комунистички и тобожњи националистички елементи, и најзад како је носио на својим леђима тешки терет одговорности у току прошлога лета, све док претседник Милан Недић није ступио на чело владе. Можда ће се неко наћи међу вама па казати да баш та околност што Рјемци хвале Недића и Аћимовића доказује да су они издајнице српског народа.

Али то није похвала што вам ја о овим људима кажем, већ објективно дивљење схватању дужности ових људи, који се свега одричу што им живот пружа, само да би могли да користе своје народу. Историја ће их у будућности обележити као велике Србе. Напротив, онај је доетојан презрења који се као енглески плаћеник приказује националним Србином да би у сенци кукавичке опозиције, избегао сваку одговорност и сваки рад, а у мирној нади да ће неки случај ипак довести до неерећног исхода рата за Немачку и да ће ее онда без икакве муке моћи претставити пред народом као национални херој. Дакле, на једној страни видите схватање дужности према народу, а на другој кукавичку издају. Овакав човек не може изазвати озбиљне сметње. У најбољем случају могао би да упе, да направи забуну у једном народу романтичном и пуном темперамента, као што су Срби. Овим сам вам иотпуно отворено рекао своје мишљење и препуштам вам да из њега извучете потребне закључке. Као што сам вам у почетку рекао, углавном од вас зависи какво ће мишљење српски народ добити и како ће он бити вођен.

Једна ствар мора данас свакоме Србину да буде потпуно јасна, а то је да би значило уништеше Србије када би се немачко вођство морало да одлучи да употреби за угушивање побуне ма и једнога човека више него што се налази на овом подручју. Ово са моје стране није претња, већ констатација непобитне чињенице.

После свршетка прошле сурове зиме српски народ је за неколико месеци ове године доказао да уме да ради. Својим управљањем старајте се да народу не пропадну плодови његовог рада. Одржавање јавног мира и поретка први је предуслов за одржавање земље.

Угрожавање реда и мира нама би Немцима, разуме се, сметало, али нае ниуколико не би могло да спречи у изво-

ђењу наших подухвата. Међутим, то би за Србију значило животну опасност.

Немачка војна управа већ од априла прошле године доказала је да је спремна да помогне српској влади у обнови управе земљом. То ћемо и у будуће радити. У својству меродавног фактора и пажљивог посматрача могу вас уверити да сте ви и према нашем схватању досада са успехом радили. Ако у том смислу и даље наставите, чините то за добро Србије, а тиме и за добро нове Европе."

БР. 79

ДЕО ОБАВЕШТАЈНОГ ИЗВЕШТАЈА 717 ПЕШАДИСКЕ
ДИВИЗИЈЕ ОД 15 АВГУСТА 1942 ГОДИНЕ¹

24. V. 42

Прилог уз извештај о дејству.

717. пешад. дивизија

Одељење 1ц пов. бр. 369/42

Седиште штаба, 15. августа 1942.

Поверљиво

717 пеш. дивизија

I а.

Параф Х. 17. VIII.

15. август 1942, пов. бр. 656/42

Прилог. — Параф НУ

Предмет: Извештај о стању код непријатеља
за време од 1.—15 августа 1942.

Извор: Извештаји трупе и конфидената.

II. Стање код непријатеља

Јужни отсек

Код једне веће акције 749. пеш. пука од Биљановца 12 км северно од Рашке и Руднице 8 км југоисточно од Рашке на исток према Копаонику—Плоча није се дошло у додир са непријатељем.

¹ Фрагментарни препис оригинала, извршен од Комисије за утврђивање ратних злочинаца у Нирнбергу, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 4/19, к. 9.

Бугарским трупима које затварају границу ка западу
гхало је у руке 10 наоружаних, које су Бугари после саслу-
шања стрељали. Међу њима налазила су се три Енглеза,
од којих је један наводно био официр. Вероватно је да исти
нису били падобранци већ одбегли ратни заробљеници.
Рђаво стање одеће ишло би у прилог томе.

Достављено:

Командујућем генералу и заповеднику

Србије	1 x
704. пешад. див.	1 x
714. пешад. див.	1 x
718. пешад. див.	1 x
1a [Оперативно одељење]	1 x
610. фелдкомандантури [Врњачка Бања]	1 x
оригинал	1 x
за циркулацију у штабу	1 x
	8 примерака

За команданта дивизије
одељење I a
потписао Хостербах (с. р.)
мајор.

БР. 80

**РЕФЕРАТ ДР ХАРОЛДА ТУРНЕРА, НАЧЕЛНИКА УПРАВ-
НОГ ШТАБА КОМАНДУЈУЋЕГ ГЕНЕРАЛА И ЗАПОВЕД-
НИКА СРБИЈЕ, ОД 29 АВГУСТА 1942 ГОД. КОМАНДАНТУ
ЈУГОИСТОКА, ГЕНЕРАЛУ ЛЕРУ¹**

1) Политичка ситуација

На почетку делатности (20.4. 1941) југословенски
управни апарат поделом потпуно разбијен. — Из одвојених
подручја десетине хиљада *избеглица* који покушавају да

¹ Фотокопија оригинала налази се у архиви Војноисториског
института под бр. 9/14, к. 2—А. На документу има неколико бележака
дописаних нечитким рукописом. Недостаје завршетак документа.

Александар Лер, командант Југоистока и командант Групе
армија „Е“. Заробљен у Југославији приликом капитулације Немачке
и осуђен од Војног суда у Београду 1947 год. на смрт стрељањем као
ратни злочинац.

избегну терористичким мерама нарочито Хрвата и Мађара. — Најпре је планирано *пресељење* 260 000 *Словенаца* из Корушке и Штајерске на српску територију. — Насупрот изричитом споразуму Мађари *пребацили* 38 000, Хрвати 104 000 и Бугари 20 000 *Срба* на преосталу српску територију. Пребацивање без икакве претходне пријаве. Пребачени и избеглице само са најбеднијом одећом и без могућности исхране. Отуда потиче први разлог политичке несигурности и плодно тле за илегалне елементе. — *Образовање баиди* је на Балкану уобичајена појава. Никаквог обзира према животу другог, *носе оружје* од младости. — Са почетком похода на Русију избио је устанак у Србији. — Комунизам је у почетку имао националну маску, а ооим тога су пуштане пароле према којима се Стаљин бори за слободно Словенство. — Није било могуће довољно *ангажовање трупа*. У јулу 97, у августу 393 (од тога 17 мостова), у септембру 892 *саботаже* (најмање!). Потпуно разарање свих саобраћајних средстава. Паљење општинских архива. Анархија у управи. Потпун губитак угледа Немаца, пошто су услед недостатака трупа нека *подручја морала бити потпуно напуштена*. Појачање *српске полиције* наредио је први Заповедник, генерал Ферстер (већ 23.4. 1941). Исто тако наређено опремање није успело наишавши на противне тежње војних установа (Дахм). Стога полиција на почетку уетанка није била довољно способна за акцију. Развој ситуације води до коначног губљења угледа *комесарске владе*, стота је после саветовања са свим установама које су узеле учешћа крајем августа 1941 формирана *Недићева влада*. — Услед погрешног извештавања путем погрешних вести у штампи настале су из заблуде код надлежних и ненадлежних установа Рајха и код иностраних влада и код Фирера тешкоће које су се морале разјаснити исцрпним извештајем Заповеднику Оружане силе и Главној команди Сувоземне војске. — Први циљ *Недићеве владе* био је да у садејству са немачким трупама угуши *устанак*. И трупе су признале да су Се добровољачке формације добро показале. Преговорима са *Костом Пећанцем* успело се да се знатне *четничке формације* уздрже од илегалне делатности, а тиме донекле одржи мир најпре на територији Југоисточне Србије. — У то време одвајање *Михаиловића* од Пећанца. Најпре никаква сарадња *Михаиловића* с комунистима, али борба против окупационе силе под руководством Енглеске. Јачање *Михаиловићевог* покрета помоћу официра југословенске војске, који су из

страха од ратног заробљеништва побегли у шуме. Јачање комунистичког устанка притиском на сељаке и принудном регрутацијом.

Улазак *Бугара* у незадовољна подручја изазвао је најпре заоштрење политичке напетости а тиме кризу владе, која је тек поеле других преговора могла да буде уклоњена. У интересу умирења, немачка управа је најпре утицај Јевреја на јавност и . . .²

За управу у Србији нарочите тешкоће од самог почетка услед поетојања *различитих народносних група*. На шиптарском подручју успело се интервенцијом управе још благовремено да спречи проглашење слободне *шиптарске* државе које је претстојало услед самовоље једног трупног команданта, пошто је иначе у том подручју претстојао утицај Италијана и тиме немогућност привредне експлоатације (хрс.мпа руда). У *Банату* је пуж Гросдојчлаед пропацирао идеју фолксдојчерске *слободне државе*. Проглашење, планирано за први мај 1941, управа је еа много муке спречила. Мађари одмах врше пропаганду да *Банат* припада *Мађарској*. Отуда узнемирење фолкедојчера, пресељење Срба на југ који су се морали бојати недела, после искустава у Бачкој. И данас још постоје нарочите тешкоће управе у шиптарском подручју и у Банату, услед еталних покушаја Италијана и Мађара, као и Румуна да појачају утицај.

Преговорима еа хрватском владом, *Земун* и *Источни Срем* стављени су под управу једног немачког комесара, да би се обезбедила оенова за исхрану Београђана и трупа. Засада апсолутни мир у том подручју.

После угушења устанка епроведена је *реформа српске управе* да би ее чвршће организовала и уредила уз поделу војне управе. Уклоњене су бановине, осим Београда, основано је 14 округа. Функцију окружних начелника обављају немачки Крајскоманданти. Фелдкомандантуре као међуинстанце према намераваном већем броју округа. Услед недостатка крајскомандантура, фелдкомандантуре врше управу окрузима у својим службеним седиштима.

Ради јачања управе потребно је *чишћење чиновништва*. Услед политичких прилика у Југоелавији, чиновнички апарат је био вишеетруко пренатрпан; усто су долазили на ерпеку територију чиновници који су избегли из одвојених подручја. Потребно је редуцирање чиновништва на најмању потребну меру и врши се под надзором војне

² Реченица није довршена јер недостаје једна страница оригинала.

управе, пошто при политичким приликама на овој територији и окупационе власти имају великог интереса за беспрекорно функционисање државног апарата. У интересу трупа и управа је укључена у руковођење грађевинске делатности. *Техничко одељење* управног штаба руководи нарочито радовима на оправкама и одржавању војних путева и мостова и путева и мостова важних за ратну привреду. Оно надгледа одржавање безбедности саобраћаја, спроводи обележавање путева у интересу бржег одвијања саобраћаја. Одавде се спроводе велики мелиорациони радови у циљу повећања жетвеног приноса и тиме обезбеђења исхране трупа, извоза намирница у Рајх и осим тога ради борбе против маларије (такође у интересе трупа). Техничко одељење се стара за оспособљавање и побољшање водоводних уређаја. За извођење радова кредит од *три милијарде*. Укључење организације Тот као и фирми из немачког Рајха у градњу путева (Бор) и мостова (мостови на Сави и Дунаву, као и железнички мостови). — Градња *бункера* за заштиту мостова и тунела железничких пруга (засад 201 торањ у градњи, 141 готов). Техничко одељење ангажовано и за градњу бункера у Хрватској (80). Руковођење цивилном грађевинском делатношћу с обзиром на недостатак грађевинског материјала и обезбеђење грађевинског материјала за потребе трупа.

Унутар управе :и *управа водених путева*. Одржавање паробродског саобраћаја (транспорт и дотур) на Дунаву и Сави. Извођење багерских радова. Уређаји за претовар и постројења на кејовима. Градња иригационих. Обележавање пловних вода ради обезбеђења пловидбе. Набавка материјала за пловидбену службу, али нарочито управа Гвоздених Врата и вучне пруге (покушај минирања од стране Енглеза).

У интересу Оружане силе (окупациони трошкови) обезбеђење трошкова за извођење горе поменаних радова потребно је интензивно надзирање домаће *финансиске управе* од стране окупационе власти. Нарочито после преформирања унутрашње управе, управни штаб је извршио преформирање финансиске управе да би обезбедио прикупљање пореских намета. Потребно је повећање пореза, увођење нових пореза и строго утеривање заостатака као и ново прикупљање прихода под немачким надзором да би се обезбедили издаци потребни у немачком интересу.

Од почетка окупације досад је исплаћено:

окупационих трошкова	3,26	милијарди динара
станбених услуга	1,04	
откуп признаница	0Д4	
контрибуције ратне штете	0,07	„ „
Укупно:	<u>4,51</u>	<u>милијарда динара</u>

Сада месечни окупациони трошкови износе 240 милиона динара. Примаша из пореских прихода нису довољна за то. Задужење државе код Народне банке засад је 6 милијарди, до краја године оптицај новчаница је 8 милијарди, засад 11,5 милијарди, до краја године 14 милијарди. Био је планиран принудни зајам, али је на жељу установа Рајха морао засад да се одгоди. — У споразуму са установама Рајха имовина ликвидираних Јевреја регулисана је у корист Србије, добитак ће се вероватно потпуно употребити за обештећење ратних штета. Упркос свим тешкоћама, развој финансиског стања у Србији је повољнији него у осталим балканским земљама, нарочито у Грчкој.

Поред финансиске управе намерава се образовање *царинске управе*. За обезбеђење граница {1790 км} антажовано 550 немачких царинских службеника, 1200 фолксдојчерских и 5600 српских граничних стражара. Надзор врши немачка управа. Тиме се спречава недозвољен извоз и увоз. Надзор девизних одредаба, надзор путничког саобраћаја, варочито у војном погледу (одбранбени интереси). Учешће у преговорима при постављању граница.

У првој години заплењено у корист Оружане силе 50 000 јединица контрабанде. Од тога је депоновано 568 коња, 551 воз, 215 говеда, милион цигарета, 42 000 кг житарица, 2 300 писама, заплењено 6,650 000 динара и куна, 670 000 рајхсмарака, 100 000 леја, 73 000 лева, 11 000 пенга, 45 500 лира, 32 000 француских франака у *злату*, 26 000 динара у вредносним хартијама.

У интересу немачких трупа, немачка управа надзире и *управу монопола*. Државна благадна постагла 1,7 милијарди динара суфицита. Интезификација обраде са милиона на три милиона кг (осим Баната). Прошле године стављено на располагање немачке Оружане силе 100 милиона цигарета. Потрошња цивилног становништва ограничена, производња никотина за Рајх 1 000 кг месечно.

У интересу ратне привреде, управни штаб је чврсто укључен у спровођење социјалних мера. Међудржавно регулисање у погледу радника у Рајху. Расформирање син-

диката. Обавезивање српских радника на службу у предузећима важним за рат. Стварање радне службе за обнову да би се докона радна снага одвела са улица и ангажовала на мелиорацијама и другим радовима у интересу немачке Оружане силе.

У интересу Оружане силе управа намерава да организује домаће ветеринарство да би се између осталог спречили случајеви заразе. Стање заразе се насупрот ранијем сада може сматрати повољним, тако да тренутно нема бојазни од преношења зараза и смањења сточног фонда а тиме и смањења основе за исхрану.

Међутим сада је опасна свињска куга са 643 заражена имања. Узрок је недостатак серума, пошто је Србија досад била упућена на испоруке из иностранства. Пошто се из Немачке не може увести довољно серума, основан је један институт за серум против свињске куге под немачким надзором.

У интересу трупа потребно је и надзирање домаће санитарске управе. Реорганизација лекарске службе, нарочито специјалиста за заразне болести на терену да би се спречило ширење епидемије међу становништвом и преношења итд., ограничила се на најмању меру. Надзор над великим покретом избеглица да би се спречило ширење зараза. Надзор блудница у интересу одржања здравља трупа.

Потребно је надзирање *правосуђа* од стране немачке управе. Немци из Рајха и фолксдојчери уредбом су повучени из правосудног суверенитета српских судова и стављени под судове Оружане силе. Строга упутства ради пооштравања казни у циљу борбе против саботаже. Заповедник преузео право помиловања после отпадања круне. Потребно је да немачка војна управа преузме промет правне помоћи у оквиру немачког правосуђа и пријатељских држава. Најзад, немачка војна управа мора да се брине и за културне послове, пошто се утицај на становништво на културном пољу одржава на умирење и обезбеђење реда. Пошто су високе школе биле упоришта комунизма, на немачки потстицај и уз немачки надзор и сарадњу издат је закон о реформи високих школа. Отстрањење свих комунистичких елемената из високих школа. Утицање да се поново отворе друге школе да би се ученици одвели са улице. Проверавање свих школских књига у политичком погледу. Оснивање принудних логора за асоцијалне ученике. Немачки надзор је на овом подручју нарочито потребан. С обзиром на захтеве разних народносних група у

Београду, стварање немачких школа, под немачким хнхол-ским удружењем (основна школа, грађанска школа, гимназија; последња је у току формирања). У Банату 210 немачких одељења основне школе за око 12 000 ученика, један завод за образовање учитеља са две гимназије и три ниже гимназије, једна трговачка академија, 7 грађанских школа, једна пољопривредна и једна домаћинска школа за фолксдојчере. Руководство, надзор и наставни план од стране немачке школске задужбине уз искључење српског утицаја. Мађарске школе и румунске школе у Банату, шиптарске школе у Косовској области.

БР. 81

ОБЈАВА ФЕЛДКОМАНДАНТУРЕ 610 У ВРЊАЧКОЈ БАЊИ ОД 11 СЕПТЕМБРА 1942 ГОД. О ПРЕДАЈИ ЖИТА ОКУПАТОРУ¹

ФЕЛДКОМАНДАНТУРА 610

Испостава Генералног опуномоћеника за привреду у Србији, за исхрану и пољопривреду.

О Б Ј А В А

О прикупљању жита на територији Фелдкомандатуре 610 у Врњачкој Бањи.

1. И поред јасних наређења Генералног опуномоћеника за привреду у Србији, Немачких војно-управних власти и Српске владе о прикупљању жита, сељаци и произвођачи жита на територији Фелдкомандатуре 610 у Врњачкој Бањи нису се одазвали позиву о предаји жита;

2. У сагласности са Командујућим генералом и Заповедником у Србији — Шеф управног штаба — и Генералног опуномоћеника у Србији од сада ће прикупљање жита на територији Фелдкомандатуре у Врњачкој Бањи вршити Фелдкомандантура 610 и Крајскомандантура уз учешће не-

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви ЦК СКС под бр. 2327.

мачке полиције као и немачких и бугареких трупа и Српске државне страже;

3. Са предајом жита мора се одмах отпочетм по обнародовању ове Објаве. Одређене количине мора сваки сељак и произвођач безусловно предати;

4. Почев од 15 септембра вршиће се прикупљање жита по срезovima и општинама уз учешће Немачке полиције и Српске државне страже. Људство Немачке полиције и Српске државне страже сместиће се по општинама о трошку дотичних општина;

5. Неизвршење предаје означених количина жита сматраће се саботажом у смислу „Обзнане за запоседнуту југословенску територију" Врховног заповедника војске, издате у априлу 1941 г. (Лист уредаба за запоседнуту југословенску територију бр. 1, стр. 3, став VII). Саботажа се може казнити и смрћу.

6. Против оних сељака и произвођача жита, који се огреше о одредбе поменуте у тач. 5 ове објаве, поступиће се најстрожије без икаквих обзира. Они ће бити изведени пред Немачки ратни суд или преко Заповедника немачке полиције безбедности, • Београд, упућени на рад у Немачку или у окупиране земље и

7. Према последњој реченици у тач. 5 ове објаве сматра се саботажом и свако оштећење или прикривање жетвених производа као и скидање и цепање ове Објаве. Ко изврши један од злочина наведених у овој Објави биће кажњен у смислу тач. 6 ове Објаве.

Врњачка Бања, 11 септембра 1942.

Фелдкомандант
Хестерберг
Потпуковник

БР. 82

САОПШТЕЊЕ КОМАНДАЈУЋЕГ ГЕНЕРАЛА И ЗАПОВЕДНИКА СРБИЈЕ ОД 22 СЕПТЕМБРА 1942 ГОДИНЕ¹

САОПШТЕЊЕ

У последње време примећено је да непријатељски авиони, дневним и ноћним надлетањем Србије, покушавају да дођу у везу са нелојалним делом становништва, спуштајући разне предмете из авиона.

Тачним проверавањем утврђено је да су места где су предмети спупгани из авиона била осветљена ватром.

У будуће биће сва насеља заједно са становништвом, у чијој се околини установи да су избачени предмети из авиона, позвата на одговорност и најстрожије кажњена, зато што су пружала помоћ непријатељу или је нису спречила.

Београд, 22 септембра 1942 године

**КОМАНДУЈУЋИ ГЕНЕРАЛ
И ЗАПОВЕДНИК У СРБИЈИ**

¹ Прештампано из „Обнове“ бр. 373 од 22 септембра 1942 године. Оригинал се налази у архиви Војноисториског института под бр. 16/3—1, к. 45.

DOCUMENT NO. 1722 - Auszug -
CONTINUED

(Seite 5 des Originals)

(handschr. Anlage 29) K.T.B.

Kommandirender General und
Befehlshaber in Serbien
Abt. Ia Nr. 5338/42 geh.

H.Qu., den 10.10.42

GEHEIM!

Betr.: Vorsichtsmassnahmen gegen feindliche Anschläge.

Der heimtueckische Ueberfall auf einen Offizier, welcher mit dessen Tode endete, zwingt zu grosserer Vorsicht gegenueber dem verschlagenen Feind. Die bisher an verschiedenen Orten beobachtete Sorglosigkeit ist auch in Zeiten vollkommener Ruhe nicht am Platze. Die Bewegung einzelner Soldaten ausserhalb der Unterkunfte und bei Nacht bietet den Aufstaendischen leicht Gelegenheit zu Ueberfaellen.

Da die Aufstaendischen deutsche Vergeltungsmassnahmen fuerchten, muss damit auch gerechnet werden, dass die ihren Anschlag zum Opfer gefallenen deutschen Soldaten gegenueber dem bisherigen Brauch beiseite geschafft werden.

Zum Schutz der deutschen Wehrmacht verfuege ich daher, dass die fuer Tote und Verwundete festgesetzten Vergeltungsmassnahmen in Hinkunft je nach Sachlage auf Antrag auch auf vermisste deutsche Soldaten ausgedehnt werden.

Init. K. (Kogard)

gez. Bader (handschr.)
General der Artillerie

НАРЕЂЕЊЕ КОМАНДУЈУЋЕГ ГЕНЕРАЛА И ЗАПОВЕДНИКА СРБИЈЕ ОД 10 ОКТОБРА 1942 ГОД. ЗА ПРИМЕНУ ОДМАЗДИ И У СЛУЧАЈУ НЕСТАНКА НЕМАЧКИХ ВОЈНИКА¹

Док. Н О К ^ 1722 — Изводи

(Рукописом: Прилог 29) Ратни дневник
Седиште штаба 10.X.42

Командујући генерал и
Заповедник Србије
Одељење 1а пов. бр. 5338/42

ПОВЕРЉИВО

Предмет: Мере опрезе противу непријатељских напада.

Подмукли препад на једног официра који се завршио са његовом смрћу присиљава на већу опрезу према подмуклом непријатељу. Досада на више места запажена безбрижност није на своме меегу ни у доба потпуног мира!

Кретање појединих војника ван станова и за време ноћи пружа устаницима лаку прилику за препаде.

Пошто се устаници плаше немачких мера за одмазду мора се рачунати такођер и с тиме да ће они, противно свом досадашњем обичају, немачке војнике који су постали жртва њиховог напада уклонити негде на непознато место.

Стога за заштиту немачке оружане силе наређујем да се мере одмазде које су утврђене за мртве и рањене у будућности према датој ситуацији и по предлогу имају примењивати такођер и за *нестале* немачке војнике.

Достављено по
предлогу А — Д.

Иницијали К (Когард)

Потписао Бадер с. р.
Генерал артиљерије

¹ Препис оригинала, на немачком језику, извршен од Комисије за утврђивање ратних злочина у Нирибергу, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 7/4, к. 27—II.

БР. 84

НАРЕЂЕЊЕ КОМАНДУЈУЋЕГ ГЕНЕРАЛА И ЗАПОВЕДНИКА СРБИЈЕ ОД 10 ОКТОБРА 1942 ГОД. О ПОСТУПКУ СА УХВАЊЕНИМ УСТАНИЦИМА У СРБИЈИ¹

Рукописом: Прилог 30
Седиште штаба, 10.X.42
Штамбиљ: Поеерљиво

Командујући генерал и
Заповедник Србије
Одељење 1а пов. бр. 5310/42

Предмет: Поступак са ухваћеним устаницима у Србији.

1) Ко од устаника или њихових помагача код борбених дејстава буде ухваћен са оружјем у руци има се начелно обежити или стрељати. Вође, политички комесари и курири имају се претходно по могућству од стране службе безбедности саслушати.

2) Устаници који нису ухваћени у борби, устаници који су се предали и положили оружје, лица која су ухваћена под сумњом да припадају устаничком покрету, да су устанике потиомагали или на било који начин са њима сарађивали, имају се углавном предати Команданту полиције безбедности.

4) Са ухваћенима, чије суђење од стране ратног суда не долази у обзир, поступиће се на следећи начин:

а) Они који не буду предати полицији пустиће се на слободу или ће се евакуисати у логоре ратних заробљеника;

б) Они који буду предати полицији или ће се према степену њихове кривице, пустити на слободу, или пак ставити на расположење генералном опуномоћеном за привреду (за обављање слободног рада, или ће их Командант полиције безбедности разаслати на *принудан рад*.

Параф б, Параф Х.
потписао Бадер (с. р.)

¹ Препише оригинала, на немачком језику, извршен од Комисије за утврђивање ратних злочина у Нирнбергу, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 8/4, к. 27—II.

Достављено:

704. пеш. див.

717* ,) J,

СС див. „Принц Еуген“

Управном штабу.

Свим фелдк- и крајскомандантурама.

Немач. офиц. за везу код I кр. буг. окуп. корпуса.

Вишем СС и вођи полиције.

Генералном опуномоћеном за привреду.

Ради знања:

Команданту снага Оружане силе на Југоистоку.

У штабу:

Одељењима: I ц, III, квартирмајстору, Ратном дневнику.

БР. 85

ДНЕВНИ ИЗВЕШТАЈ КОМАНДУЈУЋЕГ ГЕНЕРАЛА И ЗАПОВЕДНИКА СРБИЈЕ ОД 15 ОКТОБРА 1942 ГОД. КО- МАНДАНТУ ЈУГОИСТОКА¹

Докуменат

—1722—изводи—

Командујући генерал и
заповедник у Србији.
одељ. 1а пов. бр. 5351/42

(Својеручно: прилог 38)
Седиште штаба 12.10.42

Веза: Депеша од 11.10.42

Штамбиљ: поверљиво
(својеруч. Петровград)

Крајскомандантури 1/823 Вел. Бечкерек

Као мера одмазде за једног у Самошу 10.10.42 стреља-
ног полицајца-фолксдојчера овим одобравам да се обеси 50
комуниста.

потписао Бадер (с. р.)
генерал артиљерије

¹ Фрагментарни грегис оригинала, извршен од Комисије за утврђивање ратних злочина у Ни른бергу, налази се у архиви Војно-историског института под бр. 14/5, к. 41—А.

Ради знања

І Ц

Ратн. днев.

(10. страна оришнала)

(својеручно: прилог 47) Рат. днев.

15.10.42

Команданту Југоистока
ради знања: немач. генералу у Загребу

Дневни извештај од 15.1(1.42
СС-див. Принц Еуген:

- ад 1 б: 1) После разарања Криве Реке наоружано мушко становништво које се бранило уништено је.
- 2) Претседник општинске и општински чиновници утврђени као устаници. Куће за одмазду спаљене.

Командујући генерал и заповедник у
Србији Ј а.
потписао барон Холпсгајн
(с. р.)

БР. 86

ОБАВЕШТАЈНИ ИЗВЕШТАЈ КОМАНДУЈУЋЕГ ГЕНЕРАЛА И ЗАПОВЕДНИКА СРБИЈЕ ОД 30 ОКТОБРА 1942 ГОД. О УСТАНИЧКОМ ПОКРЕТУ У ЈУГОСЛАВИЈИ¹

Документ бр. — 1156 — изводи

Командујући генерал и
заповедник Србије.

I ц-пов. бр. 4177/42

Седиште штаба 30.10.1942
(евојеруч. : прилог 22)

КОМУНИСТИЧКИ УСТАНИЧКИ ПОКРЕТ

на простору пређашње Југославије

3. Руководство.

Врховни Командант комуниста Југославије јесте „Тито“, пореклом вероватно Хрват или Словенац.

Он треба да је учествовао у шпанском грађанском рату. Ближи подаци о његовој личности досада се нису могли прикупити.

Главни стан налази се у Млиништу, у планини Клековача (23 км југозападно од Кључа). Тито је мишљења да је гсривредна сарадња партизана, као равноправног партнера са Немцима такођер и на југословенској територији сасвим могућа.²

5. Јачина.

Укупан број комунистичких устаника према добијеним извештајима цени се на 28—30.000 људи, од којих је 60% наоружано. Као ооведочени комунисти може се сматрати само мањи број. Гро сачињавају сел>аци и радници, који су, заведени пропагандом, односно из страха због репресалија и мера истребљења, побегли у шуму.

Активно учешће жена и девојака у нези болесника и рањеника као и курирокој служби уобичајено је у свим одредима.

¹ Фрагментарни препис оригинала, извршен од Комисије за утврђивање ратних злочина у Нирибергу, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 14/5, к. 41—А.

² Друг Тито није био ни за какву сарадњу са окупатором, па ни за привредну. Ово је срачунато на компромитовање.

7. *Формациски састав:*

Основни облик наоружаних комунистичких група сачињава народно-ослободилачки партизански одред, који по прилици одговара батаљону (често и пуку) и који се дели на чете, водове и десетине.

При ширењу покрета наступила је потреба да се формирају бригаде, што је између осталог извршено на племенској основи, тако да су образоване српске, босанске и херцеговачке бригаде. Образовање пролетерских бригада значио је корак даље, чиме се учешће радника у борби желело сликовито да прикаже. Ударне бригаде претстављају неку специјалност, што је постигнуто тиме да су исте састављене од пробраних бораца и првенствено снабдеване аутоматским оружјем.

У првом одреду штаба за Босанску Крајину констатован је пгга више и један омладински батаљон.

Свим јединицама до чета придати су командантима и политички комесари.

Ознаке чинова: Све оне носе се на левој надлактици. Командант оперативне зоне: као и његови виши официри троугао са отвором на ниже, испод тога 1 црвена звезда.

Командант одреда: 1 црвена звезда, испод тога 2 попречна ширита.

Командант батаљона: 1 црвена звезда, испод тога 1 попречни ширит.

Командир чете: 3 црвене звезде.

Командир вода: 2 црвене звезде.

Десетар: 1 црвена звезда.

Политички комесар одреда: 1 црвена звезда, на звезди у златном везу чекић и срп, испод тога 2 попречна ширита.

Политички комесар батаљона: 1 црвена звезда, на њој у златном везу чекић и срп, испод тога 1 попречни ширит.

Политички комесар чете: 1 црвена звезда, на њој у златном везу чекић и срп.

На капама носе сви совјетску звезду.

8. *Начин вођења борбе:*

Устаници воде борбу по начелу партизанског ратовања, како је то трупaма већ у јесен 1941 било достављено (штаб команде одељење 1а/Ф од 13.9.41).

Али је даљи развој покрета доследно носио са собом и измене у начину вођења борбе. Ту се разликују три степена:

а) Заседа малих банди са циљем, да дођу до оружја, муниције и ратне опреме, ради наоружања нових чланова.

б) Отворени редовни напад средњих банди за уништење легалних оружаних снага и за добијање илена у другој линији.

в) Освајање стратегиски важних места утоликом броју, који омогућава да се иотпуно запоседне жељена територија.

Буде ли нека велика банда [м^асли на партизанску јединицу] разбијена, то се ниже старешине враћају понова начинима партизанског ратовања. Важи као обичај, да се врше напади на морално и материјално слабијег непријатеља. Пред надмоћнијим снагама банде узмичу, пошто им обавештајна служба благовремено пружа податке за доношење потребне оцне. Буде ли нека банда окружена, то се иста по заповести распршти и покушава, да се појединачно под заштитом ноћи извуче из окружења. Дању се користе сва средства камуфлаже као укопавање, покривање лишћем, пењање на дрвеће итд. Поступак са заробљеницима је различит и он се изражава често из пропагандних разлога на тај начин да се заробљеници не стрељају, већ се, поигго буду потпуно оиљачкани, пуштају на слободу. Ако се руководству чини да је целисходно, оно предлаже њихову замену. Официре скоро увек стрељају.

БР. 87

**ИЗВОД ИЗ ИЗВЕШТАЈА НЕМАЧКЕ 704 ПЕШАДИСКЕ
ДИВИЗИЈЕ ОД 31 ДЕЦЕМБРА 1942 ГОД. КОМАНДУЈУ-
ЋЕМ ГЕНЕРАЛУ И ЗАПОВЕДНИКУ СРБИЈЕ О ИЗВЕДЕ-
НИМ АКЦИЈАМА¹**

Превод

Докуменат бр. N O K \У 969 — изводи

ИЗВЕШТАЈ О ДЕЈСТВУ

704 пешад. дивизије

Почето: 1.9.42

Закључено: 31.12.42

704 пеш. дивизија била је потчињена од 1.9.1942 до 31.12.1942 командујућем генералу и заповеднику Србије (Кмд ген. и зап. Срб.).

Извештај о дејству водио је:

од 1.9.42 — 12.9.42 потпоручник Кбш§, зам. 01

од 13.9.42 — 31.12.42 Бг. 5Мпкор{, поруч. и 01

(2 страна оригинала)

ДАН, ЧАС, МЕСТО, КАНТОНИН	Опис лобања	Примедбе (такођер губици у оружју и прибору, веза са прилозима)
21.11.42	Див. плаката на својој те- риторији објаву комд. ген. и заповед. у Србији, по којој се срп. чинов. у служби ставља- ју под нем. заштиту, стим, да се за сваког рањеног стреља 5 а сваког убијеног 10 таоца,	Аз. Плакат одмазде од 21.11.42

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноисто-
риског института под бр. 23/5, к. 41—А.

Дан час
место, ' кантонман

Опис догађаја
Догађаја

Примедбе (такођер
губиш у оружју и
прибору, веза са
прилозима)

3) Сродници стрељаних као и остала лица која станују у зградама, у којима је пронађено оружје или муниција, биће ухапшени и предати немач. служби рада.

4) Грађевине у којима буде пронађено оружје или муниција, биће спаљене.

5) У општинама у којима буде пронађено оружје или муниција, одмах ће бити стрељано још даљих 10 мушких лица.

24.12.42

14.30 час. у Младеновцу потпоручник Котџ, ађутант II батаљ. 724 грен. пука, и сан. потпоручник Бг. Епџел-ћарс11; батаљонски лекар II батаљ. 724 грен. пука, ватреним оружјем нападнути од једне двадесетогодишње жене,³ вероватно комунисткиња, и тешко рањени (зрно кроз плућа и трбух); одмах пренети у војну болницу у Београд. Неки ранији четнички вођа,⁴ који је покушао да ухалси ту жену, убијен је од исте, потом је и она сама извршила самоубиство.⁵

³ Акцију је извела партизанка Живка Дамјановић на железничкој станици у Младеновцу.

* Јован Војиновић, четнички војвода Косте Пећанца

⁵ Попгго је Живка Дамјановић била опкољена од стране четника, извршила је самоубиство да не би пала жива у руке непријатељу.

ДАН, ЧАС,
место,
кантонман

Опис догађаја

Примедбе (губици у
оружју и прибору,
прилози)

724 гренад. пук наређује, да се Младеновац опколи и нретресе. Ухапшено је 72 мушкарца, 55 жена. Део становништва одбегао је одмах после извршеног препада на офицере. Месна полиција и СС-овци учествовали су без инцидента у извршавању мера од стране трупа. Пронађена су три пиштоља. Дивизија чини предлог да се за одмазду стреља 50 таоца односно заробљеника који су држани као таоци.

25.12.42
Пожа-
ревац
облачно,
хладно,
ноћу
снег.

У Младеновцу 49 мушкараца и 1 жена стрељани за одмазду због препада на два официра II батаљ. 724. гренад. пука. Сан. потиоручник Бг. Енде1ћарс11 умро у војној болници у Београду. Дивизија предлаже да се стреља даљих 25 таоца односно заробљеника који су изабрани као таоци, са подручја среза Младеновачког. Стрељање ће извршити полиција за безбедност (СД) у Београду.

27.12.42

Дивизија објављује заповест Фирер-ову о поступку приликом борби са бандама. На основу исте, ова борба ће се водити безобзирно, без икаквих ограничења у духу војничког витештва или Же-

Дан, час, место, кантонман	Опис догађаја	Примедбе (губици у оружју и прибору, прилози)
31.12.42	невске Конвенције противу комунистичких банди које раде свим средствима. Не смеју се имати никакви обзир, ма какве врсте они били, нити се смеју поштедети породице њихове ни њихови трабанти. Дивизија шаље Команд. ген. и заповед. Србије извештај о губицима у месецу децембру 1942: Сопствени губици: 6 мртвих, 2 рањена, од тих 5 мртвих и 1 рањен услед желез. несреће. Губици четника и добровољачких јединица: 1 мртав, 9 рањених. Губици код СС-трупа: 1 рањен. Непријатељски губици: 4 мртва, 6 рањених. Заробљено од наших трупа: 128. Од тих пресудом преких судова стрељано: 19, предати дивизији: 25, предато полицији за безбедност у Београду (СД): 84.	

БР. 88

**ИЗВЕШТАЈ ОБАВЕШТАЈНЕ СЛУЖБЕ ШТАБА ПРВОГ
БУГАРСКОГ КОРПУСА ОД 26 АВГУСТА 1942 ГОД. О
АКТИВНОСТИ ПАРТИЗАНСКИХ ОДРЕДА ОД 15 ЈУЛА
ДО 15 АВГУСТА¹**

Поверљиво.

Ш Т А Б
I БУГАРСКОГ КОРПУСА
Р. С.
Бр. IV — 891.
26 августа 1942 г.

ОБАВЕШТАЈНИ ИЗВЕШТАЈ БР. 18

За период од 15 јула до 15 августа 1942 г.

I. ПОЛОЖАЈ БАНДИТСКИХ ГРУПА

После неколико акција које су спровеле јединице корпуса, бандитске групе су биле јако разбијене, а месно становништво се још више охрабрило и почело све изразитије да им отказује подршку и храну. Због тога се и активност тих група смањила и свела на безначајне саботаже по селима.

У наведено време, бандитске групе су појединачно показале следећу активност:

а) *Пасјачка и Видовачка чета*, хоје дејствују у рејону Пасјаче, нису показале никакву активност. Претпоставља се да су се остаци тих двеју чета, после њиховог разбијања, пребацили према Великом Јастрепцу и Сувој Планини.

б) *Јастребачки одред* је, после предузете акције од јединица корпуса, био разбијен и за извесно време није показивао скоро никакву активност. Међутим, средином јула поново су учестали напади на села, најпре малих, а касније и већих група истог одреда. Одред је имао две чете, свака са по 5 десетрша. Вођа одреда је остао Никодија Стојановић (Тресоглавац), једне чете — Грујица, а друге — неки Срба (партизанско име). Свака чета имала је по 5 пушкомитраљеза и 45 пушака; тако да читав одред има 10 пушкомитраљеза и 90 пушака. За сваку пушку имају по 40—50 метака, а за сваки пушкомитраљез — 2 шаржера и 500 метака.

¹ Оригинал, умножен на шапирографу, на бугарском језику, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 2/1—1, к. 2.

У одреду се налазе и 4 жене: Љубица,² Нада,³ Јела,⁴ и Олга.⁵ Прве две биле су милосрдне сестре, а остале две редовни бандити.

У нериоду од 15. VII до 15. VIII овај одред показао је следећу активност:

- организовање конференција и претња становништву да не помаже Немце и Бугаре, да крије стоку и храну и да се не прима икаквих дужности у 11 села, и то: Дашница, Здравине, Доња Расовача, Арбанасци, Клисурица, Булатовац, Д. Трнава, Врћеновица, Ресинац, Девча, Дешиловац;

- саботажа на прузи — 1, код с. Грејача;

- одвлачење и убиства — у 5 села: Сечаница, Сухотно, Коњарник, Хум, Цигољ;

- спаљивање општинских архива — 1 село — Д. Црнатово;

- пушкарали су се са Српском државном стражом и четницима — у 4 села: Придворица, Претрешња, Попово, Д. Речица;

- узимали храну — у 7 села.

Главно свратилиште тога одреда је планина Велики и Мали Јастребац. Његови партизани дејствују нормално у мањим групама од 10—15 људи а ретко до 30—40 људи. У принципу, они избегавају било какав сусрет са бугарском војском, а такође и са Српском стражом.⁶

Средином августа, српска државна полиција предузела је акцију на планини Јастребац.⁷ 13. VIII, око 15 часова, приликом претреса рејона северно од с. Г. Девча, које се налази на 12 км северно од Прокупља, једна група која је вршила претрес наишла је на партизанско склониште поред неких изгорелих кошева, а које је претстављало једну дубоку јаму, прилагођену за становање и покривену одозго даскама. Прелазећи и лупајући кундацима, извршиоци претреса су схватили да је доле празно, те су дигли поклопац. Партизани кој-и су се налазили у склоништу одговорили су једним неуспелим пуцњем, а затим је 7 њих изишло из склоништа, од којих је 4 одмах стрељано.

² Даринка Несторовић-Љубица, погинула у земуници на Малом Јастрепцу. (Види примедбу бр. 8 овог документа).

³ Нада Декић

⁴ Ана Иванишевић-Јела

⁵ Драгојла Динић-Олга

⁶ Српска државна стража

* Односи се на офанзиву четника Косте Пећанца и Српске државне страже против Јастребачког НОП одреда која је почела 11 августа и трајала до 1 септембра 1942 године.

Щ А В Ъ
на
I. Вългарски корпусъ
Р.О.
№ IV- 891.
26. августъ 1942 г.
Сгада.

179
ПОВЪРЛИВО.

РАЗУЗНАВАТЕЛНО ИЗВЕСТИЕ № 18

За времето отъ 15.Юли до 15.августъ
1942 год.

I. ПОЛОЖЕНИЕ НА БАНДИТСКИТЕ ГРУПИ.

Следъ проведенитъ нѣколко акции отъ частитъ на корпуса бан-
дитскитъ групи бѣха силно разтросени, а мѣстното население со оку-
ражи още по-вѣча и започна по подчертано да имъ отказва подслонъ
и прохрана. Поради това дейността на тѣзи групи намалѣ и издрос-
на въ невъзможни саботски-по селата.

Прозъ отчетното време, по отдѣлно, бандитскитъ групи проявиха
следнитъ действия/ Приложения № 1 и 2/:

а/ Пасиячката и Видважката чети, действащи въ района на -
Пасиячка планина не са отбелязали никакви действия. Предполага се,
че следъ разгромяването на тѣзи две чети, остатъцитъ отъ тѣхъ са
се прохвърлили къмъ Велики Ястребацъ и Сува планина.

б/ Ястребацки отрядъ, следъ предприетата акция отъ частитъ
на корпуса този отрядъ е билъ разтроснатъ и за известно време не
е проявявалъ почти никаква дейностъ. Отъ сръдбата на м.мѣст, обаче,
започнала отново нападения на села, първоначално съ малки, а въ пос-
ледствие съ по-големи групи, отъ сѣвѣра отрядъ. Отряда е ималъ три
чети, въѣха отъ по 5 десетини. Водачъ на отряда си сѣстовае Никодимъ
Стефановичъ/Тресиглавопъ/, на едната чета - Груница, а на другата -
нѣкой си Сърбо /партизанско име/. Въѣха чета е имала по 5 леки
картечници и 45 пушки; така че въ цѣлия отрядъ има 10 леки картеч-
ници и 90 пушки. За въѣха пушка има по 40-50 патрона, а за въѣха
лека картечница - 2 пълнитоля и 500 патрона. Въ отряда влизатъ и
4 жени: Любица, Нелѣ, Ела и Олга. Първитъ 2 са били милосердни сос-
три, а останалитъ две редовни бандити.

За времето отъ 15.VII. до 15.VIII. този отрядъ е проявилъ
следната дейностъ /Приложение № 1/:

- устройване събрания и заплющване населението да не подпо-
мага германцитъ и българитъ, да укриватъ добитъка си и хранитъ си
и да възсама каквито и да било служби - въ 11 села, а именно :
Дженица, Здраница, Долни Ресованъ, Арбанаси, Мисурѣца, Булатованъ,
Д.Търнава, Врчанованъ, Расинацъ, Долица, Дошинованъ;
- саботажъ по ж.п.линии - 1, при с.Грѣлицъ;
- отвлечане и убийства - въ 5 села: Бочаница, Сухотно, Кондр-
никъ, Хулъ, Джиголъ;
- заплющане общинскитъ архиви - 1 село - Д.Пърнаково;
- водили престрѣлка съ сръбската държавна стража и четници-
тъ - въ 4 села: Придворица, Претрашца, Попово, Д.Рѣница;
- вземали храна - въ 7 села.

Главното свърталище на този отрядъ е Велики и Мали Ястребацъ
планина. Партизанитъ му действуватъ нормално на малки групи отъ
10-15 души и рѣдко до 30-40 души. По-напредъ тѣ издѣлватъ каквато и
да било срѣща съ българската войска, а сѣко и съ сръбската стража.

Къмъ сръдбата на м.августъ сръбската държавна полиция предприе
една акция въ Ястребацъ планина. На 18.VIII. къмъ 15 часа при пре-
трѣсването на района северно отъ с.Дѣвча, намиращо се на 12 км.
северно отъ гр.Прокупце, една претрѣсвачна група се натъкнала на
партизанско скривалище край единъ опсхаранъ кошаръ, представляващо
дълбока дупка, приспособена за живѣене и покрита стрѣха съ дъски.

У исто време, вођа одреда Тресоглавац⁸ убио је у скривалишту 2 мушкарца и 1 жену — партизане, а после тога је извршио самоубиство. Жена је студенткиња, медицинарка из Прокупља, о којој постоје подаци да је у последње време постала законита супруга вође Тресоглавца.

14. VIII лешеве убијених партизана били су изложени на тргу, поред опоменика, у Прокупљу, где су се радознали гомилали да посматрају.

Пошто је убијен Тресоглавац, руковођење одредом преузео је Грујица."

в) *Бабички или Запањски одред* — није показао никакву активност. Претпоставља се да су се остали шумци¹⁰ тога одреда пребацили са Бабичке на Суву Планину.

г) *Сврљички одред* дејствује већином у рејону Сврљичких Планина. Између 20 и 26 јула појавиле су се његове веће групе од по 10—15 људи у селима Бабичка, Гулијан и Козја и тражиле храну; у месту Зелени Врх, југоисточно од с. Сврљиг, они су ухватили и убили четничког војводу Васу Гулијанића, а у с. Сврљиг дошло је до пушкарања с месном полицијом. Има података, међутим, да се овај одред крајем јула, после слроведене акције против њега, поделио на два дела. Један се расуо по Сврљиг-планини и не показује никакве знаке живота, а други (већи део), под вођством познатог *Балканског*, спуштао се на југ, црешао Нишаву и сјединио се са партизанима на Сувој Планини. Тако да је сада рејон планине Сврљиг спокојан од партизанских дејстава.

д) *Сувопланински одред*¹¹ — делује углавном у рејону Суве Планине. У том одреду су запажене две чете вођене од М. *Игњатовића* из Ниша и *Милоша*.

Одред је показао следећу активност:

— извршио је стрељања и одвлачења у с. Космовац и В. Вртоп;

— одржали конференције и говоре у с. Топоница;

⁸ Никодије Стојановић-Татко, народни херој, један од организатора устанка у Топлици. Захваљујући издаји једног деморалисаног партизана, жандари су открили његову земуницу на Малом Јастрепцу. С њим је било осам партизана и једна партизанка (Даринка Несторовић-ЈБубица). Да не би пали непријатељу у руке, они су извршили самоубиство.

⁹ Кирил Михајловски

¹⁰ Тако су Бугари називали партизане.

¹¹ Није постојао партизански одред под овим називом. У ово време у Запању је дејствовала једна чета Нишавског (Сврљичког) НОП одреда.

— појавио се само у селима: Шебет, Дивљане, Г. Коритница, В. Крчимир, Радикина Бара, Јашуња;

—> узимали храну у с. Глоговац;

— спалили општинске архиве у с. Шпај, Орашац, Купиновица;

е) *Нишавски одред* — показао је слабу партизанску активност. Групе су се појавиле око Соко Бање, с. Васиљ и с. Селачко, тако да су у прва два насељена места узимали само прехранбене намирнице, а у последњем селу су и одвлачили мештане.

Осим горе наведених одреда, појаве партизанске активности примећене су на Копаонику, углавном на његовом западном делу који улази у територију окупирану од немачке војске. Тамо већином дејствују четници, присталице Драже Михаиловића. Приликом једне заједничке акције немачких и бугарских јединица, спроведене почетком августа, наше јединице су заробиле једног енглеског официра, два Аустралијанца и шесторицу Срба.

На другим местима територије коју окупира корпус нису примећена партизанска дејства.

Из изнетог о активности бандита, могу се направити следећи закључци:

1) На територији коју окупира корпус постоје мали партизански одреди, чете или групе, наоружани пушкама, бомбама и пушкомитраљезима. Као знатно већи и активнији истиче се Јастребачки, а затим Сувопланински одред,¹² али је први, после уништавања 11 партизана, међу којима и вође одреда Тресоглавца, знатно разбијен.

2) Циљеви које засада постављају партизани јесу следећи:

— одржавање револуционарног духа код Срба;

— борба против присталица садашње владе, одвлачењем и убијањем;

— спаљивање општинских архива, да не би Немци имали одакле да узимају податке о стоци и приносима хране;

— организовање конференција на којима се износе подаци о енглеским и руским „успесима" и позива становништво да крије храну и стоку и да не помаже окупатора;

— саботаже, по могућности.

3) Партизани не врше неке нарочите припреме. Неки одреди спроводе појединачну обуку и рад пушком по 1—2 часа дневно.

¹² Нишавски НОП одред

4) Партизани се снабдевају храном из локалних извора, углавном пљачком. Последње побуђује негодовање код месног становништва и оно им се негде супротставља у том смислу, али ипак не узима активног учешћа у њиховом прогањању.

5) Обезбеђење одреди врше *осматрањем* и извиђањем, тако да шаљу поједине партизана у градове или већа села и они скупљају податке о припреманим акцијама против њих. То осматрање често врше мештани, истомишљеници или рођаци партизана, који са своје стране благовремено шаљу курире да би упозорили партизана на акцију која се против њих спрема.

Осматрање врше сами партизани. Оно је *издалека* или *изблиза*. Осматрање „издалека“ врше осматрачке двојке, које се упућују на 3—4—5 км далеко, у правцу одакле може да се појави бугарска војска, већином на друмовима, где врше осматрања голим оком или догледима. Ти удаљени осматрачи се често претстављају као обични чувари стоке или пољски радници. Чим установе да одреду прети опасност, они преким путевима одлазе до њега и упозоравају га, или уговореним знацима, звиждањем, светлошћу и сл. упозоравају непосредне осматраче, који одржавају везу са удаљеним осматрачима. Непосредни осматрачи су стражари око самог логора или привремене станице партизанске трупе. Непосредно осматрање је обично у кругу и оно се врши на 400—500 метара од самог логора.

6) Осматрање партизани врше већином ноћу. Дан користе за одмор, обуку и извиђање. Ноћу се врше убиства, одвлачења, пљачке и паљења општина. Често партизани улазе у села и дању да би скупили храну.

7) У принципу партизани не примају борбу. Они дејствују оружјем против бугарске војске само у крајњем случају — изненада, да би пробали пут при окружењу и ел.

Када се опколи одређени рејон, одред или чета «е разбија на поједина лица, двојке или тројке, који се растурају широко по пољу. Оружје се добро сакрива у шумама, скривеним местима, кошарама а често и у насељима. Партизани се претстављају као усамљени чувари стоке — овчари, козари, говедари, свињари или пољски радници и на тај начин избегавају да буду заробљени. Чим пређе опасност, они се поново окупљају на претходно уговореном зборном месту.

Неки партизани живе по селима као обични сељаци и само за време акције узимају оружје и скупљају се на претходно одређеном месту. При претресу насеља такви парти-

зани могу да се познају и ухвате еамо ако је обавештајна служба успела да их претходно установи или ако се спроведе одговарајуће и пажљиво саслушање становника у моменту претреса. Да би се прикрили, неки су партизани екидали еа капа партизанске звезде, стављају четничке кокарде или пак носе шапке као владини четници. Има случајева да су партизани искоришћавали и бугарску војну униформу.

8) И када се не слажу са партизанима, српеки административни органи скоро никада не помажу иокрено наше јединице у борби са партизанима. Они, обично, или не дају податке о партизанима, или их дају касно и тако нетачно, да би им се дала могућност да ее сакрију.

Не изостају и случајеви намерног обмањивања наших јединица, што налаже да се њихови подаци примају резервисано и да се пажљиво проверавају.

(потпис нечитак)
Капетан — начелник Р. С.¹³

БР. 89

ИЗВЕШТАЈ ОБАВЕШТАЈНЕ СЛУЖБЕ ШТАБА ПРВОГ БУГАРСКОГ КОРПУСА ОД 20 СЕПТЕМБРА 1942 ГОД. О АКТИВНОСТИ ПАРТИЗАНСКИХ ОДРЕДА ОД 16 АВГУ- СТА ДО 15 СЕПТЕМБРА¹

Поверљиво

ш т А Б
I БУГАРСКОГ КОРПУСА
Р. С.
20 септембра 1942 г.

ОБАВЕШТАЈНИ ИЗВЕШТАЈ бр. 19
за период од 16 августа до 15 септембра 1942 године.

I ПАРТИЗАНСКИ ОДРЕДИ

На територији коју окупира корпус, постоје следеће партизанеке групе и одреди:

¹³, Разузнавателна (обавештајна) служба

¹ Оригинал, умножен на шапирографу, на бугарском језику, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 3/1—1, к. 2.

а) *Јастребачки одред* — под вођством Грујице, састављен од 100—120 људи, са главним рејоном дејства на јужним падинама Великог и Малог Јастрепца.

б) *Пусторечки одред*² — дејствује углавном по долини Пусте Реке. Досада су показале активност групе до 50—60 партизана. Овоме одреду припадају и остаци Пасјачког и Јабланичког одреда, који у групама од 15—20 људи дејствују у истом рејону.

в) *Лесковачки одред* — састављен од око 70—80 људи. У овај одред улазе и остаци Сувопланинског, Бабичког и Кукавичког одреда. Дејствује углавном у рејону села Разгојна—Јесковац—Јебане—Власотинце.

г) *Моравски одред*³ — 30—50 партизана, дејствује у источном делу долине реке Мораве на терену од Алексинца до Параћина.

д) *Нишавски одред* — састављен од 15—20 људи, дејствује по долини р. Нишаве, источно од Ниша.

е) У последње време појавиле су се партизанске групе од по 15—20 људи на североисточним падинама Сврљига које претстављају остатке *Сврљишког одреда*, после његовог разбијања крајем јула т. г.

Укупан број и наоружање свих тих партизанских одреда, који дејствују на окупираној територији је следећи:

Јастребачки одред	100—120 људи
Пусторечки одред	50—60
Лесковачки одред	70—80
Моравски одред	30—50
Нишавски одред	15—20
Сврљишки одред	15—20

Укупно 280—350 људи

Сваки партизан има пушку, а отприлике на сваких 8—10 људи пада и по 1 пушкомитраљез или укупно 280—350 пушака и 35—40 пушкомитраљеза.

Партизански одреди извршили су укупно 57 напада, по следећем реду:

- прошли партизани кроз насељена места и узели храну 33 напада — 62%
- спаљене општинске архиве и опљачкане општине 10 напада — 17.5%

² Пасјачко-јабланички НОП одред

³ Озренски НОП одред

- вођено пушкарање између парпизана и четника 6 напада — 9%
- вођено пушкарање између партизана и наших јединица 4 случаја — 6%
- убијена лица насељених места 3 случаја — 4%
- одведена лица из насељених места 1 случај — 1.5%

По својој активности, партизански се одреди налазе у следећем реду:

- Јастребачки одред — 19 напада — 33% од свих напада.
- Лесковачки одред — 17 напада — 30%
- Нишавски одред — 8 напада —• 14%
- Моравски одред — 7 напада — 12.5%
- Пусторечки одред — 5 напада — 9 %
- Сврљишки одред — 1 напад — 1.5%

Делатност партизана подељена на дивизиске рејоне је следећа:

- у рејону 7 пеш. дивизије — 35 напада — 62%
- у рејону 21 пеш. дивизије — 18 напада — 31 %
- у рејону 9 пеш. дивизије — 4 напада — 7%

Према томе, највећу партизанску активност имамо у рејону 7 пеш. дивизије а најмирнији у том погледу је рејон 9 пеш. дивизије.

Из направљеног прегледа делатности лартизанских одреда на територији коју је окупирао корпус долази се до закључка да ови одреди нису организована снага и да не претстављају неку озбиљну опасност за корпусне јединице.

При свему томе, гоњење до њиховог уништења, треба продужити ради потпуног смирења окупиране територије.

(потпис нечитак)

Капетан — начелник Р. С.⁴

* Разузнавателна (обавештајна) служба

БР. 90

ИЗВЕШТАЈ ОБАВЕШТАЈНЕ СЛУЖБЕ ШТАБА ПРВОГ
БУГАРСКОГ КОРПУСА ОД 1 НОВЕМБРА 1942 ГОД. О
АКЦИЈАМА ПАРТИЗАНА НА ТЕРИТОРИЈИ ЈУГОИ-
СТОЧНЕ СРБИЈЕ У ВРЕМЕНУ ОД 16 СЕПТЕМБРА ДО
31 ОКТОБРА¹

Поверљиво

ш т АБ
I БУГАРСКОГ КОРПУСА
Р. С.

1 новембра 1942 г.

ОБАВЕШТАЈНИ ИЗВЕШТАЈ бр. 20

за период од 16 септембра до 31 октобра 1942 године

I КОМУНИСТИЧКИ ОДРЕДИ

У току наведеног времена комунисти су наставили са својим ситним нападима а да нису постигли неке стварније резултате.

Истичу се следеће комунистичке групе:

а) *Јастребачка група* — под вођством **Грујице**², са око 100—120 људи. Ова група делује углавном у рејону Великог и Малог Јастрепца и извршила је следеће значајније нападе:

— 2. X. око 22 ч. 10 м. на прузи између с. Дољевца и Белотинца (око 11 км ј.з. од Ниша) размонтирали су једну пружну шину, услед чета је испао један српски теретни воз. Срушена је локомотива и 5 вагона, убијена су 3 Орбина а 5 их је рањено.

— 7. X. ов. г. око 50 комуниста напали су нашу стражу на друмском мосту код с. **Мрамора** покушали да запале **мост**. Зачело се пушкарање, при чему су, релативно лако рањена 4 наша војника из заштитне страже.

— 13. X. ов. г. око 18 ч. 30 м. група комуниста отшрафила је 10 завртања на прузи између станица **Грејач** и **Дреновац**. Квар је био откривен и отклоњен благовремено, без тежих последица.

¹ Оригинал, умножен на шапирографу, на бугарском језику, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 4/1—к, к. 2.

² Кирил Михајловски

б) *Пусторечка група*³ — око 40—50 комуниста, делује већином у долини Пусте Реке. Ту се скупљају остаци Пусторечког и Јабланичког одреда. Група је вршила нападе у првом реду на сеоске општине и водила низ пушкарања са сеоским милиционерима. Приликом својих напада показала се веома упорна и жестока. На наше јединице није нападала.

в) *Лесковачка група*⁴ — око 80—100 комуниста, креће се у рејону Лесковац—Лебане—Власотинце. Није показала никакву већу активност.

г) *Моравска група*⁵ — од 50—60 комуниста; делује првенствено у рејону жељ. станице Корман—Параћин—Крушевац, под вођством **Николића**,⁶ који носи партизанско име „**Горски**”. Њени значајнији напади јесу:

— 21. IX. ов. г. око 4 ч. 30 м. група комуниста отворила ватру на нашег стражара, који је штитио жељезнички мост код с. **Главица** (6 км источно од Параћина).

— 18. IX. ов. г. око 12 ч. 30 м. на терену с. **Дедина** (3 км с. од Крушевца) биле су посечене све телефонске жице између Сталаћа и Крушевца;

— 21. IX. ов. г. око 23 ч. група комуниста напала је нашу патролу на прузи близу с. **Ђуниса** (13 км источно од Крушевца) и ранила два наша војника;

— 27. IX. ов. т. око 20 ч. на прузи између жељ. станице Јаворац и Обрадова Столица (25 км источно од Параћина) постављен је динамит. Услед експлозије пруга се проширила, тако да је испала локомотива и један вагон;⁷

— 10. X. ов. г. око 22 ч. 20 м. група од око 20 комуниста напала је нашу патролну двојку, која штити пругу код с. Трубарево (13 км источно од Крушевца), почиње пушкарање при чему бива лако рањен један наш кандидат подофицир.

д) *Сврљишка група** од 20—30 партизана делује већином у рејону северно од Књажевца. Приликом напада, углавном на сеоске општине, група је показивала нарочиту жестину. На наше јединице није нападала.

³ Пасјачко-јабланички НОП одред

⁴ Лесковачки НОП одред

⁵ Расински НОП одред

⁶ Драгослав Петровић-Горски

⁷ Ову акцију извели су Озренски и Зајечарско-тимочки НОП одред.

⁸ Остаци Нишавског НОП одреда који је крајем јула 1942 год. разбијен и делимично уништен.

Укупан број комунистичких група које делују на територији под окупацијом корпуса, је следећи:

Јастребачка група	100—120 људи
Пусторечка група	40— 50 „
Лесковачка група	80—100 „
Моравска група	50— 60 „
Сврљишка група	20— 30 „

Укупно 290—360 људи

Од 16. IX. до 31. X. ов. г. комунистичке групе су извршиле укупно 123 напада:

- партизани прошли кроз насељена места и узели храну — 49 напада — 40%
 - спаљене општинске архиве и опљачкане општине — 18 напада — 15%
 - пушкарање између партизана и четника — 20 напада — 16%
 - пушкарање између партизана и наших јединица — 9 случаја — 7%
 - убијена лица из насељених места — 21 случај — (убијена 33 лица) — 17%
 - одведена лица из насељених места — 6 случаја — 5 %.
- Према томе циљ партизанских напада изражен је у:
- нападима ради снабдевања резервама хране;
 - нападима на општине и обијањима општинских кааа у циљу снабдевања новчаним средствима;

— у случајно започетом пушкарању било са органима Српске државне страже, било са нашом стражом и обезбеђењима.

По својој активности комунистичке групе стоје у следећем реду:

- Јастребачка група — 39 напада — 32%
- Сврљишка група — 23 напада — 19%
- Путоречка група — 21 напад — 17%
- Лесковачка група — 20 напада — 16%
- Моравска група — 20 напада — 16%

Активност комунистичких група, подељена по рејонима дивизија је следећа:

- у рејону 7 пеш. дивизије — 62 напада — 50%
- у рејону 21 пеш. дивизије — 37 напада — 30%
- у рејону 9 пеш. дивизије — 24 напада — 20%

Према томе, у наведеном времену најјачу партизанску активност имамо у рејону 7 пеш. дивизије а најмирнији у том погледу је рејон 9 пеш. дивизије.

Из упоређења активности комуниста у току последња три месеца види се, да у месецу октобру имамо постепено појачавање комунистичке делатности.

Из направљене анализе о делатности комунистичких група на територији окупираној од корпуса долази се до закључка да те групе делују самостално, расцепкано и без одређеног плана за ту делатност:

По бројности и наоружању ове комунистичке групе не претстављају неку опасност за јединице корпуса. При свему томе налаже се да се енергично гоњење истих продужи до њиховог потпуног уништења или онеспособљења да би се обезбедио несметани транспорт.

(потпис нечитак)

Капетан — начелник Р. С.⁹

БР. 91

ИЗВЕШТАЈ ОБАВЕШТАЈНЕ СЛУЖБЕ ШТАБА ПРВОГ БУГАРСКОГ КОРПУСА ОД 1 ДЕЦЕМБРА 1942 ГОД. О БОРБАМА И АКЦИЈАМА НОП ОДРЕДА НА ТЕРИТОРИЈИ КОРПУСА У ВРЕМЕНУ ОД 1 ДО 30 НОВЕМБРА¹

Поверљиво

ШТАБ
I БУГАРСКОГ КОРПУСА
Р. С.
1 децембра 1942 г.

ОБАВЕШТАЈНИ ИЗВЕШТАЈ БР. 21

За период од 1 до 30 новембра 1942 године

I ПОДАЦИ О КОМУНИСТИЧКИМ ГРУПАМА

На територији коју окупира корпус дејствују следеће комунистичке групе:

* Разузнавателна (обавештајна) служба

¹ Оригинал, умножен на шапирографу, на бугарском језику, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 5/1—1—19, 2.

а) *Јастребачка група*² — под вођством Грујице, састављена од око 100—120 људи.

Ова група дејствује углавном у рејону Великог и Малог Јастрепца и извршила је укупно 25 напада од којих су најважнији следећи:

— 19. XI ов. г. код с. Златари (25 км југозападно од Крушевца) група партизана³ зауставила један српски камион који је саобраћао из Крушевца за Брус. Један српски и један немачки официр били су разоружани и одвучени, а камион је запаљен.

— Иста група извршила је напад на обезбеђење друмског моста код с. Мрамор, 10 км западно од Ниша, уз учешће домаћих партизана. Овај напад извршен је на следећи начин:

7 ов. м. чим је пао мрак, 20—25 партизана из Грујичине групе, наоружаних пушкама и са два пушкомитраљеза, долазе до северне стране села Брест. Неколико партизана улази у село и прикупља око 9 људи — домаћих партизана, који бивају наоружани са по једном пушком и по 5 метака, и одводи их код партизанске групе. За време напада ови сељаци су били постављени да обезбеђују правац за отступање с. Мрамор—Прокупље. После извршеног напада ови сељаци предају своје пушке партизанској групи, бивају ослобођени и одлазе својим домовима.

б) *Пусторечка група* — око 100 комуниста дејствује већином по долини Пусте Реке. Ова група извршила је укупно 11 ситних напада, углавном на сеоске општине.

в) *Лесковачка група* — око 100 комуниста — дејствује у рејону Лесковац—Лебани—Власотинци. Извршила је укупно 7 напада.

г) *Моравска група*⁴ — око 60—80 комуниста — дејствује углавном у рејону жељ. станице Корман—Параћин—Крушевац под руководством Николића.⁵

Ова група извршила је укупно 19 напада од којих су важнији следећи:

— 15. XI. 1942 г. прекид необезбеђене жељ. пруге на 3 км западно од Трстеника;

— 16. XI. 1942 г. дигнут је у ваздух необезбеђени железнички мост код Макрешане;

² Јастребачки НОП одред

³ Ову акцију извели су делови Расинског НОП одреда.

⁴ Расински НОП одред

⁵ Драгослав Петровић-Горски

—• 23. XI. 1942 г. прекинута је необезбеђена жељ. пруга код моста реке Пепељуша;

— 29. XI. ов. г. око 24 часа група од 10—15 лица, наоружаних пушкама и пушкомитраљезима, напала из заседе патролу наше страже код Ђуниса, при чему су убили једног нашег водника и 2 редова. Са убијених је скинуто оружје, опрема и шлемови а једном од војника и одело;

— 15. XI. ов. г. код с. Трмчаре, 10 км јужно од Крушевца једна партизанска група састављена од 40 људи, наишла је на 3 наша војника, одвела их до најближе шуме, разоружала их је и касније их ослободила а оружје им није вратила.

д) *Сврљишка група* — састављена од 30 до 50 комуниста, дејствује у рејону Књажевац—Бољевац. Извршила је укупно 18 ситних напада, углавном на сеоске општине, највише у циљу да дође до хране и пљачке.

Укупна бројност комунистичких група, које дејствују на територији коју окупира корпус, је следећа:

— Јастребачка група	— 100—120 људи
— Пусторечка група	— око 100 људи
— Лесковачка група	— око 100 људи
— Моравска група	— 60— 80 људи
— Сврљишка група	— 30— 50 људи

Укупно 390—450 људи.

Од 1. XI. до 30. XI. ов. г. комунистичке групе извршиле су укупно 80 напада — распоређених на следећи начин:

- прошли партизани кроз насељена места и узели храну 43 напада — 56%
- одведена и убијена лица из насељених места 15 случаја — 18%
- вођено пушкарање између партизана и четника 9 напада — 11 %
- извршене саботаже 8 саботажа — 10%
- спаљене општинске архиве и опљачкане општине 3 напада — 3%
- вођено пушкарање између партизана и мањих јединица 2 случаја — 2%.

Из једног прегледа о активности комуниста у току последња 3 месеца види се, да у месецу новембру имамо постепено појачавање активности комуниста.

Комунистичке групе -нису забележиле стварније резултате. И оно што је навео Грујица у једном свом писму упућеном среском начелнику у Житковцу да на територији Србије и Хрватске има 16 ударних бригада са око 200.000 комуниста је обична измишљотина.

Комунистичка пропаганда је нарочито усмерена на сиромашне сељаке, чиновнике, код којих је морал пољуљан због рђавих плата и рђавог снабдевања у земљи.

Успеси те пропаганде, уколико постоје, су резултат пре свега вештог заваривања једног необразованог народа који борбу комуниста сматра за национални дуг.

Здрав национални осећај, монархија и религиозни осећаји Србина не допуштају стварање једне праве комунистичке организације.

Постојеће комунистичке групе су пре ил»ачкашке банде. Није установљено јединствено руководство за све комунистичке групе.

(потпис нечитак)

Капетан — начелник Р. С.⁶

БР. 92

ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД 3 ЈУЛА 1942 ГОД. МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ О АКЦИЈАМА ПОЖАРЕВАЧКОГ, ПРВОГ ШУМАДИСКОГ И РАСИНСКОГ НОП ОДРЕДА¹

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА

КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ

ПОВ. О. Ј. Б. БР. СЛУЖБЕНО

3 јула 1942 године

У Београду.

Подноси извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
(Одељење за државну заштиту)

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извенггавам:

⁶ Разузнавателна (обавештајна) служба

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноисторијског института под. бр. 109/4, к. 26.

1) 1 јула о. г. на путу Жагубица—Петровац, између села Милатовца и Сувог Дола, срез Хомољски (Жагубица), одељење самосталног четничког одреда из Жагубице, сукобило се је са групом од 10 комунистичких бандита.² После борбе бандити су искористили мрак (сукоб био око 23 ч.) и побегли у непознатом правцу. Четници нису имали жртава. Потере су наређене.

2) 2 јула о. г. у 2 часа прошло је кроз село Бошњане, срез Лепенички (Рача), према селу Вишевцу, и вероватно Наталинцима, 15 непознатих људи. Били су наоружани са пушкама и 3 пушкомитраљеза и обучени у војничко одело. Упућене су потере из Тополе, Раче и Наталинаца.

3) 29 јуна о. г. у 17 часова три стражара српске страже дошла су у сукоб са два комунистичка бандита више села Сеземча, срез Расински (Крушевац). У овом сукобу убијен је комунистички бандит Ристић Душан,³ из Кукљина срез Расински, ђак VI разреда гимназије, а ухваћен Весковић Живојин,⁴ из Слатине, срез Расински.

4) 28 јуна о. г. комунистички бандити спалили су архиве општина Мајиловачке и Мало-Градиштанске, срез Рамски (Велико Градиште). Јачина банде била је око 80 бандита,⁵ коју су водили Поповић Жика,⁶ Гвозденовић⁷ и Шербановић.⁸ Мере су предузете.

5) 29 јуна о. г. у 1 ч. 10 комунистичких бандита⁸ извршили су напад на поднаредника 7-ог добровољачког одреда Маринковића Р. Благоја, који се је налазио на отсуству код своје куће у Даросави, срез Колубарски (Лазаревац). У борби, коју је са њим примио његов брат, Благоје је теже рањен на 2 места, а брат му лакше. Благоја су селџаци пренели у војну болницу у Београду, а брата му у Аранђеловац. Благоје је у нападачима препознао неке његове сељаке, који се налазе у комунистима, али се детаљно није могао испитати због тежих повреда.

6) 30 јуна о. г. око 8 ч. кроз село Стрмово, преко села Миросалци, срез Колубарски (Лазаревац), прошло је 30 не-

² Поменућу борбу су водили делови Пожаревачког НОП одреда.

³ Борац Расинског НОП одреда, члан КПЈ, родом из с. Кукљина, срез расински.

⁴ Био је курир у Расинском НОП одреду. Стрељан на Бањици маја 1943 године.

⁵ Жика Поповић-Раде

* Др Бошко Вребалов, народни херој

⁷ Јован Шербановић-Шеле, народни херој

⁸ Односи се на групу партизана из Првог шумадишког НОП одреда.

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ.О.Ј.В.Вр.СЛУЖБЕНО
3 јула 1942 године
у Београду.

Подноси извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
/ОДРЕШЕНО ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ/

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи, извештавам:
① 1 јула о.г. на путу Жагубица-Петровац, између села Милатовца и Сувог Дола, срез Хомолски/Жагубица/, одељење самосталног четничког одреда из Жагубице сукобило се је са групом од 10 комунистичких бандита. После борбе бандити су искористили мрак/сукоб био око 23 ч./и побегли у непознатом правцу. Четници нису имали жртава. Потере су наређене.

② 2 јула о.г. у 2 часа прошло је кроз село Бошњане, срез Лепенички/Рача/, према селу Бишевцу, и вероватно Наталинцима, 15 непознатих људи. Били су наоружани са пушкама и 3 пушкомитраљеза и обучени у војничко одело. Упућене су потере из Тополе, Раче и Наталинаца.

③ 29 јуна о.г. у 17 часова три стражара српске страже дошла су у сукоб са два комунистичка бандита више села Саземча, срез Расински/Крушевац/. У овом сукобу убијен је комунистички бандит Ристић Душан, из Кукутина, срез Расински, ђак VI разреда гимназије, а ухваћен Весковић Живојин, из Слатине, срез Расински.

④ 28 јуна о.г. комунистички бандити опалили су архиве општина Мајиловачке и Мало-Градиштанске, срез Рамски/Велико Градиште/. Јачина банде била је око 80 бандита, коју су водили Поповић Ђика, Гвозденовић и Шербановић. Мере предузете.

⑤ 29 јуна о.г. у 1 ч. 10 комунистичких бандита извршили су напад на поднаредника 7-ог добровољачког одреда Маринковића Р. Благоја, који се је налазио на отсуству код своје куће у Даросави, срез Колубарски/Лазаревац/. У борби, коју је са њим примио његов брат, Благоје је теже рањен на 2 места, а брат му лакше. Благоја су селјаци пренели у војну болницу у Београду, а брата му у Аранђеловац. Благоје је у нападачима препознао неке његове селјацима, који се налазе у комунистима, али се детаљно није могао испитати због тежих повреда.

⑥ 30 јуна о.г. око 8 ч. кроз село Стрмово, преко села Миросавци, срез Колубарски/Лазаревац/, прошло је 30 непознатих људи, који су били наоружани са пушкама и 18 пушкомитраљеза и отишли у правцу шуме Липовице. О овоме су, као и о догађају под тачком 5, обавештени телефоном сви средски начелници и командири средских одреда и наређено им, да предузму енергичну акцију за бандитима и да се ова банда што пре уништи.

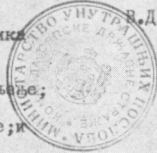
7/ Пуковник г. Кусовац Н. Радован, приликом његовог службеног бављења 29 јуна о.г. у Лазаревцу, сазнао је, да су немачке власти ухапсиле војводу Лишког четничког одреда Каменцу Драгољуба и да су га изгледа одвели за Ваљеву. Разлог хапшења непознат.

8/ 28 јуна о.г. у селу Драговцу, срез Пожаревачки, појавила су се два непозната лица, наоружана са косама. Мисли се да су одбегли робијаши или комунистички бандити. Распитивали су се за председника општине и деловођу. Из Пожаревца је упућено одељење наших органа да овај случај извиди и предузме потребне мере.

Предне достављам, с молбом на увиђај.

Достављено:

Шефу кабинета Господина Претседника
Српске Владе;
Г.М.у. послова/ДЗ/и/ЈВ/;
Претседништву Мин. савета-Вој. одељења;
Шефу кабинета Г.М.у. послова;
К-нту српске добровољачке команде; и
Шефу об. отсека ове команде.

В.Д. КОМАНДАНТА,
ПУКОВНИК

Бр. К. Јули

познатих људи,⁹ који су били наоружани са пушкама и 18 пушкомитраљеа и отишли у правцу шуме Липовица. О овоме су, као и о догађају под тачком 5, обавештени телефоном сви срески начелници и командири среских одреда и наређено им, да предузму енергичну акцију за бандитима и да се ова банда што пре уништи.

7) Пуковник г. Кусовац Н. Радован, приликом његовог службеног бављења 29 јуна о. г. у Лазаревцу, сазнао је, да су немачке власти ухапсиле војводу Лишког четничког одреда Каменицу Драгољуба и да су га изгледа одвели за Ваљево. Разлог хапшења непознат.

8) 28 јуна о. г. у селу Драговцу, срез Пожаревачки, појавила су се два непозната лица, наоружана са косама. Мисли се да су одбегли робијаши или комунистички бандити. Распитивали су се за претседника општине и деловођу. Из Пожаревца је упућено одељење наших органа да овај случај извиди и предузме потребне мере.

Предње достављам, с молбом на увиђај.

(М. П.)

В. д. команда-нта,
пуковник
Бор. К. Јонић¹⁰

Достављено:

Шефу кабинета Господина Претседника Српске Владе;
Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);
Претседништву Мин. савета — Вој. одељење;
Шефу кабинета Г. М. у. послова;
К-нту српске добровол»ачке команде; и
Шефу об. отсека ове команде.

⁹ Односи се на Први шумадски НОП одред.

¹⁰ Бориивоје К. Јонић, в. д. команданта Српске државне страже. Побегло у иностранство после ослобођења.

БР. 93

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
4 ЈУЛА 1942 ГОД. МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ О АКЦИЈАМА ЗАЈЕЧАРСКО-ТИ-
МОЧКОГ, ЈАСТРЕБАЧКОГ И РАСИНСКОГ НОП ОДРЕДА¹**

**МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ. Р. Ј. Б. ВР. СЛУЖБЕНО**

4 јула 1942 године
У Београду.

Подноси извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
(Одељење за државну заштиту)

1) Ноћу између 1 и 2 јула о. г. 80 комунистичких бан-
дита² упали су у село Бели Поток, срез Заглавски (Књаже-
вац), и одржали пропагандни говор, па затим отишли у
правцу Сврљишке Тополе. Извештени су одреди на терену
и отишли су у потеру.

2) Према извештају команданта српске државне страже
округа Лесковачког од 3 јула о. г., Петровић Живорад, сту-
дент из Лесковца, и Савић Видосава, ученица из Београда,
комунисти, побегли су из Лесковачке болнице, где су их
чували наши стражари.³ Стражари су лишени елободе и
истрага се води. За одбеглим комунистима расписано је
трагање.

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноистори-
ског института под бр. 110/4, к. 26.

У овом и у већини следећих извештаја Команде Српске државне
страже, тачкицама је означен изостављени текст, који се не односи
на НОБ; то су, напр., подаци о одбеглим робијашима и њиховим
криминалним делима, о крађама и убиствима која су извошила не-
позната лица, о појединим бандитима Драже Михаиловића и њихо-
вим сукобима око превласти и пљачке, итд.

² Односи се на Зајечарско-тимочки НОП одред.

³ Бекство је требало да организује месна партиска организа-
ција у Лесковцу. Међутим, пошто је она са припремама закаснила,
бекство је организовао Петровић Живорад, члан КПЈ и скојевски
организатор на терену Пусте Реке. Док је он заговарао стражаре који
су се смењивали, побегла је Лидија Васовић рођ. Леви (Савић Видо-
сава), партизанка Јабланичког НОП одреда, а затим је и он по-
бегао. Обоје су се прикључили Јабланичком НОП одреду.

4) 25 и 26 јуна о. г. четнички одред Вукоја Пећанца водио је борбу са комунистичким бандитима у селу Великој Плани под Јастрепцом, срез Прокупачки. У борби убијено је 8 комуниста, а 7 му се живих предало, који су упућени немачком команданту у Прокупљу.⁴

5) 30 јуна о. г. приликом сукоба срескот пољског одреда из Салаша, срез Крајински, са комунистима, о чему је поднет извештај 2 јула о. г. под тачком 5, у борби је погинуо стражар Милановић Живота, а жандармериски поручник Обрадовић Михаило тешко је рањен и од ових рана умро 1 јула о. г. у Неготинској болници.⁵

7) Ноћу између 1 и 2 јула о. г. Крушевачки срески одред сукобио се са једном комунистичком десетином⁶ код Рличке В|Оденице у срезу Расинском. У борби је убијен комунистички комесар за исхрану Додић Радомир,⁷ бивши учитељ из Милутовца, срез Трстенички. Заплећене су 2 писаће машине. Рањена су 2 четника Ресавског четничког одреда. Исте ноћи одељења српске страже и четници водили су борбу са комунистичким бандитима у Јастрепцу на месту „Бела Стена”.⁸ О резултату борбе још ниеу примљени детаљи.

Предње достављам, с молбом на увиђај.

(М. П.)

В. д. команданта,
пуковник
Бор. К. Јонић

Достављено:

Шефу кабинета Господина Претседника Српске Владе;

Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);

Претседништву Мин. савета — Вој. одељење;

К^нту српске добровољачке команде; и

Шефу об. отсека ове команде.

⁴ Напад су вршили Јастребачки и Расински НОП одред са једном десетином бивше Пасјачке чете, која се крајем јула пребацила са Пасјаче на М. Јастребац. Напад је извршен ноћу 3/4 јула, а не 25/26 јуна. Непријатељски подаци о нашим губицима потпуно су нетачни.

⁵ Поменућу борбу је водила Крајинска чета Зајечарско-тимочког НОП одреда.

⁶ Односи се на делове Расинског НОП одреда.

⁷ Радомир Додић је био економ Расинског НОП одреда.

⁸ Била је то мања борба коју су водили делови Расинског НОП одреда. Партизани нису имали жртава.

ИЗВЕШТАЈ „ОБНОВЕ“ ОД 6 ЈУЛА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ЧЕТНИКА И НЕДИЋЕВАЦА ПРОТИВ ПАРТИЗАНА НА ЈАСТРЕПЦУ И У КРАЈИНИ¹

ЧИШЋЕЊЕ СРБИЈЕ ОД ЦРВЕНИХ РАЗБОЈНИКА

Пораз једне комунистичке банде под Јастрепцом

Крушевац, 6 јула

Четнички одред Вукоја Пећанца наишао је у селу Великој Плани, под Јастрепцом на једну комунистичку банду, коју је напао и коју је после дводневне борбе уништио. Осам комунистичких бандита је овде убијено, а преостала седморица живи су ухваћени.²

У току ноћи између првог <и другог овог месеца Крушевачки срески одред сукобио се са једном групом комунистичких бандита код Рличке воденице у Срезу расинском. У овоме сукобу убијен је комунистички комесар за исхрану Радомир Додић, бивши учитељ из Милутовца, у Срезу трстеничком. На страни четника двојица су рањена.

Разбијање једне комунистичке банде код Салагиа

Неготин, 6 јула

Једно одељење полске страже наишло је код села Букова Глава, у близини Салаша у Срезу крајинском на једну већу комунистичку банду.³ После жестоке борбе стражари су разбили банду и нагнали је у бекство. На страни полске страже погинуо је стражар Живота Миловановић, док је смртно рањен поручник Михајло Обрадовић, који је пренет у неготинску болницу и ту подлегао ранама.

Комунистички бандити претрпели су осетније губитке, али они још нису утврђени због покривеног терена — који није могао бити сав још претражен, док су делимично своје мртве и рањене понели са собом.

¹ Прештампано из „Обнове“ бр. 306 од 6 јула 1942 године. Оригинал у архиви Војноисториског института под бр. 42/2—1. к. 45.

² О тој борби види док. бр. 7.

* То је био један део Зајечарско-тимочког НОП одреда.

Погибија двојице комунистичких бандита

Гуча, 6 јула

Једно потерно одељење наишло је у близини села Горње Краварице на комунистичке бандите, Добросава Ћирјаковића, пиљара и Драгослава Пајића, зидара, оба из Вирова у Срезу драгачевском. После краћег пушкарања, ова оба комунистичка бандита су убијена.

Јуначки подвиг добровољца Благоја Маринковића

Лазаревац, 6 јула

Пре неки дан дошао је на ^уотсуство кући, која се налази у селу Даросави, добровољац Благоје Маринковић. Пре три дана ноћу упала је једна комунистичка банда и напала на кућу Маринковићеву, покушавајући да га наговори на предају.⁴ Маринковић је, заједно са својим братом, одговорио на овај позив пушчаном ватром и, после жестоког пушкарања, нагнао је бандите на бекство из села.

У борби, добровољац Маринковић је тешко рањен на два места, док је његов брат рањен лакше. Обојица су пренети у болницу на лечење.

⁴ Акцију је извела група партизана из Првог шумадиског НОП одреда.

БР. 95

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
9 ЈУЛА 1942 ГОД. МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ О АКЦИЈАМА ЗАЈЕЧАРСКО-ТИ-
МОЧКОГ И СВРЉИШКОГ НОП ОДРЕДА¹**

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ. О. Ј. Б. БР. СЛУЖБЕНО

9 јула 1942 године
У Београду

Подноси извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
(Одељење за државну заштиту)

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извештавам:

1) 6 јула о. г. 8 наоружаних комунистичких бандита²
одвели су Величковића Светислава, из Гараша, ерез Ора-
шачки (Аранђеловац). Потере су упућене.

3) 7 јула о. г. у 13 ч. 10 комунистичких бандита³ извр-
шили су напад на патролу пољске страже из Жагубице, на
место званом „Омање“, — Црни Врх код коте 741. Патрола
је напад одбила и бандити су се повукли у шуму. Упућене
су потере страже и четника под командом капетана Ло-
мића.⁴

4) Ноћу између 6 и 7 јула о. г. јача група комунистич-
ких бандита упали су у село Бели Поток, срез Заглавски
(Књажевац), одржали пропагандни говор и затим отишли
у непознатом правцу. Исте ноћи непознати бандити оборили

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноистори-
ског института под бр. 111/4, к. 26.

² Односи се на делове Првог шумадиског НОП одреда.

³ Односи се на делове Пожаревачког НОП одреда.

⁴ У Хомољском срезу, за време окупације није постојао никакав
капетан Ломић. На том терену, за време поменутог напада, био је
капетан Никола Ловрић, командант четничког батаљона. Немци су
га, новембра 1942 год., интернирали у Немачку.

су 3 телефонска стуба и на једном месту пресекли жицу на путу Књажевац—Соко Бања.⁵ За гоњење бандита предузете су потребне мере.

Предње достављам, с молбом на увиђај.

(М. П.)

Вршилац дужности команданта,
пуковник

Бор. К. Јонић

Достављено:

Шефу каб. Господина Претсед.

Српске Владе;

Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);

Претседништву Мин. савета — Вој. одељ.;

Шефу каб. Г. М. у. послова;

К-нту српске добровољачке команде; и

Шефу об. отсека ове команде.

БР. 96

ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД 10 ЈУЛА 1942 ГОД. ШЕФУ КАБИНЕТА МИНИСТРА УНУ- ТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ О АКЦИЈАМА ПРВОГ ШУМАДИСКОГ НОП ОДРЕДА¹

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ. О. Ј. Б. БР. СЛУЖБЕНО

10 јула 1942 године
у Београду.

Подноси извештај
о стању у земљи.

**ШЕФУ КАБИНЕТА ГОСПОДИНА МИНИСТРА
УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА**

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извештавам:

⁵ Акцију су извели делови Зајечарско-тимочког НОП одреда.

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноистори-
ског института под бр. 112/4, к. 26.

1) 8 јула о. г. после подне, одељење станице Доња Шаторња у селу *Јарменовцима*, Кочарски срез (Белановица), напала је 9 комунистичких бандита,² без успеха. Жртва нема. Истога дана после подне примећена је група бандита, јака око 40, код Манастира Благовештења, Орашачки срез (Аранђеловац). Са овим комунистичким бандитима дошли су у сукоб одреди орпске државне страже 9 јула о. г. код села Страгара. Борба је још у току. До сада је убијен 1 комунистички бандит. На нашој страни рањен је 1 стражар и 1 четник. Ради чишћења среза Качарског и Орашачког наредио сам, јуче 9 јула о. г. а) команданту Краљевачке области да одмах дође у Крагујевац и предузме акцију чишћења под личним руководством; б) команданту српске државне страже округа Крагујевачког, да предузме акцију чишћења под руководством обласног команданта; и в) команданту Београдске области да ступи у везу са командантом Краљевачке области и са овим предузме заједничку акцију чишћеша поменутих срезова.

5) 4 јула о. г. примећена су 4 комунистичка бандита у селу Вељкову, срез Неготински. Међу њима препознат је професор Костић.³ Потере су упућене.

8) У времену од 24 јуна до 4 јула о. г. комунистички бандити упадали су у поједина села на територији округа Лесковачког и то: 24 јуна о. г. упало их је 10 у село Придворицу,... 26 јуна спалили су архиву општине Дубовске и из касе однели 1000 динара; ноћу између 28 и 29 јуна упало их је 5 и код страже (сеоске) протестовали што се прикупља маст и вуна по селу Копашници. У том времену наишли су четници Стојановић Никола и Јовановић Коста, из Слатине, које су бандити разоружали и одвели собом; 28 јуна неколико комунистичких бандита упало је у село Горње Кординце и запленили велику количину хлеба и осталих намирница па затим отишли у правцу Јастрепца; у исто време 60—70 комунистичких бандита упали су у село Девчу ... 2 јуна упала је једна група комунистичких бан-

² Односи се на делове Првог шумадиског НОП одреда.

³ Био је политички радник на терену и члан КПЈ. Погинуо је несрећним случајем, у лето 1943 год., од партизанске заседе Првог тимочког батаљона, приликом наиласка у с. Криви Вир (Бољевачки срез).

дита у село Џигољ, запленили већу количину животних намирница и отгашиш у правцу Јастрепца, а из села Алабане одвели Минића Зарију; 3 јула о. г. упали су у село Горње Кординце и запленили сво брашно и маст што су нашли у селу. Сем овога: 27 јуна убијен је из пушке Биочанин Радисав из Кутлова; 28 јуна убијен је из пушке Ибишевић Саит из села Тупала; 30 јуна код села Горње Речице четници су убили комунистичког бандита Крстовића Панту, из Велике Плане; 2 јула наши органи убили су комунистичког бандита Шарца У. Милоша, из села Дренца; у борбама на планини Јастрепцу убијено је 8, а ухваћено 19 комунистичких бандита.

Предње достављам, с молбом на увиђај.

(М. П.)

В. д. команданта
пуковник
Бор. К. Јонић

Достављено:

Шефу Кабинета Господина Претседника

Српске Владе;

Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);

Претседништву Мин. савета — Вој. одељење;

Шефу кабинета Г. М. у. послова

К-ту српске добровољачке команде; и

Шефу обавештајног отсека ове команде.

БР. 97

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
11 ЈУЛА 1942 ГОД. МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПО-
СЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ О АКЦИЈАМА ПРВОГ ШУ-
МАДИСКОГ И ЈАСТРЕБАЧКОГ НОП ОДРЕДА¹**

**МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ. О. Ј. Б. БР. СЛУЖБЕНО**

11 јула 1942 године
У Београду.

Подноои извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
(Одељење за државну заштиту)

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извештавам:

1) Према извештају начелника округа Крушевачког од
9 јула о. г., 9 јула пре подне на месту званом „Црна Чука“
више села Жуња, општина Дубачка, срез Копаонички
(Брус), примећена је једна група комунистичких бандита од
100 људи и иде од планине Јастрепца у правцу Прокупља.²
Према једном другом извештају од 10 јула о. г., 10 јула
примећена је група комунистичких бандита, јака 50—100,
у селу Баточини, на месту званом „Мала Липа“ у срезу
Копаоничком. У селу су тражили храну. Потребне мере
предузете су.

Да би се ове банде уништиле, молим да се хитно одобри
предлог ове команде Пов. О. Ј. Бр. 2880 од 9 јула о. г. за

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноистори-
ског института под бр. 113/4, к. 26.

² Односи се на групу бораца из Јастребачког и Расинског НОП
одреда који су, заједно са групом рудара из бив. Копаоничког одреда
(разбијеног крајем 1941 год.), имали задатак да изведу неколико ак-
ција на Копаонику и створе услове за поновно формирање Копа-
оничког НОП одреда. Међутим, услед јаке четничке реакције, овај
подухват није успео, те се поменута група морала вратити на Јастре-
бац, крајем јула 1942 године.

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ.О.Ј.Б.Вр.СЛУЖБЕНО
11 јула 1942 године
у Београду.

20676

45082 1134-1
5 14-14 26

Подноси извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
/ОПШТЕНЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ/

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи, извештавам:
1/ Према извештају начелника округа Крагујевачког од 9 јула о.г., 9 јула пре подне на месту званом „Црна Чука“ више села Буна, општина Дубачка, срез Конаонички/Брус/, примећена је једна група комунистичких бандита од 100 људи и иде од планине Јастрепца у правцу Прокупља. Према једном другом извештају од 10 јула о.г., 10 јула примећена је група комунистичких бандита, јака 50-100, у селу Баточина, на месту званом „Мала Липа“ у срезу Конаоничком. У селу су тражили храну. Потребне мере предузете су.

Да би се ове банде уништиле, молим да се хитно одобри предлог ове команде Пов.О.Ј.Бр.2880 од 9 јула о.г. за распоред јединица на јужним падинама планине Јастрепца и околине.

2/ Према накнадно добијеном извештају од команданта српске државне страже округа Крагујевачког, 9 јула о.г. у сукобу наших пограничних одреда/страже и четника/ са комунистичким бандитама на огранцима Рудника западно од манастира Благовештења, атар општине Страгарске, о чему је поднет извештај 10 јула о.г. тачка 1, убијен је један комунистички бандит, неки Мата, а 3 су рањена и успели да побегну. Код убијеног нађен је 1 летак. Гоњење бандита настављено је. На нашој страни лакше је рањен 1 четник. Како сам истакао у извештају од 10 јула о.г. тачка 1, наређено је команданту Крагујевачке области да предузме акцију чишћења среза Качерског и Оравачког под личним руководством у заједничкој сарадњи са командантом Београдске области.

3/ 8 јула о.г. убијен је из пушке земљоделац Радосављевић Вилмон, из села Сочанице, срез Косовско-Митровички, на месту званом „Селиште“. Извршилац убиства непознат. За истим се трага.

4/ Ноћу између 8 и 9 јула о.г. једна група комунистичких бандита, јака око 20, упала је у село Моравац, срез Моравски/Митковац/, опалили архиву за последње 3 године, однели једну писаћу машину и неке геометриске справе, а сеоску ненаоружану стражу затворили у једну општинску собу. Ова иста група бандита стигла је у село Ноздрику, истог среза, опалили општинску архиву и из општине однели: 60 кгр. пасуља и 15 кгр. вуне, што је било прикупљено за реквизицију, а затим се изгубили у правцу села Стублине. За гоњење и уништење ове банде предузете су потребне мере на терену.

5/ После спаљене општинске архиве и плачке у Смолинцу, срез Пожаревачки, о чему је поднет извештај 30 јуна о.г. тачка 8, један комунистички бандит са цвицерима одржао је говор мештанима и перед осталим рекао, да су они, тј. комунисти пронашли прошле јесени због њихове слабе организације и слабог вођства, а да је Дража Михајловић крив што су комунисти изгубили Ужице и Чачак и остала места, позивајући народ да ступи у њихове редове.

Предње достављам, с молбом на увиђај.

Достављено:
Шефу кабинета Господина
Претсед. Српске Владе;
Г.М.у. послова/ДЗ/и/ЈБ/;
Претседништву Мин. савета-Врх. од.;
К-нту српске добровољачке команде;
Шефу кабинета Г.М.у. послова;
Шефу об. отсека ове команде.

ВРШИЛАЦ ДУЖНОСТИ КОМАНДАНТА,
ПУКОВНИК
[Потпис]
[Својеручни печат]

распоред јединица на јужним падинама планине Јастрепца и околине.

2) Према накнадно добијеном извештају од команданта српске државне страже онруга Крагујевачког, 9 јула о. г. у сукобу наших потерних одељења (страже и четника) са комунистичким бандитима³ на огранцима Рудника западно од Манастира Благовештења, атар општине Страгарске о чему је поднет извештај 10 јула о. г. тачка 1, убијен је један комунистички бандит, неки Мата,⁴ а 3 су рањена и успела да побегну. Код убијеног нађен је 1 летак. Гоњење бандита настављено је. На нашој страни лакше је рањен 1 четник. Како сам истакао у извештају од 10 јула о. г. тачка 1, наређено је команданту Краљевачке области да предузме акцију чишћења среза Качерског и Орашачког под личним руководством у заједничкој сарадњи са командантом Београдске области.

3) 8 јула о. г. убијен је из пушке земљоделац Радосављевић Вилимон, из села Сочанице, срез Косовско-Митровачки, на месту званом „Селиште“. Извршилац убиства непознат. За истим се трага.

4) Ноћу између 8 и 9 јула о. г. једна група комунистичких бандита,⁵ јака око 20, упала је у село Моравац, срез Моравски (Житковац) спалили архиву за последње 3 године, однели једну писаћу машину и неке геометриске справе, а сеоску ненаоружану стражу затворили у једну општинску собу. Ова иста група бандита огишла је у село Нозрину, истог среза, спалили општинску архиву и из општине однели: 60 кг пасуља и 15 кг вуне, што је било прикупљено за реквизицију, а затим се изгубили у правцу села Стублине. За гоњење и уништење ове банде предузете су потребне мере на терену.

5) После спаљене општинске архиве и пљачке у Смољинцу, срез Пожаревачки, о чему је поднет извештај 30 јуна о. г. тачка 8, — један комунистички бандит са цвике-рима одржао је говор мештанима и поред осталог рекао, да су они, тј. комунисти проиали прошле јесени због њихове слабе организације и слабог вођства, а да је Дража Михаило-

³ Делови Првог шумадиског НОП одреда

* Редакција није могла да утврди на кога се односи.

^в Малојастребачка чета Јастребачког НОП одреда

вић крив што су комунисти изгубили Ужице и Чачак и остала места, позивајући народ да ступи у њихове редове.

Предње достављам, е молбом на увиђај.

(М. П.)

В. д. команданта,
пуковник
Бор. К. Јонић

Достављено:

Шефу кабинета Господина Претсед.

Српске Владе;

Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);

Претседништву Мин. савета — Вој. од.

К-нту српске добровољачке команде;

Шефу кабинета Г.М. у. послова; и

Шефу об. отсека ове команде.

БР. 98

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
14 ЈУЛА 1942 ГОД. ШЕФУ КАБИНЕТА МИНИСТРА УНУ-
ТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ О АКЦИЈАМА
ОЗРЕНСКОГ, РАСИНСКОГ И ЈАСТРЕБАЧКОГ НОП
ОДРЕДА¹**

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА

КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ

ПОВ. О. Ј. В. БР. СЛУЖВЕНО

14 јула 1942 године

У Београду.

Подноси извештај
о стању у земљи.

ШЕФУ КАБИНЕТА ГОСПОДИНА МИНИСТРА
УНУТРАШ. ПОСЛОВА

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извештавам:

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноистори-
ског института под бр. 115/4, к. 26.

1) 12 јула о. г. у 19,50 ч. примећена је једна група комунистичких бандита, 30—40 на броју,² у атару села Горње Мутнице, на месту зв. „В. Игриште“, срез Параћински. Потребне мере предузете су.

2) 12 јула о. г. патрола страже из Пожаревца наишла је на 1 непознато лице код села Великог Црнића, срез Пожаревачки. Пошто на позив патроле није хтелo да стане, патрола је на њега употребила ватрено оружје, али без успеха. За овим лицем трага се.

3) Ноћу између 12 и 13 јула о. г. на прузи Ниш—Београд, између железничких станица Мезграја — Грејач, за 500 метара удаљено од моста, кога чува бугарска стража, преврнула се из шина локомотива и службена кола теретног воза, јер је на томе месту била извађена једна шина од стране непознатих лица.³ Тешко су повређени машиновођа Тошић Миливоје и ложац Миладиновић Драгиша, који су пренети у болницу. Предузете су мере да се пронађу кривци.

4) 13 јула о. г. око 11 ч., 10 комунистичких бандита извршили су напад на патролу одреда из Рашке у селу Доња Брвеница, срез Студенички (Рашка).⁴ Патрола је била јака 3 стражара, која се је дала у бегство без отпора. Два су стигла у Рашку, а каплар Сретеновић Драгоје ухваћен је и одведен. Патрола је вршила задатак среског начелника.

Предње доставлјам, с молбом на увиђај.

(М. П.)

Вршилац дужности команданта
пуковник

Бор. К. Јонић

Достављено:

Шефу кабинета Господина Претседника

Српске Владе;

Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);

Претседништву Мин. савета — Вој. од.

Шефу кабинета Г. М. у. послова;

К-нту српске добровољачке команде; и

Шефу отсека ове команде.

² Делови Озренског НОП одреда

³ Акцију су извели партизани Малојастребачке чете.

* Напад су извршили делови Јастребачког и Расинског НОП одреда и Рударска чета, који су се, формирани у Ударну групу, тада налазили на овом терену.

БР. 99

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
15 ЈУЛА 1942 ГОД. МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПО-
СЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ О АКЦИЈАМА ПРВОГ ШУ-
МАДИСКОГ И ОЗРЕНСКОГ НОП ОДРЕДА¹**

**МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ. О. Ј. Б. БР. СЛУЖБЕНО**

15 јула 1942 године
У Београду.

Подноси извештај
о стању у земљи.

**ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
(Одељење за државну заштиту)**

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извештавам:

1) 9 јула о. г. органи пољске страже из Пожаревца ухватили су Стојадиновића Војислава, из Смољинца, Пожаревачки срез, који је одржавао везе са комунистима. Код њега су нађене разне ствари, које су комунистички бандити опљачкали из Смољиначке ошпине, о чему је поднет извештај 30 јуна о. г. тачка 8. Он је приведен команди српске државне страже у Пожаревцу над којим се води истрага.

2) 13 јула о. г. око 16 ч. органи претстојништва градске полиције у Пожаревцу извршили су претрес куће Радоммра и Милована Радуновића, из Пожаревца. Том приликом нађена је 1 пушка, 70 метака и 2 бомбе. Приликом спровода Радомир је побегао. Органи чете окружне резерве испалили су за њим 12 метака и ухватили га. Истрагу води претстојништво градске полиције.

3) 13 јула о. г. у 22 часа непознати бандити отворили су пушчану ватру на железничку станицу у Милатовцу, Крагујевачки срез. Стража је примила борбу и одбила нападаче. Жртава и штете није било.²

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 116/4, к. 26.

³ Акцију је извела једна партизанска тројка Првог шумадиског НОП одреда. Ове тројке биле су врло активне и пробијале су се тамо где чете још нису долазиле, са задатком да испитују терен.

4) Према извештају команданта српске државне страже округа Моравског, 14 јула о. г. у 7,30 ч. 50 комунистичких бандита³ напали су Троглан Бару на територији среза Раваничког, отворивши ватру. Узели су телефон. Жртва није било. Радници су Јсе повукли. Потере су упућене.

8) 4 јула о. г. органи граничног станичног одељења број 9 — Горња Јабланица, срез Златиборски (Чајетина), ухватили су комунистичког бандита Видаковића Миленка, ђака VII разреда гимназије, из Горње Јабланице, који се је придружио комунистичким бандитима по њиховом уласку у Ужице. После унинггења ових бандитских група, Видаковић се је крио по разним местима и почетком месеца јануара о. г. вратио се својој кући у Горњој Јабланици, где се је све до сада прикривао. Предат је начелнику среза Златиборског.

Предње се доставља, с молбом на увиђај.

(М. П.)

В. д. команданта,
пуковник
Бор. К. Јонић

Достављено:

Шефу кабинета Господина Претседника

Српске Владе;

Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);

Претседништву Мин. савета —• Вој. одељ.;

Шефу каб. Г. М. у. послова;

К-нту срп. добровољачке команде.

³ Односи се на Зајечарско-тимочки НОП одред.

БР. 100

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
17 ЈУЛА 1942 ГОД. ШЕФУ КАБИНЕТА МИНИСТРА УНУ-
ТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ О АКЦИЈАМА
НИШАВСКОГ, ЈАСТРЕБАЧКОГ И ОЗРЕНСКОГ НОП
ОДРЕДА¹**

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ. О. Ј. В. ВР. СЛУЖБЕНО

17 јула 1942 године
У Београду.

Подноси извештај
о стању у земљи.

ШЕФУ КАБИНЕТА ГОСПОДИНА МИНИСТРА
УНУТРАШ. ПОСЛОВА

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извештавам:

1) 14 јула о. г. око 18 часова, 5 наоружаних комуни-
стичких баидита упали су у село Вету, срез Белопаланачки,
спалили општинску архиву и сакупљеним сељацима одр-
жали говор, позивајући их да иду са њима.² Наредили су
да општинска управа не сме више радити, јер ће у против-
ном поубијати све чланове општинске управе. При одласку
са собом су одвели председника општине Миленковића
Спасу, Тошића Милу и његовог сина Милутина.

2) 14 јула о. г. око 18.45 ч. око 40 комунистичких бан-
дита,³ наоружаних пушкама и пушкомитраљезима, упали
су у село Топоницу, срез Белопаланачки, блокирали село а
штаб сместили у основну школу. Пошто су сељацима одр-
жали говор,⁴ наредили су им да ништа не дају Немцима,
Бугарима, и недићевцима, нападајући Недића, Љотића и Пе-
ћанца, називајући их издајницима. У селу су саслупхали
два бивша четника, које су везали. Шта је са њима урађено

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноистори-
ског института под бр. 117/4, к. 26.

² Акцију је извела једна петорка Прве чете Нишавског. НОП
одреда.

³ Односи се на Прву чету Нишавског НОП одреда.

* На збору је говорио командир чете Јован Митић.

непознато је. Са овом групом био је један Бугарин⁵ и једна женска.

3) Ноћу између 14 и 15 јула о. г. код села Белог Брега, срез Моравски (Житковац), једна група комунистичких бандита® наишла је на заседе страже из одреда среза Моравског. Заседе су припуцале и бандити су се разбегли.

4) Ноћу између 14 и 15 јула о. г. једна група комунистичких бандита⁷ упала је у село Мали Дреновац, срез Моравски (Житковац), и од Јовановића Милорада, деловође општине Доњосухотничке, узели радио апарат. Тражили су деловођу, који није био код куће, и наредили да више не сме да ради у општини. Међу овим бандитима препознат је Илић Радомир, из села Каменице.

За уништење напред наведених банди (1—4) сада се на терену ове територије води акција ширих размера.

7) 15 јула о. г. у 20 часова, 7 наоружаних комунистичких бандита⁸ упали су у село Црни Као, срез Ражањски, и селџацима наредили да не дају жито, па се затим удаљили у непознатом правцу. Потребне мере предузете су.

Предње достављам, с молбом на увиђај.

(М. П.)

Заступник команданта
пиуковник
Бошко Павловић

Достављено:

Шефу кабинета Господина Претседника
Српске Владе;

Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);

Претсед. Мин. савета (Инопек. одељ.)

као Г. М. у. послова; к-нту добровољ. коман.

⁵ Звани Ломски, зам. комесара Прве чете Нишавског НОП одреда

⁶ Односи се на делове Малојастребачке чете Јастребачког НОП одреда.

⁷ Односи се на делове Јастребачког НОП одреда.

* Делови Озренског НОП одреда

БР. 101

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
18 ЈУЛА 1942 ГОД. МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ О АКЦИЈАМА ПРВОГ ШУМА-
ДИСКОГ НОП ОДРЕДА¹**

**МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ. О. Ј. Б. ВР. СЛУЖБЕНО**

18 јула 1942 године
У Београду.

Подноси извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
(Одељење за држав-ну заштиту)

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извепггавам:

1) 15 јула о. г. једна група комунистичких бандита, јака 20—25,² појавила се је у Рудовачком Забрану, срез Колубарски (Лазаревац). Имали су 1 тешки митраљез и 8 пушкомитраљеза. Ови бандити ухватили су једнога четника из Колубарског четничког одреда, опљачкали га и свукли гола до голе коже, па га затим пуетили.

2) Ноћу између 16 и 17 јула о. г. комунистички бандити спалили су општинске архиве у Даросави, Крушевици и Трбушници, срез Колубарски (Лазаревац).³ Изгледа да се је комунистичка група, наведена под 1, растурила у петорке са задатком да уништава оппггинске архиве. Ове бандите (1 и 2) гони одред српске државне пољске страже из Лазареваца, коме је упућено појачање из Младеновца. Командант српске државне страже округа Ваљевског мајор г. Стануловић јавља, да је 17 јула о. г. отишао на терен, пошто постоји могућност да ови бандити пређу на његову територију код Малог Борка.

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 118/4, к. 26.

² Космајска чета Првог шумадишког НОП одреда

³ Акције су извели партизани Космајске чете Првог шумадишког НОП одреда.

3) 16 јула о. г. око 22 часа извршен је напад на железничку станицу Јелен До на прузи Чачак—Ужице. Том приликом погинуо је један железничар и један рањен. Рањен је и 1 добровољац из 6-ог добровољачког одреда. Гоњење бандита хитно је наређено.⁴

4) 16 јула о. г. у 1 ч., 10 комунистичко-пљачкашких бандита опколили су школу у Оранима, срез Јабланички (Лебане), где се јеналазило једно одељење од 10 људи 11-ог добровољачког одреда. Вођена је борба која је трајала 1 сат.^о Жртва није било. За комунистичким бандитима упућене су потере.

7) Маринковић Р. Благоје, поднаредник-добровољац, кога су 29 јуна о. г. напали комунистички бандити и ранили, о чему је поднет извештај 3 јула о. г. тачка 5, — умро је. За овај напад на Маринковића осумњичени су сељаци из села Даросаве, срез Колубарски (Лазаревац): Ранковић Живота, Станојловић Радомир и Несторовић Радоје, које су четници из Венчана похапсили и предали Немачкој команди у Аранђеловцу.

Предње достављам, с молбом на увиђај.

(М. П.)

Заступник команданта,
ппуковник

Бошко Павловић

Достављено:

Шефу каб. Господина Претседника

Српске Владе;

Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);

Претседништву Мин. савета (Инспек. одељ.)

Шефу каб. Г. М. у. послова; к-нту срп. добр.
команде и шефу об. отсека.

* Поменутог дана партизанске снаге нису се налазиле у том РаЈУ, нити су вршиле напад на станицу Јелен До. Напад су инсценирали Љотићеви добровољци да би ликвидирали железничара (који је те ноћи био дежурни скретничар) за кога су знали да је сарадник НОП. Пошто је у мраку, омашком, рањен и један добровољац, та им је околност добро дошла да у извештају нагласе како су се „бранили“ јер су били „нападнути“. Интересантно је да овде не именују нападаче већ само кажу „извршен је напад“.

⁵ Акцију је извела једна десетина обновљеног Јабланичког НОП одреда.

**ИЗВОД ИЗ ЧЛАНКА У „ОБНОВИ“ ОД 18 ЈУЛА 1942 ГОД.
О БОРБИ ДОБРОВОЉАЦА ПРОТИВ ПАРТИЗАНА КОД
ЛЕБАНА У ФЕБРУАРУ 1942 ГОДИНЕ**

Фебруара ове године, у једној напорној борби са бројно надмоћнијим комунистичким одметницима у околшњи Лебана, изгубила су живот тридесет три јуначка добровољаца.² У отсудном часу, пред противником који је уз дивљачки урлик надирао са свих страна, добровољац Војин Јевтић, са тридесетак својих другова, извршио је силовит јуриш у противничке редове. Без предомишљања и колебања, свесни да својом жртвом прокрчују пут целој нацији, они су полетели у борбу и нанели страховите губитке бандитима. Али бандита је било далеко више и тако су они пали живи у руке овим међународним зликовцима, искусним терористима из пшанског грађанског рата и крвавог режима у Западној Србији. Бандити су одвели младе хероје у шуму. Код села Бучумета, после пет дана свирепог мучења, најзад су их стрељали. Тело младог јунака Војина Јевтића сахранили су селаци код сеоске цркве. Уцвељени отац пренео је недавно посмртне остатке Војинове и сахранио их у Београду на Новом гробљу.

¹ Прештампано из „Обнове“ бр. 317 од 18 јула 1942 године. Оригинал се налази у архиви Војноисториског института под бр. 47/2—1, к. 45.

² У јануару и фебруару 1942 год. Јабланички НОП одред водио је жестоке борбе против окупаторских и квислиншких јединица, за одбрану слободне територије у Јабланици и Пустој Реци. У тим борбама партизанске јединице имале су велике успехе, као што је и овај у борби са љотићевцима код Лебана.

БР. 103

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
23 ЈУЛА 1942 ГОД. МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ О АКЦИЈАМА РАСИНСКОГ, ЈАСТРЕ-
БАЧКОГ И НИШАВСКОГ НОП ОДРЕДА¹**

**МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ. О. Ј. Б. БР. СЛУЖВЕНО**

23 јула 1942 године.

У Београду.

Подноси извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
(Одељење за државну заштиту)

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извештавам:

1) Ноћу између 12 и 13 јула о. г. ухваћен је у своме стану у Нишу Вељковић Радослав,² трговачки помоћник из Ниша, који је одржавао везу између Озренског комунистичког одреда и радника железничке радионице у Нишу. Истрага се води.

2) Ноћу између 12 и 13 јула о. г. ухваћени су јатаци комунистичких бандита: Јордан Стојановић, из Малче; Ратомир Бончић, из Каменице; Никола Николић, Милан Цветковић, Мирко Живковић и Добривоје Николић, из Раутова, —• сви срез Нишки. Истрага се води.

3) Командант српске државне страже округа Краљевачког депешом од 22 јула о. г. извештава: „У планини Копаонику појавило се око 500 комуниста. Девет стражара станице Јошаничка Бања и око 50 четника воде борбу у близини војног дома.³ Одељење из Рашке упућено у правцу борбе." О предњем је извештају командант српске државне страже пуковник г. Јонић телефоном, који се налази на терену.

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 120/4, к. 26.

² Политички радник на терену. Стрељан септембра 1942 год. у Нишу.

³ Види прим. бр. 3 уз док. бр. 5.

4) 18 јула о. г. органи српске државне страже ухватили су код појата села Округлице, Сврљитки срез, комунистичког бандита Голубовића Радисава,⁴ родом из Сврљига, који има бандитско име „Груја“. Био је наоружан револвером.

5) 18 јула о. г. органи српске државне страже убили су код појата села Грбавча, срез Сврљишки, комунистичког бандита Јовановића Марка, типографа из Ншпа, који има бандитско име „Јоца“. Код њега је нађена 1 пушка, 1 писаћа машина и комунистичка архива.

7) 20 јула о. г. око 5 ч., 5 комунистичких бандита упало је у село Глоговац, срез Белопаланачки, купили храну по кућама и после једног сата отишли у правцу Плоче, срез Нишки.⁵

8) Ноћу између 20 и 21 јула о. г., 30 комунистичких бандита, под вођством Игњатовића Милисава, из Ниша, прошло је кроз село Шебет, ср. Нишки.⁶ Кад су стигли у село Велики Вртоп, срез Нишки, спалили су општинску архиву, убили општинског деловођу Анђелковића Угрину и са собом одвели општинског служитеља Јанковића Станоја.

9) 22 јула о. г. од стране једног одељења нашег граничног одреда убијен је у близини Бабиног Кала, срез Белопаланачки, један комунистички бандит, по изгледу интелектуалац. Његов идентитет није се могао да утврди, јер код њега нису нађене никакве исправе. За уништење бандита, по напред изнетим случајевима (3, 6, 7 и 8), акција се наставља на терену.

10) Ноћу између 20 и 21 јула о. г. 10 комунистичко-пљачкашких бандита сишли су са планине Буковика у село Прогар, срез Ражањски.

11) Ноћу између 21 и 22 јула о. г. једна група од 100 комунистичких бандита прошла је, идући са Копаоника, кроз село Брзеће, срез Копаонички (Брус), крећући се у правцу села Батота.⁷ Потребне мере предузете су.

⁴ Био је теренски радник и члан КПЈ. Стрељан у Нишу 1942 године. У полицији имао издајничко држање.

⁵ Односи се на једну петорку из Прве чете Нишавског НОП одреда.

⁶ Односи се на Прву чету Нишавског НОП одреда.

⁷ Види прим. бр. 3 уз док. бр. 5.

12) У вези са хапшењем Миловановића Велимира и др., из села Драговца, срез Пожаревачки, код кога су нађени комунистички летци, — о чему је поднет извештај 2 јула о. г тачка 1, — 20 јула о. г. одељење сриске државне пољске страже из Пожаревца ухапсило је: 5 лица из Драговца и 7 лица из Брежана, срез Пожаревачки, код којих су нађени летци и други комунистички материјал. Истрага се води и очекују се даља хапшења.

б) 7 јула о. г. комунистички бандити извршили су напад на Велику Плану. Напад је одбијен. Убијен је 1 комунистички бандит, а 3 су рањена. На нашој страни није било губитака;⁸ в) 8 јула о. г. комунистички бандити⁹ наишли су на четнике Живадиновића Милосава и Глишовића Мирослава, који су били на заседи на месту зв. „Сенокос“, ср. Прокупачки. Бандити су убили оба четника, поскидали са њих одело, обућу и оставили их голе.

Предње достављено, с молбом на увиђај.

(М. П.)

Заступник команданта,
ппуковник
Бошко Павловић

Достављено:

Шефу кабинета Господина Претседника
Српске Владе;
Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);
Претседништву Мин. савета (инспекционо одељење);
Шефу кабинета Г. М. у. полова;
К-нту српске добровољачке команде; и
Шефу об. отсека ове команде.

⁸ Види док. бр. 7.

⁹ Односи се на партизане Јастребачког НОП одреда.

БР. 104

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
24 ЈУЛА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПАРТИЗАНА НА ТЕ-
РЕНУ ЈАСТРЕБАЧКОГ И РАСИНСКОГ НОП ОДРЕДА¹**

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА

КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ

ПОВ. О. Ј. Б. БР. СЛУЖБЕНО

24 јула 1942 године

У Београду.

Подноси извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА

(Одељење за државну заштиту)

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извештавам:

1) Ноћу између 20 и 21 јула о. г. једна група комунистичких бандита, под вођством неког Грујице,² упала је у село Чукуровац, срез Моравски (Житковац), силом сакупили сел»аке и одржали им говор. Говорио је поменути Грујица. Рекао је сел»ацима да ће брзо доћи ослобођење од стране Русије и њених савезника тражећи, да грађани не извршују наређења наших оружаних одреда и да не помажу акцију четника. Учитељу су наредили да се не сме примити потказивања за време вршидбе. Свакога ће убити ко не изврши њихова наређења.

7) Начелник округа Крушевачког шифрованим телеграмом под Пов. бр. 934 од 23 јула о. г. извештава: „Једна група партизана појавила се у селу Брзећу, виђена је 22 овог месеца у селу Шошићу, срез Копаонички, на путу за село Жарево и Батоте, а ноћас су били у засеоку Бошковића атар села Батоте, општине Лужничке, иду у правцу Лепе Горе.³ У Брзећу су ухватили два четника и једног обвезника СДС, од ових су једног четника стрел»али у

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 121/4, к. 26.

² Односи се на Малојастребачку чету Јастребачког НОП одреда чији је политички комесар био Кирил Михајловски-Грујица.

³ Односи се на повратак са Копаоника Рударске чете и делова Јастребачког и Расинског НОП одреда.

Брусу а другог су пустили док је обвезник Српске страже уопео да побегне. — 21 овог месеца код села Шошића узели су званичну пошту од попгара општине Блажевске. Предузете су мере. Команда Српске државне страже у Нишу извештена".

Предње достављам, с молбом на увиђај.

Заступник команданта,
ппуковник
Стој. Сајић

Достављено:

Шефу кабинета Господина Претседника
Српске Владе;
Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);
Претседништву Мин. савета — Инспекционо
одељење;
Шефу кабинета Г. М. у. послова;
К-нту српске добровол'ачке команде;
Шефу обавештајног отсека ове команде.

БР. 105

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
25 ЈУЛА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПАРТИЗАНА НА ТЕ-
РЕНУ ОЗРЕНСКОГ, НИШАВСКОГ И ЈАСТРЕБАЧКОГ
НОП ОДРЕДА¹**

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ. О. Ј. В. ВР. СЛУЖВЕНО
25 јула 1942 године
У Београду.

Подноси извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
(Одељење за државну заштиту)

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извештавам:

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноистори-
ског института под бр. 122/4, к. 26.

1) 17 јула о. г., 4 комунистичка бандита упали су у село Мозгово, срез Алексиначки, и из набављачке задруге узели: 2 пара опанака, 20 кутија шибица — жижица — и 2 кг шећера, све ово платили 803 динара и потом отишли у непознатом правцу.

2) 21 јула о. г. група од 50 комунистичких бандита дошла је на кашкаваљницу на месту званом „Крчимирске Шупе“, срез Белопаланачки, и од сељака одузели 11 коња, на исте натоварили и однели сав качкаваљ — сир и масло и отерали у шуму.² Међу њима је био Бугарин Донски³ и Игњатовић Милисав из Ниша.⁴ На истом месту комунисти су пресрели Петровића Проку и Величковића Тодора, оба из Доње Кор-итнице, који су били одређени као курири да донесу једно писмо војводи власотиначком на терен, упућено од граничног одреда у Белој Води, цртресли их и одузели им ово писмо.

3) Ноћу између 22 и 23 јула о. г., 10 комунистичких бандита упали су у село Горњи Комрен, срез Нишки, и по селу лепили плакате:⁵ „Устајмо у партизане и помажимо партизане“.

4) Ноћу између 22 и 23 јула о. г., упала је група комуниста⁶ у село Гредетин, срез Моравски (Житковац) на општинској згради и на млину залепили плакате у којима стоји: „Не скидај, иде глава“.

5) Ноћу између 22 и 23 јула о. г. група комуниста упала је у село Шпај, срез Белопаланачки, спалили општинску архиву и са собом одвели деловођу Младеновића Божи-дара.⁷

За уништење комунистичких бандита (1—5) акција на терену наставља се.

² Акцију је извела Прва чета Нишавског НОП одреда приликом пребацивања у Заплање преко Суве Планине. На Сувој Планини је било око два вагона качкаваља спремљеног за Немце и Бугаре. Један део качкаваља је спаљен а други део натоварен на дванаест заплених коња које су Бугари припремили за транспорт. Четници који су пошли у потеру за Првом четом били су разбијени.

³ Ломски, а не Донски. Види прим. 7 уз док. бр. 42.

⁴ Милисав Игњатовић-Јанко, заменик комесара Нишавског НОП одреда

⁵ Плакате су лепили борци Нишавског НОП одреда.

⁶ Ове плакате су лепили борци Јастребачког НОП одреда.

⁷ Акцију је извела група бораца Прве чете Нишавског НОП одреда. Божидар Младеновић је стрељан од стране партизана као народни непријатељ.

» 8) 23 јула о. г., у 1 час Расински четнички одред, са одредом српске државне страже, сукобио се са групом комунистичких бандита, јаком око 30, на месту званом Три Сестрице (кота 1442) на Великом Јастрепцу. У борби убијена су 3 комунистичка бандита. На нашој страни није било губитака.⁸

10) Ноћу између 15 и 16 јула о. г. патрола среског одреда српске државне пољске страже среза Посавског (Обреновац), ухватила је комунистичког сарадника Николића Михаила, званог „Руја“⁹, из села Ратара, срез Посавски (Обреновац), и предали га начелнику среза у Обреновцу. За време комунистичке акције, овај бандит ухватио је једног поднаредника, који се био избавио и побегао од комуниста, па га одвео и предао комунистима, говорећи: „Ево вам једног недићевца поднаредника“, кога су комунисти затим убили.

Предње достављам, с молбом на увиђај.

(М. П.)

Заступник команданта,
тшуковник
Бошко Павловић

Достављено:

Шефу кабинета Господина Претседника

Српске Владе;

Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);

Претседништву Мин. савета — Инспекционо одељење;

Шефу кабинета Г. М. у. послова;

К-нту српске добровољачке команде; и

Шефу обавештајног отсека ове команде.

⁸ Види док. бр. 16, примедбу бр. 3.

⁹ У то време сарађивао је с партизанима Првог шумадишког НОП одреда, а после је пришао четницима Дијаче Михаиловића. После ослобођења супротстављао се мерама народне власти, због чега је био затворен. Успео је да побегне из затвора и да се одметне. Фебруара 1948 год. убијен је од стране Народне милиције, пошто није хтео да се преда.

БР. 106

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
29 ЈУЛА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПАРТИЗАНА НИШАВ-
СКОГ, ОЗРЕНСКОГ, РАСИНСКОГ И ПОЖАРЕВАЧКОГ
НОП ОДРЕДА¹**

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ. О. Ј. Б. БР. СЛУЖБЕНО

29 јула 1942 године
У Београду.

Подноси извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
(Одељење за државну заштиту)

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извештавам:

1) Ноћу између 23 и 24 јула о. г. 7 комунистичких бан-
дита ггојавили су се у селу Вети, а једна већа група ових
бандита упала је у село Градиште, срез Белопаланачки,
и из Градишта са собом одвели 3 сељака па се затим уда-
љили у правцу Зеленог Врха.²

2) 24 јула о. г. око 19 часова виђен је на Гулијанској
планини, срез Сврљишки, комунистички бандит Стојано-
вић Сретен,³ из села Лозана, срез Сврљишки.

3) 25 јула о. г. по подне на Зеленом Врху, у срезу Свр-
љишком, појавио се је комунистички одред Гуљанца Васе,⁴
јачине 38 бандита, који су са собом водили 2 везана младића.

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноистори-
ског института под бр. 124/4, к. 26.

² Односи се на партизана Прве чете Нишавског НОП одреда.

³ Био је десетар у Нишавском НОП одреду. Касније је ухваћен
од стране недићеваца и стрељан на Бубњу, крај Ниша.

⁴ Односи се на Прву чету Нишавског НОП одреда, чији је ко-
мандир био Васа, звани Албанац, из села Гулијана. Чета је тада
имала 34 човека, а не 38.

5) 26 јула о. г. код села Витановца, срез Белопаланачки, наши органи ухватили су Ранђеловића Најдана,⁶ родом из села Раутова, срез Нишки, који је признао, да је отишао у комунистичке банде месеца априла о. г. и да је учествовао у борби код села Тијовца, срез Сврљишки.

7) Ноћу између 26 и 27 јула о. г. једна група комунистичких бандита, непознате јачине, напала је пушчаном ватром нашу заседу код електричне централе у Соко Бањи.^о Заседа је напад одбила и бандити су се повукли у правцу планине Буковика. На нашој страни није било жртава.

Командант српске државне страже округа Нишког истиче, да се за уништење бандита наставља акција на терену.

8) 27 јула о. г. око 10 часова четничко одељење из Жагубице наишло је на комунистичку заседу на месту званом „Ђуле“, југоисточно од Жагубице.⁷ У борби је погинуо четник Маринковић ЈБубомир. Комунистички бандити натерани су у бегство. За њима су упућене потере од четника и пољског одреда из Жагубице. Командант српске државне страже округа Пожаревачког отишао је на терен.

9) Ноћу између 27 и 28 јула о. г. једна група од 100 комунистичких бандита упала је у село Ломницу, срез Расински (Крушевац), и отворила врата на школи у којој није било никога. Потом су отишли у општинску зграду, спалили општинску архиву, однели сав канцелариски материјал и око 1000 динара и собом одвели једног бившег четника.⁸ Мере за гоњење ових комунистичко-пљачкашких бандита предузете су.

Предње достављам, с молбом на увиђај.

(М. П.)

Заступник команданта,
ппуковник
Бошко Павловић

⁸ Ухваћен приликом разбијања Прве чете Нишавског НОП одреда. Недићевци су га тако унаказили да се уопште није могао познати. Том приликом су ухватили и неколико вањеника, које су страховито мучили: стављали им со у ране и вадили очи. Тако је мучен и Љуба, звани „Сибирски“, из села Буковца, делегат вода, члан КПЈ, и „Кривошија“, из села Моклишта, пушкомитраљезац, члан СКОЈ. Сви су имали херојско држање.

^о Акцију су извели борци Озренског НОП одреда.

⁷ Заседу су поставили делови Пожаревачког НОП одреда.

" Акцију су извршили делови Расинског НОП одреда.

Достављено:

Шефу кабинета Господина Претседника
Српске Владе;
Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);
Претседништву Мин. савета — Инспек. одељ.
Шефу кабинета Г. М. у. послова;
К-нту српске добровољачке команде;
Шефу обавештајног отсека ове команде.

БР. 107

**ИЗВЕШТАЈ „ОБНОВЕ" ОД 29 ЈУЛА 1942 ГОД. О БОРБИ
СДС И ЧЕТНИКА ПРОТИВ ПАРТИЗАНА НА
В. ЈАСТРЕПЦУ¹**

Чисти се и последње склониште бандита у Србији

ВЕЛИКИ ПОРАЗ КОМУНИСТА НА ЈАСТРЕПЦУ

Крушевац, 29 јула

Чишћење комунистичких банди на Јастрепцу, које изводи Српска државна стража у сарадњи са четничким одредима, наставља се са много успеха, тако да се ускоро може очекивати да ће Јастребац са његовим огранцима бити потпуно очишћен од разбојника. Као што је познато, Јастребац је био последње склониште крушевачко-расинских бандита.

У овој одлучној борби против комуниста нарочита заслуга припада мештанима из села око Јастрепца, који су врло много препатили и недужно страдали због разбојничке акције.

У сталној потери за остацима разбијене крушевачко-расинске банде, летећи одред Српске државне страже са моравским и расинским четничким одредом сукобио се ових дана са једном групом комуниста. По достави мештана, који и сами учествују у гоњењу комуниста, извршили су одреди Државне страже у један сат ноћу напад на групу разбојника која се налазила скупљена око наложене ватре, на

¹ Прештампано из „Обнове" бр. 326 од 29 јула 1942 године. Оригинал се налази у архиви Војноисториског института под бр. 54/2—1, к. 45.

месту званом Три Сестрице у Великом Јастрепцу. Изненађени брзим и смелим нападом Одредника бандити су, иако у први мах збуњени, прихватили борбу и пружили јак отпор.

После једночасовне борбе пошло је одредима Државне страже за руком да потуку разбојнике, док се остатак, под окриљем ноћи, разбегао по планини. На лицу места нађена су том приликом четири леша, међу којима и леш једне жене, као и многобројни трагови крви, што доказује да их има више рањених.² Сутрадан, приликом претреса терена, нађена су још три леша, у свему седам лешева. Међу убијеним комунистима препознати су лешевм Слободана Глигоријевића,³ студента, и Живке Мићић, бивше ученице из Крушевца. Убијени Глигоријевић, познат под надимком „Ајга“, био је главни орган „Скоја“ у Крушевцу и члан „Централног актива“, а као такав главни организатор бежања крушевачких омладинаца у шуму. Мићићева припада једној угледној трговачкој породици из Крушевца, а у шуму је одбегла из сентименталних разлога према злогласном комунистичком четовођи Алексићу. На месту борбе, поред разноврсног комунистичког материјала, нађена је и пушка убијеног војника Митровића, члана Државне страже, кога су бандити недавно ухватили и стрељали.

² Види док. бр. 16, примедбу бр. 3.

³ Да су подаци о броју погинулих партизана редовно преувеличани види се по томе што Слободан Глигоријевић-Ајга није погинуо него је жив и данас.

БР. 108

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
3 АВГУСТА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПАРТИЗАНА ПО-
ЖАРЕВАЧКОГ И НИШАВСКОГ НОП ОДРЕДА¹**

**МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ. О. Ј. В. БР. СЛУЖБЕНО**

3 августа 1942 године
у Београду.

Подноси извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
(Одељење за државну заштиту)

Од глоследњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извештавам:

1) Командант српске државне страже округа Пожаревачког извештава: „31 јула о. г. око 13 часова примећена је једна група од 40 комунистичких бандита у реону општине Раденачке,² срез Звишки (Кучево), да се креће у правцу Добре, срез Голубачки. Четници из среза Звишког и Голубачког са одељењем од 19 пољских стражара 1 августа о. г. у 13 часова отишли у потеру. О резултату известиће се накнадно. Верује се да је ово банда Поповића Жике учитеља из Раброва“.

2) 1 августа о. г., ноћу око 22.30 ч., једна група комунистичких бандита, непознате јачине, напала је на рудник Јелашницу у срезу Нишком, који чува и обезбеђује одред четника. Четници су примили борбу и напад одбили. У борби је тешко рањен 1 четник, који је убрзо умро.³ Акција на терену наставља се.

3) 1 августа о. г. органи српске пољске страже у Сврљигу ухватили су активног комунистичког бандита Буди-

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 126/4, к. 26.

² Односи се на Пожаревачки НОП одред.

³ Ово уствари није био напад, већ је једна група партизана Нишавског НОП одреда наишла на четничку заседу.

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
Пов.О.Ј.В.Вр.СЛУЖБЕНО
3 августа 1942 године
у Београду.

22317

de m/s 1. 1942

126/4-1
26

Подноси извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
/ОДЕЉЕНЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ/

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи, извештавам
① Командант српске државне страже округа Пожаревачког из-
вештава: 31 јула о.г. око 13 часова примећена је једна група од 40
комунистичких бандита у реону општине Раденачке, срез Звишки/Куче-
во/, да се креће у правцу Добре, срез Голубачки. Четници из среза
Звишког и Голубачког са одељењем од 19 пољских стражара 1 августа
о.г. у 13 часова отишли у потеру. О резултату известиће се накнадно.
Верује се да је ово банда Поповића Њике учитеља из Раброва?

3/63 ② 1 августа о.г. ноћу око 22.30 ч., једна група комунистич-
ких бандита, непознате јачине, напала је на рудник Јелашницу у срезу
Нишком, који чува и обезбеђује одред четника. Четници су примили бор-
бу и напад одбили. У борби је тешко ранен 1 четник, који је умро.
Акција на терену наставља се.

2/63 3/ 1 августа о.г. органи српске пољске страже у Сврљигу
ухватили су активног комунистичког бандита Будисављевића Будимира,
из села Извора, срез Сврљишки. Истог дана у 17 часова предао се
нашим властима у Сврљигу, без оружја, активни комунистички бандит
Милојић Властимир, из села Плузине, срез Сврљишки.

Предње достављам, с молбом да увиђај.

Достављено:

Шефу каб. Господина Претседника
Српске Владе;
Г.М.у. послова/ДЗ/и/ЈВ/;
Претседништву Мин. савета-Инспек. одела;
Шефу каб. Г.М.у. послова;
К-нту српске добровољ. команде;и
Шефу об. отсека ове команде.

Заступник команданта,
пуковник

[Signature]

сављевића Будимира, из села Извора, срез Сврљишки.⁴ Истога дана у 17 часова предао се нашим властима у Сврљигу, без оружја, активни комунистички бандит Милојић Властимир,⁵ из села Плужине, срез Сврљишки.

Предње достављам, с молбом на увиђај.

(М. П.)

Заступник команданта,
ппуковник

Бошко Ј. Павловић

Достављено;

Шефу каб. Господина Претседника

Српске Владе;

Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);

Претседништву Мин. савета — Инспек. одељ.;

Шефу каб. Г. М. у. послова;

К-нту српске добровољ. команде; и

Шефу об. огсека ове команде.

⁴ Према подацима са терена, именовани нити је постојао нити данас постоји на територији Народног одбора општине Извор.

⁵ Властимир Милојевић (а не Милојић) био је десетар у Нишавском НОП одреду. Јединице Српске државне страже ухватиле су га и предале Немцима, који су га интернирали у Немачку, одакле се вратио 1945 године.

БР. 109

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
8 АВГУСТА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПАРТИЗАНА РА-
СИНСКОГ И ЈАСТРЕБАЧКОГ НОП ОДРЕДА¹**

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ. О. Ј. Б. БР. СЛУЖВЕНО

8 августа 1942 године
у Београду.

Подноси извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
(Одељење за државну заштиту)

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извештавам:

2) Ноћу између 5 и 6 августа о. г. комунистички бан-
дита извршили су напад на Рибарску Бању² где се је нала-
зио четнички одред капетана Петковића и нешто оружаних
органа српске државне страже. Борба је трајала један сат.
Жртва није било.

3) 5 августа о. г. око 18 часова непознато наоружано
лице упало је у Доњо-Сухотничку општину, срез Моравски
(Житковац), и из револвера убило општинског деловођу Јо-
вановића Милорада, родом из села Малог Дреновца, па по-
том побегло у непознатом правцу.

4) Ноћу између 5 и 6 августа о. г., око 50 наоружаних
комунистичких бандита,³ под вођством неког „Грујице“,⁴
упали су у село Дашницу, срез Моравски (Житковац). Ту
је „Грујица“ народу одржао говор и позвао присутне да не
смеју давати жито за реквизицију, па се затим — после
2 часа >— изгубили. Командант сријеке државне страже

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноистори-
ског института под бр. 127/4, к. 26.

² Напад су извршили делови Расинског НОП одреда.

^{*} Малојастребачка чета Јастребачког НОП одреда

⁴ Кирил Михајловски

округа Нишког истиче, да се наставља акција чишћења терена од комунистичких бандита.

5) 31 јула о. г. на путу између Књажевца и Горњег Зунича, убијен је Крстић Драгољуб, свршени матурант из Књажевца.⁵ Исти се је враћао из Горњег Зунича, где је вршио контролу на вршалици. Верује се да су га убили комунистички бандити, јер је Крстић био велики противник комунизма, а над ковчезима погинулих у Белом Полеку одржао је говор у антикомунистичком смислу. За извршиоцима овога убиства енергично се трага.

6) 3 августа о. г. око 2 часа, 1 наоружан комунистички бандит дошао је у село Доњу Расовачу, 11 км источно од Прокупља, и на место звано „Бунарџик“, 2 км североисточно од Расоваче, одвео: свештеника Павићевића Миодрага и сељаке Динића Владимира и Јовановића Петронија. Тамо је било још 5 комунистичких бандита, међу којима је био и Стојановић-Тресоглавац Никодије, звани „Татко“ учитељ из Старе Божурне, и Ђорђевић Трифун,⁶ ковач из Бучића. Тресоглавац је доведеним запретио смртном казном ако буду радили на организовању сеоске милиције и наредио им, да саопште народу да не дају никакву реквизицију, а потом су отишли у непознатом правцу. Потребне мере предузете су.

Предње достављам, с молбом на увиђај.

(М. П.)

Заступник команданта,
пуковник

Бран. С. Живковић

Достављено:

Шефу каб. Господина Претседника

Српске Владе;

Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);

Претседништву Мин. савета — Инспек. одељ.;

Шефу каб. Г. М. у. послова;

К-нту добровољ. команде и

Шефу об. отсека.

⁵ Као љотићевац и окорели непријатељ НОП убијен је од једне групе бораца из Зајечарско-тимочког НОП одреда.

⁶ Био је непријатељски шпијун, вршио је разне малверзације, пљачкао и уцењивао људе, због чега је осуђен на смрт и стрељан марта 1943 године.

БР. 110

ИЗЈАВА МИЛАНА АЋИМОВИЋА, МИНИСТРА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ, ОД 8 АВГУСТА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПРОТИВ ПАРТИЗАНА У ИСТОЧНОЈ СРБИЈИ¹

ВЛАДА ЈЕ ПРЕДУЗЕЛА ПОТРЕБНЕ МЕРЕ ЗА ЛИКВИДАЦИЈУ ОСТАКА КОМУНИСТИЧКИХ БАНДИ

Министар унутрашњих послова, Милан Аћимовић, дао је данас за јавност, у вези са овим мерама, подробна обавештења.

И поред опсежних мера које је влада предузимала за рашчишћавање остатака комунистичких банди, ипак је овима успело да се у горњем делу Источне Србије групишу и створе доста јаке партизанске одреде који су терорисали становништво Сврљишког, Заглавског, Сокобањског, Нишавског среза. Да би ликвидирала и остатке ових банди и завела ред на целој територији Србије, влада је ових дана предузела акцију чишћења и у овим крајевима.

Ради обавештења јавности о овој акцији обратили смо се министру унутрашњих дела, Милану Аћимовићу, који се тек вратио са терена. Министар Аћимовић био је љубазан да нам пружи интересантне податке.

У неким местима Источне Србије формирало се 4—5 партизанских група које су вршиле терор над становништвом по старој комунистичкој пракси. Наравно да се то стање није могло трпети. Предузета је акција да се становништву омогући да несмегано свршава своје послове. Акција је почела 12 прошлог месеца.² У њој је учествовало неколико четничких одреда, одреди Српске државне страже

¹ Прештампано из „Обнове“ бр. 335 од 8 августа 1942 године. Оригинал се налази у архиви Војноисториског института под бр. 3/3—1, к. 45.

² Ова акција је позната као „Аћимовићева офанзива“.

и одред српских добровољаца. Циљ акције је имао за задатак да ликвидира Нишки партизански одред који је водио Милисав Игњатовић, Сврљишки партизански одред под вођством Васа Албанца и Озренски партизански одред који води неки Конрад.³ Поред тога у плану је била ликвидација неколико мањих партизанских група које су деловале у простору Озрена, Сврљишких Планина до Књажевца.

Пред сам почетак акције Министар унутрашњих дела упутио је становништву апел у коме га позива да свим снагама помогне борбу оружаних одреда противу партизанских банди.

До борби са партизанима дошло је у току два дана кад је Нишавски и Сврљишки партизански одред био притешњен у близини Бабин Кала, Витановца и Козја. Ту су се водиле борбе и у њима је уништен и Сврљишки и Нишавски одред. Том приликом побијен је изванредан број чланова. Многи нису могли бити идентификовани, пошто су у борби били потпуно изнакажени, а они који су били распознати установљено је да су већином интелектуалци.

Било је случајева где су сами партизани убијали своје борце.

Друга акција која је вођена северно од Сврлига дала је још првих дана задовољавајуће резултате, па је у тим данима уништена и једна партизанска група под вођством Голубовића, сина бившег народног посланика и несвршеног ђака Трговачке академије. Он је том приликом ухваћен.

У правцу Соко Бање вођена је трећа акција којом је уништен углавном Озренски партизански одред, а заробљен је политички комесар тога одреда. У тој борби успео је један део партизана да побегне и да се прикрије, и даље чишћење добило је сасвим други карактер. Сва села у том крају, пролазе, изворе и тако даље запосели су владини одреди и ти резултати су били изванредни. После три дана прикривени комунисти извлачили су се из својих јазбина, тражећи храну и воду, па су тако многи похватани. На исти начин ухваћен је и Васа Албанац, вођа Сврљишког партизанског одреда и члан војне партизанске секције. Даље су похватани: Светислав Раденковић, назван Сибирски, из Букуровца, политички комесар; Миодраг Јоксовић, звани Сарајли-ја, из Ужица, политички комесар и целат; Рајко Крман, звани Протић, помоћник целата; Момчило Ђорђевић, звани Котарац, главни целат партизанског Сврљишког одреда.

³ Народни херој Конрад Жилник-Слободан

У току ове акције десио се један врло карактеристичан случај. Једна партизанска група од десет људи примећена је у околини Лалинци—Соко Бања. Међу њима налазила су се тројица вођа и то Данило Прица, звани Бора, политички комесар и члан преког суда а по занимању геометар, затим Видем Тасковић, звани Мргуд, и Миодраг Јоксовић, звани Сарајлија, оба политички комесари.

Ово десеторо људи једноставно су убили Бору и Мргуда, а трећета, Сарајлију, свезали па се онда сви предали Српској државној стражи, заједно са свим својим оружјем.⁴

У току овог чишћења комунистичких остатака на терену ухваћено је, откривено и ухапшено око 460 партизана.⁵ Међу овима налазе се 34 водећа лица партизанске акције у том крају, и то су или политички комесари или команданти одреда, или командири и тако даље. Остало је заступљено са 200 бораца и са нешто преко 200 помоћних партизана и чистих јатака.

Владини одреди запленили су пропагандни материјал, затим писаће машине, шапирографе, летке а од оружја заплењено је 17 пушкомитраљеза, доста пушака и ручних бомби, револвера и тако даље.

Тако из дана у дан падају у руке властима и последњи партизани. Они заведени људи који на својој души немају никакав злочин пуштају се својим кућама.

А оно што је најлепше у целој овој акцији, то је идеална сарадња између четника, државне Српеке страже и добровољачких одреда. Она је потпуно ефикасна и хармонична, па се тако очекују још већи успеси у чишћењу остатка олоша који жели свим силама да упропасти и Србију и српског сељака.

⁴ Види докуменат бр. 42, примедбу бр. 4.

* У овај број су урачунали породице партизана и симпатизере НОП.

БР. 111

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
9 АВГУСТА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПАРТИЗАНА РА-
СИНСКОГ И ПОЖАРЕВАЧКОГ НОП ОДРЕДА¹**

**МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ. О. Ј. Б. БР. СЛУЖБЕНО**

9 августа 1942 године
У Београду.

Подноси извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
(Одељење за државну заштиту)

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извештавам:

1) Начелник округа Крушевачког шифром од 8 августа о. г. извештава: „Група од 100 партизана² блокирала је 7 августа у 22 часа Велики Шиљеговац и из касе општинске узела 12.000 динара и архиву спалила. Из поште су узели новац и друге вредности, новац у суми од 5.350 динара. Из стана чиновника Радованића однели су његово цивилно одело и униформу. Из среске ислоставе узели су штампиље и поверљиву архиву, акта су спалили. А да ли је шифра спаљена непознато је. На општини истакли су објаву да се нико не прими дужности и то под претњом смртне казне с потписом „Уводнински партизански одред“.³ Из општинског коша партизани су однели 2.000 кг пшенице.

3) 6 августа о. г. 2 наоружана комунистичка бандита⁴ извршили су напад на заседу одреда пољске страже из Петровца. Напад је извршен на раскрсници пута Пожаревац—Петровац код села Дубочке и Трновча, срез Млавски. Ови бандити отворили су пушчану ватру на патролу — заседу

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 128/4, к. 26.

² Односи се на Прву чету Расинског НОП одреда.

³ Такав НОП одред није постојао. То је уствари Расински НОП одред.

⁴ Поменути партизани припадали су Пожаревачком НОП одреду.

— и бацили једну бомбу, па се затим дали у бекство. Формирано је једно потерно одељење и упућено у гоњење бандита.

Предње достављам, с молбом на увиђај.

(М. П.)

Заступник команданта,
пуковник

Бран. С. Живковић

Достављено:

Шефу кабинета Господина Претседника

Српске Владе;

Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);

Претседништву Мин. савета — Инспек. одељење;

Шефу каб. Г. М. у. послова;

К-нту ерп. добровољ. команде; и

Шефу об. отсека.

БР. 112

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
11 АВГУСТА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПАРТИЗАНА ШУ-
МАДИСКОГ, РАСИНСКОГ И ОЗРЕНСКОГ НОП ОДРЕДА¹**

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА

КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ

ПОВ. О. Ј. В. ВР. СЛУЖБЕНО

11 августа 1942 године

у Београду.

Подноси извештај

о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА

(Одељење за државну заштиту)

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извештавам:

¹ Оригинал се налази у архиви Војноисториског института под
бр. 529/4, к. 26.

1) Командант српске државне страже округа Крагујевачког мајор г. Станковић депешом из Аранђеловца од 10 августа о. г. јавља: „На територији ове команде ухваћена је Ленка² комунистички курир. Од ње се је сазнало да се на Стубичком Вису код Лазаревца налазе 35 наоружаних комуниста.³ Међу њима 7 женоких. У Венчанској шуми има око 40 комуниста.⁴ Команданг им је Стева Марковић „Сингер”.⁵ О овоме извештен је командант Београдског округа”.

2) Од истог команданта и из истог места, означеног у тачци 1, примљена је депеша од 10 августа о. г. која гласи: „Ухваћени комунистички курир Ленка Лукић спроведена је командиру Лазаревачког одреда да покаже кућу у селу Петки код Лазаревца одакле су комунисти однели један сандук светлеће пушчане муниције”.

3) Командант Краљевачке области депешом од 10 августа о. г. извештава: „Командант Крагујевачког округа јавља депешом: На територији ове команде ухваћен је 1 активан комуниста, једна курир жена и 3 јатака. Један се сам предао. Сазнало се да има 9 комуниста⁶ у пределу Букуље. За њима се трага”.

По случају под 1) 10 августа о. г. наређено је: а) команданту Ваљевског округа шифром, да предузме потребне мере за спречавање пребацивања комуниста на његову територију; и б) команданту Београдске области да предузме потребне мере за уништење партизанске групе на Стубичком Вису као и да се спречи пребацивање партизана — са правца од Аранђеловца — на територију Београдског округа.

4) 8 августа о. г. у 23 часа, око 30 комунистичких бандита упали су у село Наупаре, ср. Расински (Крушевац), од пописивача вршидбе одузели пописивачку књигу, са 1 вршалице одузели каиш и забранили даљи рад.⁷ Потребне мере предузете су.

5) Ноћу 9 августа о. г., наоружани комунистичко-пљачкашки бандити напали су на вршалицу Павловића Живојина, из Ћићевца, срез Ражањски, и одузели 400 кг

² Ленка Лукић

³ Односи се на партизане Првог шумадског НОП одреда.

¹ То су били делови Првог шумадског НОП одреда.

⁵ Стева Марковић-Сингер, прешао је у Босну концем 1941 год. и погинуо код Фоче фебруара 1942 године. У то време командант Првог шумадског НОП одреда био је Милорад Лабудовић-Лабуд.

⁶ Види примедбу бр. 3.

⁷ Акцију је извела Друга чета Расинског НОП одреда.

пшенице.⁸ Одмах су предузете потребне мере за гоњење бандита.

6) 9 августа о. г. органи српске државне страже ухватили су, без оружја, у селу Преконози, срез Сврљишки, комунистичког бандита Парђевића Светислава, из села Извора, срез Сврљишки, који је отишао у редове комунистичких бандита у месецу јуну ове године.

Предње достављам, с молбом на увиђај.

(М. П.)

Заступник команданта,
пуковник

Бран. С. Живковић

Достављено:

Шефу кабинета Господина Претседника

Српске Владе;

Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);

Претседништву Мин. савета — Инспек. одељ.;

Шефу кабинета Г. М. у. послова;

К-нту српске добровољачке команде; и

Шефу об. отсека ове команде.

⁸ Акцију су извели партизани Озренског НОП одреда.

БР. 113

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
12 АВГУСТА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПАРТИЗАНА ЈА-
СТРЕБАЧКОГ И РАСИНСКОГ НОП ОДРЕДА¹**

**МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ. О. Ј. Б. БР. СЛУЖБЕНО**

12 августа 1942 године
у Београду.

Подноси извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
(Одељење за државну заштиту)

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извештавам:

1) У времену од 22 јула до 4 августа о. г. на територији округа Лесковачког догодило се је следеће: а) ноћу између 22 и 23 јула о. г., група од 30—50 комунистичких бандита² прошла је кроз село Чучале и Цепницу, срез Прокупачки. Дошли су из шуме Јаворац, а отишли у правцу планине Јастрепца; . . . в) ноћу између 24 и 25 јула о. г. комунистички бандити, непознате јачине, извршили су напад на село Доњу Јошаницу и Горњу Сварчу,³ ср. Прокупачки, али су напади одбијени од стране сеоске милиције; . . . д) 25 јула о. г., ноћу, 80 комунистичких бандита⁴ блокирали су село Претрешњу, ср. Прокупачки, али су наишли на отпор 10 четника Видовачког четничког одреда. У борби убијен је комунистички вођа Павловић Александар, зв. „Здравко”,⁵ из Претрешње, и рањено 5 комуниста, од којих 2 теже и 3 лакше.⁶ На страни четника погинуо је Алексић

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 130/4, к. 26.

³ Односи се на делове Јастребачког и Расинског НОП одреда и на Рударску чету који су се враћали са Копаоника на В. Јастребац.

³ Напад су извршили делови Јастребачког НОП одреда.

⁴ Види примедбу бр. 2.

⁵ Био је политички радник на терену, родом из с. Претежана (Јастребачки срез).

⁶ Нико из ове групе није био рањен том приликом.

Радомир, из Белољина; ђ) 25 јула о. г., 30—40 комунистичких бандита⁷ упали су у село Дешиловац, ср. Добрички, и сељацима одржали пропагандни говор, па се затим удаљили; . . . и) 28 јула о. г. комунистичко-пљачкашки бандити⁸ упали су у село Горње Кординце и Петровац, ср. Добрички, где су скупљали хлеб и брашно. Забрањили су сељацима да примају писаре за контролу вршаја, јер ће их иначе одвести у шуму. Забрањили су сечу шуме, сем њиховим пријатељима; ј) 29 јула о. г., 30—40 комунистичко-пљачкашких бандита⁹ упали су у село Клисурицу, ср. Добрички, где су скупљали хлеб и сир и сељацима одржали пропагандни говор. Ову групу водио је Маневић Ћира, зв. „Грујица“;¹⁰ к) 30 јула о. г., 40 комунистичких бандита одржали су зборове у селима Баботинцима и Рељинцима, ср. Прокупачки, па се затим повукли у правцу Јастрепца¹¹; л) 30 јула о. г. у 23 ч., 40 комунистичких бандита, под вођством Стојановића Никодија „Тресоглавца“ упали су у село Арбанасце, ср. Добрички, и одржали збор, па се затим изгубили у правцу Јастрепца;¹² љ) 31 јула о. г., 26 комунистичко-пљачкашких бандита упали су у Горње и Доње Кординце, ср. Добрички, где су скупљали храну, па се затим изгубили;¹³ м) 1 августа о. г. комунистички бандити Китановић Станоје,¹⁴ из Злокућана, и Црњански Сретен,¹⁵ из Нове Божурне, запретили су претседнику општине у Југ-Богдановцу да не сме више вршити претседничку дужност, иначе ће га убити; . . .

2) 26 јула о. г. органи српске страже у Гучи, у заједници са четницима Јеличког четничког одреда, ухапсили су: 1) Милошевића Бучка, из Марковице, 2) Вилотијевића Милоша, учитеља из Тијања, 3) Вујиновић М. Живку, учитељицу из Тијања, 4) Вујиновић Јелисавету, домаћицу из Губеревца, 5) Лазаревић Милену, домаћицу из Гуче, 6) Лазаревић Веру, из Гуче и 7) Главонића Миодрага, из Горачића, — сви срезом Драгачевског. Ова лица похапшена су

⁷ Малојастребачка чета Јастребачког НОП одреда

⁸ Односи се на Великојастребачку чету Јастребачког НОП одреда.

⁹ Малојастребачка чета Јастребачког НОП одреда

¹⁰ Кирил Михајловски-Грујица, политички комесар Малојастребачке чете Јастребачког НОП одреда

¹¹ То су били делови Великојастребачке чете Јастребачког НОП одреда.

¹² Збор су држали партизани Малојастребачке чете Јастребачког НОП одреда.

¹³ Реч је о Великојастребачкој чети Јастребачког НОП одреда.

¹⁴ Десетар у Малојастребачкој чети Јастребачког НОП одреда

¹⁵ Борац у Малојастребачкој чети Јастребачког НОП одреда

због тога, што су одржавала везу и прикривала одбеглу комунисткињу Вучетић Милицу, зв. „Трепуша“. Сви су спроведени у Чачак.

3) 1 августа о. г. органи српске страже у Бабајићу, срез Колубарски (Мионица), ухапсили су Војиновића Недељка, из села Калашевца, ср. Качерски (Белановица), чији је син Миљко активно учествовао као комуниста у комунистичким акцијама прошле и ове године, а у последње време крије се и врши пљачке у атару Горњо-Топличке и Бабајићке општине. Недељко је ухапшен због тога, што је у његовој магази под подом нађен комунистички материјал старе и најновије комунистичке пропаганде (15 издања листа пролетера, 1 летак већег формата, 1 комунистичке новине) који материјал углавном критикује Српоку владу, Претседника Мин. савета, Љотића, Пећанца и пуковника Дражу Михаиловића. Ухапшени Недељко предат је српској стражи у Белановици.

4) 10 августа о. г. око 23 сата десио се судар теретних возова између Љубића и Трбушана у коме су се налазили италијански војници. Неколико италијанских војника теже је и лакше повређено. Командант српске државне страже округа Краљевачког истиче, да се по овоме случају води истрага.

5) Ноћу између 10 и 11 августа о. г., група од 100 комунистичко-пљачкашких бандита упала је у село Позлату, срез Расински, узели храну, 600 динара готовог новца и слалили општинску архиву, па се удаљили у правцу Јастрепца.¹⁶ Мере предузете.

Предње достављам, с молбом на увиђај.

(М. П.)

Заступник команданта,
пуковник

Бран. С. Живковић

Достављено:

Шефу кабинета Господина Претседника

Српске Владе;

Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);

Претседнику Мин. савета — Инспек. одељ.;

Шефу кабинета Г. М. у. послова;

К-нту српске добровољачке команде; и

Шефу об. отсека ове команде.

¹⁶ Акцију је извршила Друга чета Расинског НОП одреда.

БР. 114

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
14 АВГУСТА 1942 ГОД. О НАПАДУ ПРВЕ ЧЕТЕ РАСИН-
СКОГ НОП ОДРЕДА НА ВЕЛИКИ ШИЉЕГОВАЦ¹**

**МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ. О. Ј. Б. ВР. СЛУЖБЕНО**

14 августа 1942 године
V Београду.

Подноси извештај
0 стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
(Одељење за државну заштиту)

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извештавам:

3) О нападу, 7-УШ-о. г., комунистичко-опљачкашких бандита на Велики Шиљеговац, о чему је поднет извештај 9 августа о. г. под тачком I,² — начелник округа Крушевачког доставио је и следеће податке: „Напад на Велики Шиљеговац комунистички бандити извршили су користећи разоружање свих одреда, извршено пре неки дан од стране Бутара. Спалили су архиве: општине, поште и среске испоставе. У канцеларији среске испоставе разбили су сто старешине испоставе и однели шифру и целокупну поверљиву архиву, коју су спалили са осталим актима. Да ли су спалили шифру и да ли су нешто оставили од поверљивих аката није познато. Из општине су однели: 12.000 динара, из поште 1.850 динара и извештај број дописница и других поштанских вредности у суми од 3.500 динара. Из општинског коша однели су 2000 кг пшенице, која је била прикупљена за избеглице. Насилно су отворили стан чиновника испоставе Радовића и опљачкали: 2 пара цивилног одела, 1 униформу, 1 мантил, 1 панталоне, 1 пар ципела, 1 кишобран, 4 пара веша и прибор за бријање. Сем овога опљачкали су и разне ствари од сопственика куће Дими-

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноисторијског института под бр. 131/4, к. 26.

² Види прим. бр. 3 уз док. бр. 111.

тријевића Филипа. На општинској згради бандити су прилепили објаву следеће садржине: „Општина је запаљена од стране Расинских партизана. Ми, Расински партизани, забрањујемо даљи рад. Ко се не држи ове наредбе биће кажњен смрћу. Нико не сме да се прими никакве дужности у овој општини. Расински партизански одред". Са леве стране ове објаве, у дну, нацртано је Соломоново слово. На зидовима општине и среске испоставе, ови бандити исписали су црвеном оловком или кредом следеће: „Живела Савјетска Русија, Енглеска и Америка, доле фашизам, доле окупатори, смрт слугама окупатора, сељаци чувајте своје жито, живели сељаци и радници". Тражили су: старешину среске испоставе Катанића Владимира, чиновника испоставе Радовића, председника општине Минића Најдана и свештеника Јовановића Божицара. Када им је управник поште Јовановић одговорио да не зна где се налазе Катанић и Радовић, а да су свештеник Јовановић и председник Минић отерани од Бугара и стрељани, један од комунистичких бандита рекао је: „Боље је што су их стрељали, јер би их иначе ми убили". Старешина среске испоставе у Великом Шиљеговцу моли да се хитно успостави станица, која је разоружана од стране Бугара, и да буде јака најмање 50 људи.

Предње достављам, с молбом на увиђај.

(М. П.)

Заступник команданта,
пуковник
Бран. С. Живковић

Достављено:

Шефу кабинета Господина Претседника
Српске Владе; Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);
Претседништву Мин. савета — Инспекционо
одељење; шефу кабинета Г. М. у. послова;
к-нту српске добровољачке команде; и
шефу об. отсека ове команде.

БР. 115

**НАРЕЂЕЊЕ КОМАНДАНТА ПОЛИЦИЈЕ БЕЗБЕДНОСТИ
И СЛУЖБЕ СИГУРНОСТИ 160 ОД 19 АВГУСТА 1942 ГОД.
ОКРУЖНОЈ КОМАНДАНТУРИ 857 У ЗАЈЕЧАРУ ЗА
ХАПШЕЊЕ У КЊАЖЕВЦУ¹**

ПРИМЉЕНО
19-УШ-1942 године

Хитно — одмах доставити!

ОКРУЖНОЈ КОМАНДАНТУРИ 857 — ЗАЈЕЧАР

Са молбом да се одмах достави Фелдјандармерији у Књажевцу предмет: Хитно хапшење у Књажевцу.

Због хитне сумње продужаваних политичких злочина треба следећа у Књажевцу станујућа лица одмах ухапсити:

- 1) Др. Савић Радивоја, лекар болничке благајне.²
- 2) Миленковић Светомир, студент медицине.³
- 3) Стаменовић Јеленко, обућарски радник.⁴
- 4) Миленковић Светислав, надимак „Тиса”,⁵ матурант, сада руднички чиновник.
- 5) Митић Вукосава, матурант.⁶
- 6) Мицић ЈБубомир, матурант.⁷
- 7) Крстић Милош, матурант.⁸
- 8) Спасић, учитељица.⁹

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви ЦК СК Србије.

² После хапшења спроведен у Немачку, где је у логору Дахау поново ухапшен и убијен од стране Немаца.

³ Члан КПЈ. После хапшења спроведен на Бањицу, где је фебруара 1943 год. стрељан.

⁴ Члан СКОЈ-а. После хапшења побегао из нишке Специјалне полиције 2 септембра 1944 год. и отишао у партизане.

⁵ До хапшења био члан Среског комитета КПЈ за Књажевац. Побегао 2 септембра 1944 год. из нишке Специјалне полиције заједно са Стаменовићем и отишао у партизане.

⁶ Члан СКОЈ-а. После хапшења опроведена у нишки логор одакле је касније пуштена.

⁷ Члан СКОЈ-а. Том приликом није био ухапшен.

⁸ Члан СКОЈ-а. После хапшења спроведен у Смедеревску Паланку, одакле је, после пуштања, отишао у партизане.

⁹ Нада Спасић, професор. Неколико дана после хапшења пуштена из затвора, пошто се установило да није имала везе са осталим ухапшеницима.

9) Мирковић Војислав, срески начелник.¹⁰

За спровођење односно потпомагање при хапшењу поменутих, претставити ће дана 9-УШ-1942 код Фелджандармерије у Књажевцу у споразуму са овдашњом Дирекцијом полиције следећи чиновници Специјалне полиције Ниш:

1) **Шакић Радован** и 2) **Милутиновић Андра**.¹¹

Ухапшене треба затим предати логору **Ниш** — команданту полиције безбедности и службе безбедности.

Напред именовани чиновници Ш. и М. имају као легитимацију препис овог решења за хапшење у рукама.

(М. П.)

ОБЕРШТУРМФИРЕР
Винеке

КОМАНДАНТ ПОЛИЦИЈЕ БЕЗБЕДНОСТИ
И СЛУЖБЕ СИГУРНОСТИ 160

ВР. 116

ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
21 АВГУСТА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ЈАСТРЕБАЧКОГ,
ЛЕСКОВАЧКОГ И ЦРНОТРАВСКОГ НОП ОДРЕДА¹

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ. О. Ј. Б. БР. СЛУЖБЕНО

21 августа 1942 године
У Београду.

Подноси извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
(Одељење за државну заштиту)

Од последњег поднетаг извештаја о стању у земљи,
извештавам:

¹⁰ Истакнути присталица и сарадник организације Драже Михаиловића. Он није био ухапшен са овом групом, напротив, као огорчени противник НОП, сам је хапсио неке од напред наведених лица. После ослобођења, због непријатељског рада, осуђен од Војног суда на смрт.

¹¹ Као народни непријатељ стрељан после ослобођења по пресуди народног суда.

¹ Оригинал се налази у архиви Војноисториског института под бр. 132/4, к. 26.

2) Према извештају начелника округа Лесковачког од 15 августа о. г., на територији овога округа догодило се је следеће: а) 3 августа о. г. прошло је кроз село Бучић, ср. Добрички, 40 комунистичких бандита,² разговарали са старешином села и отишли у правцу Јастрепца. Пошто старешина села о овоме није одмах известио власти, наређена је истрага против њега; б) ноћу између 3 и 4 августа о. г., 40—50 комунистичких бандита³ упали су у село Здравине, ср. Прокупачки, и одвели старешину села Ђорђевића Марјана, за чију се судбину не зна; в) 4 августа о. г. око 20 часова, 30 комунистичких бандита⁴ блокирали су кућу Николића Љубомира, из Попове, члана општинске управе у Блацу, али је исти успео да побегне. Бандити су на њега испалили неколико метака, па је овим пуцањем алармирано становништво и сеоска стража, која је за њима бацила 2 бомбе. Бандити, бојећи се да не буду опкољени, побегли су у правцу Јастрепца; г) 5 августа о. г., 6 комунистичких бандита⁵ упали су у село Букову Главу, ср. Лесковачки, и забранили сељацима да дају жито и дрва властима; д) 5 августа о. г. око 22 ч., 30 комунистичких бандита⁶ упали су у село Доњу Јошаницу, ср. Прокупачки и скоро од сваке куће узели силом хлеба, па затим отишли у планину Јастребац; ђ) 6 августа о. г. око 22 ч., 30 комунистичких бандита⁷ упали су у село Брзу, ср. Лесковачки, опколили куће добровољаца, који су били на отсуству, и одузели им одело и цокуле. (Имена добровол>аца нису наведена, као ни њихове јединице). Претседнику општине и кмету села наредили су, да не врше реквизиције, па се потом удаљили у правцу планине Црног Врха; е) 6 августа о. г. око 22 ч., бандит Крстић Светозар, звани „Тоза Јаре”,⁸ са још неколико комунистичких бандита, дошао је у кућу претседника Бунушке општине Стаменковића Стојана и наредио му да не скупља реквизицију, већ да изврда. Ако му је то немогуће онда да поднесе оставку, па ће се они обрачунати са новим претседником; ж) ноћу 7/8 августа комунистички бандити, непознате јачине, напали су на село Доњу Речицу,⁹ ср. Проку-

¹ Малојастребачка чета Јастребачког НОП одреда

* Великојастребачка чета Јастребачког НОП одреда

¹ Великојастребачка чета Јастребачког НОП одреда

* То су били делови Лесковачког НОП одреда.

* Великојастребачка чета Јастребачког НОП одреда

* Лесковачки НОП одред

* Командант Лесковачког НОП одреда

* Напад је извршила Великојастребачка чета Јастребачког НОП одреда.

пачки, али су одбијени од посаде пољске страже; з) ноћу 7/8 августа о. г. око 24 ч., 30—40 комунистичких бандита¹⁰ упали су у село Сварче, ср. Прокупачки, и на зидовима охшггинске зграде исписали, да се не даје жито, јер га не користи сиротиња већ окупатор, затим су узели хлеба. Примећени од четника, ови су на њих отворили ватру, нашта су они побегли у правцу Јастрепца; и) 8 августа о. г. око 23 ч., 3 наоружана бандита упали су у кућу Митића С. Божићара, бив. четника из Стројковца, ср. Лесковачки, одузели му пушку са 30 метака и кокарду, па се затим изгубили; ... љ) 10 августа о. г. око 21 ч. група комунистичких бандита,¹¹ непознате јачине, упала је у село Јарсеново и скупљали од народа хлеб говорећи да их има 40. Тражили су претседника општине, али га нису нашли; м) 12 августа о. г. једна група од 30 комунистичких бандита спалила је архиву и уништила намепагај у општини Јашуњској, ср. Лесковачки;¹² н) 13 августа о. г. иста група комунистичких бандита прешла је из Јашуње у село Орашац и спалили општинску архиву; о) 13 августа о. г. у државној шуми Кукавици ухватили су комунистички бандити Јовића Милоша, из Великог Трњана, ср. Лесковачки, и сина му Стојана, који је био четник. Милоша су доцније пустили, а Стојана задржали. Међу бандитима препознати су: Петровић Ратко,¹³ из Пресечине и Марко, звани „Црни“¹⁴ из Лесковца; п) 14 августа о. г. око 1 час, 3 наоружана мушка лица и 1 жена пребацили су се преко демаркационе линије на бугарску страну код села Дадинца у правцу села Градишта. Верује се, да су ова лица курири између комунистичких бандита на бугарској и нашој страни.

6) Ноћу између 19 и 20 августа о. г., једна група комунистичких бандита појавила се у општини Велико-Трњанској и Стројковачкој, ср. Лесковачки, и том приликом спалили су општинску архиву у наведеним општинама.¹⁵

¹⁰ Великојастребачка чета Јастребачког НОП одреда

¹¹ Односи се на делове Црнотравског НОП одреда.

¹² Акцију су извели делови Црнотравског НОП одреда.

¹³ Ратко Петровић-Вељко, десетар у Лесковачком НОП одреду. Касније је убио једног партизана и предао се недићевцима, који су га стрељали.

¹⁴ Благоје Костић-Марко, народни херој, командир чете у Лесковачком НОП одреду. Погинуо као командант батаљона децембра 1943 год. у селу Барју (Јабланички срез) у борби против четника.

¹⁵ Акцију су извели делови Лесковачког НОП одреда.

Предње достављам, с молбом на увиђај.

(М. П.)

Заступник команданта,
пуковник

Бран. С. Живковић

Достављено:

Шефу кабинета Господина Претседника
Српске Владе;
Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);
Претседништву Мин. савета — Инспек. одељ.;
Шефу кабинета Г. М. у. послова;
К-нту српске добровољачке команде; и
Шефу обавештајног отсека ове команде.

БР. 117

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
22 АВГУСТА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ОЗРЕНСКОГ И ПО-
ЖАРЕВАЧКОГ НОП ОДРЕДА¹**

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ. О. Ј. В. Вр. СЛУЖВЕНО

22 августа 1942 године
У Београду.

Подноси извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
(Одељење за државну заштиту)

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извештавам:

1) Ноћу између 19/20 августа о. г., једна група од 30
комунистичких бандита упала је у село Рујиште, срез Ра-
жањски, спалили општинску архиву и одузели пет хиљада

¹ Оригинал се налази у архиви Војноисториског института под
бр. 133/4, к. 26.

кила пшенице од ујма и све отерали на пет волујских кола у непознатом правцу.² Начелник округа Крушевачког истиче, да су предузете потребне мере и да је извештена команда Нишке области.

2) Ноћу између 20 и 21 августа о. г. на прузи Пожаревац—Пегровац, између Великог Села и Батуше, на потоку „Калиште“ срушен је мост у раслону од 10 метара.³ Ово рушење моста извршила су непозната лица за којима се трага. Овај мост био је рушен и раније. Оправка моста неће дуго трајати. Командант српске државне страже округа Пожаревачког мајор г. Јововић изашао је на терен.

9) 21 августа о. г. у 2,30 ч., једна група од 50—60 комунистичких бандита извршила је оружани напад на караулу граничног станичног одељења број 4 — Винце,⁴ срез Голубачки (секција 1 : 100.000 Велико Градиште), 9 км северо-западно од Голупца на Дунаву. Напад је трајао до 4 часа. Комунистички бандити су одбијени. Жртава нема. Поред напада, комунисти су извршили пљачку, одневши 10 пушака, 290 метака и разне делове друге спреме. Командир окружног граничног одреда округа Пожаревачког отишао на лице места.

Предње достављам, с молбом на увиђај.

(М. П.)

Заступник команданта,
пуковник
Бран. С. Живковић

Достављено:

Шефу кабинета Господина Претседника
Српске Владе; Г. М. у. послова (ДЗ) и (ЈБ);
Претседништву Мин. савета — Инспек. одељ.;
Шефу каб. Г. М. у. послова; к-нту српске
добровољ. команде и шефу об. отсека.

² Акцију је извела Малојастребачка чета Јастребачког НОП одреда која се у то време налазила на терену Буковика и Ражашког среза.

* Акцију је извела Млавска чета Пожаревачког НОП одреда.

* Напад је извео Пожаревачки НОП одред.

**ИЗВЕШТАЈ КОМАНДЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОД
25 АВГУСТА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПОЖАРЕВАЧКОГ
И ПРВОГ ШУМАДИСКОГ НОП ОДРЕДА¹**

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
КОМАНДА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ
ПОВ. О. Ј. Б. Бр. СЛУЖБЕНО

25 августа 1942 године
У Београду.

Поднооо извештај
о стању у земљи.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
(Одељење за државну заштиту)

Од последњег поднетог извештаја о стању у земљи,
извештавам:

1) 22 августа о. г. око 20 часова група до 15 комунистичких бандита напала је село Лазницу, срез Хомољски (Жагубица).² Четници су алармирали село, дали отпор и одбили напад. Бандити су побегли у непознатом правцу. Сомом су одвели свештеника Брагуна Јосифа, његовог слугу Аврама Дектаријева и слугину жену Теодосију. Одведена лица су по народности Руси. За овим бандитима упућене су потере.

2) Ноћу између 23 и 24 августа о. г. потерно одељење среза Драгачевског (Гуча) убило је у селу Грабу одбеглог комунистичког бандита Главонића Андрију,³ из Горачића, срез Драгачевски, ухватили комунисте Васовића Богића⁴ и Шипетића Велимира⁵ и похапсили њихове јатаке: Васовића Божицара, Вујовић Милијану, Зарића Жарка и Вујовић Љубицу, сви из села Граба.⁶ Истрага се води.

¹ Оригинал се налази у архиви Војноисториског института под бр. 134/4, к. 26.

² Напад су извршили делови Пожаревачког НОП одреда.

³ Борац Чачанског НОП одреда „Драгиша Мишовић“, предратни члан КПЈ и политички радник на терену.

⁴ После хватања спроведен у затвор у Краљеву, одакле је побегао и поново се прикључио НОП. Погинуо 1944 год. у Кривој Реци, код Горњег Милановца, борећи се у јединицама НОВ и ПОЈ.

• Припадао Чачанском НОП одреду „Драгиша Мишовић“ а радио на терену као позадински радник.

* Спроведени су у Краљево на издржавање казне, одакле су касније пуштени. Милијану Вујовић стрељали су четници 1943 године.

6) Према извештају команданта српске државне страже округа Крагујевачког од 18 о. м., 2 августа о. г. 15 часова на раскрсници путева Велики Шењ — Угљаревац—Влакча — на граници среза Опленачког и Гружанског, једна група од 15 бандита,⁷ наоружаних пиштољима, пушкама и пушко-митраљезима, зауставила је четника Гружанског самосталног четничког одреда Васиљевића П. Драгомира и селџака Матића Радована, оба из села Великог Шења, ухватили их и одвели у оближњу шуму. Ту су од четника Васиљевића одузели: блузу, шајкачу, чакшире, опасач и упртач, говорећи му, да је он петоколонаш и да се бори са Немцима, а они су партизани, који се боре за национално ослобођење. Међу овим бандитима Васиљевић је препознао профееора Миленковића,⁸ из села Грбице, и Лазаревића,⁹ из села Радмиловића, срез Гружански (Крагујевац). Лазаревић је студент. Оба су вође комунистичких бандита. Овај командант истиче, да се до сада вођеном акцијом на терену овој банди није могло ући у траг.

Предње достављам, с молбом на увиђај.

I

(М. П.)

Заступник команданта,
пуковник

Бран. С. Живковић

Достављено:

Шефу каб. Господина Претседника
Српске Владе; Г. М. у. послова (ДЗ) и
(ЈБ); Претседништву Мин. савета —
Инспек. одељ.; шефу каб. Г. М. у.
послова; к-нту српске добровољачке
команде и шефу об. отсека.

⁷ То су били делови Првог шумадиског НОП одреда.

⁸ Драги Миленковић налазио се у то време у Трећем (крагујевачком) батаљону Прве пролетерске бригаде.

" Радисав Лазаревић био је у то време, заједно са Драгим Миленковићем, у Трећем (крагујевачком) батаљону Прве пролетерске бригаде.

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 5 СЕПТЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ЈАБЛАНИЧКОГ, ЈАСТРЕБАЧКОГ И ПРВОГ ШУМАДИСКОГ НОП ОДРЕДА¹

ИЗВЕШТАЈ

о догађајима:

2. — Срески начелник из Лебана извештава да је 2 септембра о. г. гранично одељење бр. 7 нападнуто од 300 партизана и према добијеним подацима потпуно уништено. 13 четника је заробљено.² Борба се води уз помоћ 2 граничног одељења као и четника.

3. — Срески начелник из Прокупља извештава да је се 3 септембра између 8 и 9 часова појавила у селу Горњој Стржави група од 7 партизана.³ Једног четника су разоружали. Упућене су потере.

4. — Срески начелник из Аранђеловца извештава да је у ноћи између 2 и 3 септембра једна група од 30 до 40 партизана напала на жељезничку станицу у Бањи.⁴ Демонтирана је телефонска инсталација; новац из благајне опљачкан, а канцелариски материјал и архива спаљени. Посада од 8 четника примила је борбу али се морала повући. Један је четник подлегао ранама добивеним у борби. Истрага у току.

Реферисано —

Г. С. Бајићу — унети у
картотеку догађаја.

5-1X-1942.

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 88/1, к. 21.

Ови концепти су без потписа и печата, али су у њих унети подаци из извештаја добијених из срезова. Испод имена места назначен је и број документа, односно извештаја, из кога је узет податак. На основу ових концепата писани су званични извештаји. Стога их објављујемо у овој књизи.

³ Напад су извели партизани Пасјачко-јабланичког НОП одреда.

³ Борци Великојастребачке чете Јастребачког НОП одреда. Било их је четири, а не седам.

⁴ Напад су извршили партизани Првог шумадишког НОП одреда.

БР. 120

**ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИ-
СТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛА-
ДЕ ОД 14 СЕПТЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПАРТИ-
ЗАНА ЈАСТРЕБАЧКОГ И РАСИНСКОГ НОП ОДРЕДА¹**

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
14 септембра 1942

- Прокупље:** 11 о. м. група парткзана² упала је у село Држа-
новац и наредила сељацима да из општинског
магацина сиротињи разделе жито спремљено
за откуп. Сељаци су привидно извршили деобу
и жито сада чувају код својих кућа.
- Крушевац:** У ноћи 11/12 о. м. спаљена је архива општине
шаначке а из касе опљачкано 30.000.— дин. и
друге робе.³
- Сопот:** 13 о. м. око 21 часа увече комунисти су убили
претседника општине у Неменикућама из
освете што је убијени противу њих водио отор-
чену борбу.

¹ Оригинал, без потписа, налази се у архиви Војноксториског
института под бр. 84/1, к. 21.

³ То су били делови Малојастребачке чете Јастребачког НОП
одреда.

* Акцију су извели партизани Расинског НОП одреда.

БР. 121

**БИЛТЕН ОБАВЕШТАЈНОГ ОТСЕКА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ
СТРАЖЕ БР. 168 ОД 26 СЕПТЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИ-
ЈАМА ПАРТИЗАНА У ЛЕСКОВАЧКОМ, ЗАЈЕЧАРСКОМ,
ПОЖАРЕВАЧКОМ И ВАЉЕВСКОМ ОКРУГУ И У
СРЕМУ¹**

П О В Е Р Љ И В О .

БИЛТЕН БР. 168

Обавештајног отсека Штаба Српске државне страже, састављен по наређењу I гаомоћника команданта Српске државне страже I Пов. Бр. 1112 од 10 априла 1942 године.

1) Округ лесковачки:

Група партизана на „Добрином Торишту“ 23 км јужно од Лесковца. Пов. Об. 2586

Према сазнању са више страна на месту званом „Добрино Ториште“ (к. 1166) на 23 км јужно од Лесковца налази се група партизана јачине 250—300 људа.² Исти су добро наоружани аутоматским оруђима, пушкама, бомбама и муницијом. За пренос спреме користе товарне коње као комору. Врло добро су обучени и то једна половина у војничко, а друга у сељачка одећа. Један део ове групе у јачини 60—80 партизана стално крстари по селима на северној падини планине Кукавице, где врше прикупљање хране и осталих потреба. Највећи део времена ова група проводи на територији садање Бугарске, где по сазнању добија подршку. Слободно се може рећи, да су сва села на северним падинама планине Кукавице потпуно у рукама партизана. У последње време иримећено је, да људство ове групе станује у биваку под малим шаторима.

¹ Оригинал, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института

² Кукавички НОП одред

2) *Округ зајечарски:*

Упад партизана у манастир Крспичевац код Бољевца.
Пов. Об. 2576

а) На дан 23. овог месеца око 10 часова у манастир Крспичевац у срезу бољевачком, око 12 км северозападно од Бољевца, дошла су 3 партизана и наредили калуђерицама да спреме јело за 20 људи. Вођа ових био је Цојић Милан.³

б) Ноћу 23/24 овог месеца у исти манастир упала су поново 3 наоружана бандита, вероватно Цојић са друтовима и одвели су једну калуђерицу собом.⁴ Предузете су мере за хватање.

3) *Округ пожаревачки:*

Напад комуниста на општину у селу Породин.

На дан 23. септембра у 22 часа група комуниста⁵ напала је општину у с. Породину среза моравског 10 км северно од Свилајнца, спалила оппглинску архиву, опл*ачкала касу, кмета општине Јовановића Стојана су убили, и једног четника, а сељака Петровића Радомира су ранили. Комуниста је било око 15 од којих је један погинуо — неки Драгослав звани „Доса“. Предузете потребне мере и води се истрага.

4) *Округ краљевачки:*

Неумешност власти при одређивању на присилан рад.
Пов. Об. 2593

На позив среског начелника среза љубићког да се одреде људи за рад у Борски рудник, претседници оппнгина су одговорили да то не могу да изврше јер се са свима људима познају. После тога начелник је наредио командир пољске станице СДС у с. Мрчајевцима

³ То је била Бољевачка чета Зајечарско-тимочког одреда чији је командир био Кеџман Јово-Чеда. Милан Цојић, партизан из с. Сумраковца, тада није био са овом четом. У манастиру је била цела чета, а не само три партизана.

⁴ Калуђерицу су одвели партизани Бољевачке чете Зајечарско-тимочког одреда (међу којима није био Цојић) и стрељали је због издаје.

⁵ Ову акцију је извршила Моравска група Пожаревачког НОП одреда.

да то он изврши, што Је оваЈ и учинио и списак доставио, али је начелник одређеним људима рекао да их је одредио на рад командир поменуте станице. Овај случај је изазвао велико нештовање становништва према СДС.

5) Срем

Стање у Срему.

Према непровереним подацима, чувени крволок и старешина покретног Преког суда, усташа Виктор Томић, који је вршио убиства Срба у Срему, стављен је под суд и одведен у Загреб, наводно зато што је „прекорачио поверени му мандат“. Томић је убиства по Срему вршио по наређењу Еугена Кватерника.

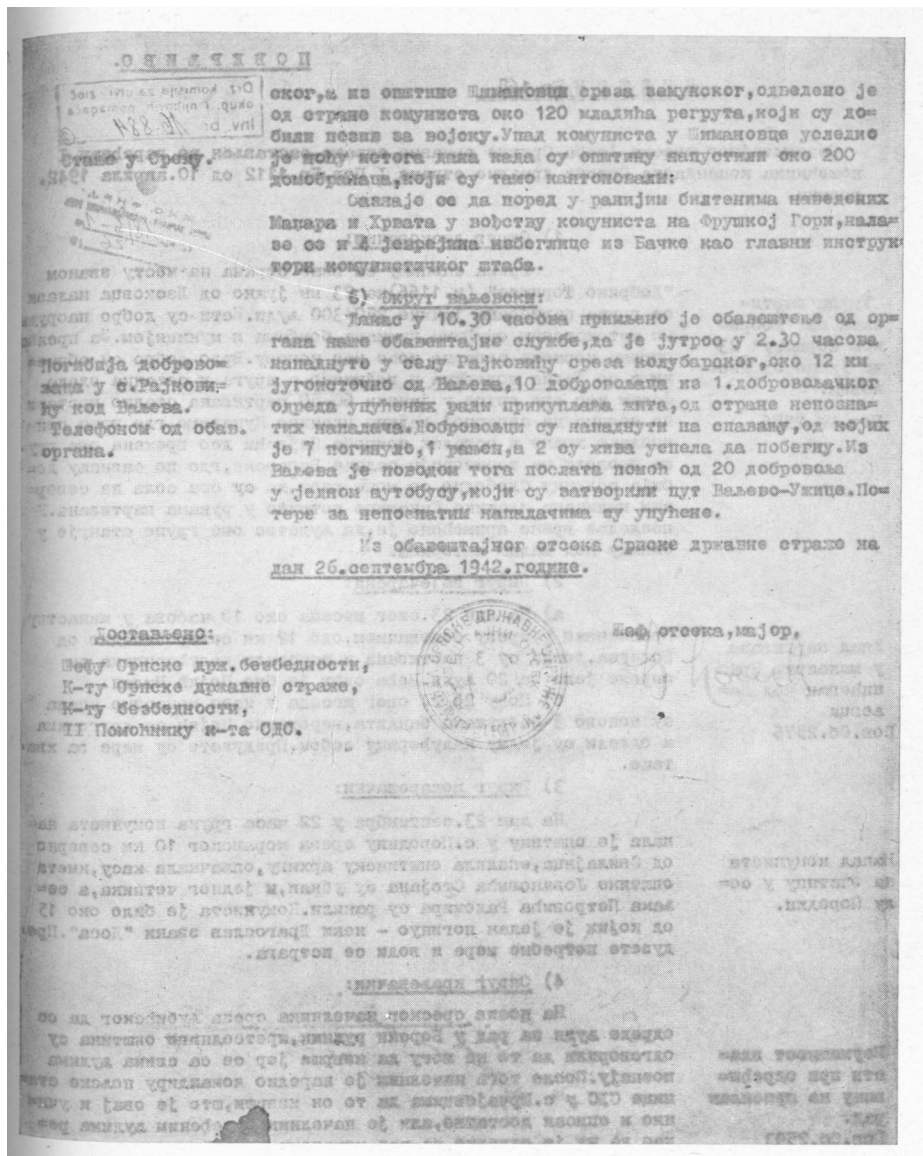
Акција комуниста у Срему није престала из разлога што усташе избегавају борбу с њима. Тако је ових дана извршен напад комуниста на општину у селу Добринцима Среза румског,⁶ а из општине Шимановци Среза земунског, одведено је од стране комуниста око 120 младића регрута, ноји су добили позив за војску.⁷ Упад комуниста у Шимановце уследио је ноћу истог дана када су општину напустили око 200 домобранаца, који су тамо кантоновали.

Сазнаје се да поред у ранијим билтенима, наведених Мађара и Хрвата у вођству комуниста на Фрушкој Гори, налазе се и 4 јеврејина избеглице из Бачке као главни инструктори комунистичког пгтаба.⁸

⁶ Напад су извршили делови Другог батаљона Трећег НОП одреда Треће оперативне зоне Хрватске.

⁷ И ову акцију је извела иста јединица.

⁸ Ова је вест измишљена са циљем да се прикаже да партизанским одредима руководе Јевреји како би тиме доказали да Срби немају ништа заједничког са Народноослободилачким покретом. Међутим, гро партизанских одреда у Срему чинили су Срби.

Фотокопија последње странице документа бр. 121

6) Округ ваљевски:

Погибија добро-
вољаца у с. Рај-
ковићу код Ваље-
ва. Телефоном од
обав. органа.

Данас у 10.30 часова примљено је
обавештење од органа наше обавештајне
службе, да је јутрос у 2.30 часова на-
паднуто у селу Рајковићу среза колу-
барског, око 12 км југоисточно од Ва-
љева, 10 добровол«аца из I. добровољач-
ког одреда упућених ради прикупљања
жита, од стране непознатих нападача.⁹
Добровољци су наладнути на спавању,
од којих је 7 погинуло, 1 рањен, а 2 су
жива успела да побегну. Из Ваљева је
поводом тога послата помоћ од 20 до-
бровољаца у једном аутобусу, који су
затворили пут Ваљево—Ужице. Потере
за непознатим нападачима су упућене.

Из обавештајног отсека Српске др-
жавне страже на дан 26 септембра 1942.
године.

(М. П.)

Шеф отсека, мајор

Ђ. Ћосић

Достављено:

Шефу Српске држ. безбедности,

К-ту Српске државне страже,

К-ту безбедности,

II Помоћнику к-та СДС.

⁹ Овај напад је извршио тек обновљени Суворборски одред који
је тада имао око 20 партизана.

**ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИ-
СТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛА-
ДЕ ОД 29 СЕПТЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПАРТИ-
ЗАНА ТИМОЧКЕ ЧЕТЕ И ЈАСТРЕБАЧКОГ НОП ОДРЕДА¹**

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
29 септембар 1942

- 1. Књажевац:** 28 ов. м. око 0,30 час. испаљен је од стране непознатих лица са места званог „Џервин“ један рафал из пушкомитраљеза и неколико пушчаних метака. Жртава није било јер су метци били упућени високо изнад вароши Књажевца. Верује се да је у питању демонстрација неке комунистичке тројке, вероватно оне исте која је 27 ноћу била у селу Равни.²
- 2. Прокупље:** Ноћу 28/29 ов. м. комунистичка банда непознате јачине упала је у станицу општине Међуханске где су спалили архиву и однели печате.³
- 3. Андрејевац:⁴** 28 ов. м. око 20 час. на месту Ивковац, атара општине Јаковца, убијен је из револвера од стране непознатог наоружаног лица Михајло Пепић, кмет села Јаковца.[®]

¹ Оригинал, без потписа и печата, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 87/1, к. 21.

² Демонстрацију је извршила Тимочка чета Зајечарско-тимочког НОП одреда.

³ Акцију су извели партизани Великојастребачке чете Јастребачког НОП одреда.

⁴ Минићево

[®] Михаила Пепића, као народног непријатеља, убили су партизани Тимочке чете.

БР. 123

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 2 ОКТОБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПОЖАРЕВАЧКОГ, КРАЈИНСКОГ И ЛЕСКОВАЧКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
2 октобар 1942

4. **Пожаревац:** 30 септембра 1942 између 19 и 20 часова дошла је група партизана,² њих 7 на броју под вођством Шербановић Јована³ и Трајковић Алесандра⁴ у општину црљеначку, среза млавског, натерала претседника да сазове збор па је Трајковић одржао говор пред 50 наивно сакупљених сељака.
5. **Лесковац:** Ноћу 29/30 септембра око 23 часа једна група од 6 наоружаних људи,⁵ од којих је један био обучен у униформу полициског писара а остали у униформи пољске страже са тракама на руци, упала је у село Трњане и одузела једну краву намењену реквизицији и 254 кг пшенице прикупљене за рачун житарске централе. На одузето комунисти су старешини села дали потврду са потписом партизан „Црни Марко”.® Одузето жито и краву партизани су отерали у правцу села Пресечине.

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 88/1—1, к. 21. Види док. бр. 119 примедбу 1.

² Односи се на делове Пожаревачког НОП одреда.

³ Види прим. бр. 3 уз док. бр. 12.

⁴ Био комесар чете у Пожаревачком НОП одреду и партиски радник на терену.

⁵ То су били борци из Лесковачког НОП одреда.

⁶ Благоје Костић-Марко

6. **Салаш:** 30 септембра око 21 час упали су у село
I. Бр. 28575 Луку партизани на броју око 20 до 30⁷
и преваривши милицију и стражаре да
су четници изненада ушли у жандар-
мериску посаду у Луци и ту разору-
жали 2 жандарма и 5 четника. Потом
су ухватили деловођу општине лучке
Благоја Николића кога су оптуживали
за прошлогодишње бомбардовање Луке
и за одузимање жита и ван села га
убили. Жандарме и четнике оставили
су у живому.

БР. 124

**ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИ-
НИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ
ВЛАДЕ ОД 3 ОКТОБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ЛЕСКО-
ВАЧКОГ И ПАСЈАЧКО-ЈАБЛАНИЧКОГ НОП ОДРЕДА¹**

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
3 октобар 1942

3. **Јагодина:** 1 ов. м. око 19 часова напали су око 20
I. Бр. 28697 партизана Троглан Бару где су разо-
29075 ружали два бугарска војника, разлу-
пали телефон узели један машински
"каиш а затим отишли у правцу Вел.
Извора, Среза бољевачког.²

⁷ То су били борци Крајинске чете Зајечарско-тимочког НОП одреда.

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 89/1—1, к. 21.

² Акцију су извели делови Зајечарско-тимочког НОП одреда.

4. **Лесковац:**
I. Бр. 28695

Ноћу 28/29 септембра група комуниста °Д °к ° 20 лица отворила је ватру на село Мирошевце из пушака и митраљеа. Борба је трајала од 2 до 3,15 час. по поноћи после чега су се комунисти повукли у правцу села Горине и Букове Главе.³ Исте ноћи једна група комуниста⁴ отерала је 6 ком. волова одређених за реквизицију из села Гргуrowца. Ово је нова група комуниста који су се пребацили код оних који се већ налазе у селу Буковој Глави где врше цећу концентрацију. 28 септембра комунисти⁶ су сељанима села Славујевца које су принудно дотерали одржали говор у коме им предочавају да ће бити убијени ако ма у ком виду врше реквизицију или дају што за реквизицију. Истог дана комунисти⁶ су од радника који су радили на сечи шуме код села Букове Главе одузели око 300 кг хлеба и растерали их.

I. Бр. 28696

1 ов. м. на бановинском путу Лесковац—Стројковце 8 наоружаних комуниста⁷ ухватили су добровољца Љубомира Стојановића из Вел. Трњана и још једног добровољца, одвели их са собом у шуму изнад села Вел. Трњана и тамо их свукли а потом пустили.

³ Борбу су водиле јединице Лесковачког НОП одреда, уз помоћ делова Пасјачко-јабланичког НОП одреда који се у то време налазио на Кукавици.

⁴ Делови Лесковачког и Пасјачко-јабланичког НОП одреда

⁵ Односи се на партизане Лесковачког и Пасјачко-јабланичког НОП одреда.

⁶ Делови Лесковачког НОП одреда

⁷ Реч је о деловима Лесковачког НОП одреда.

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЉЕВЕ ВЛАДЕ ОД 4 ОКТОБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПАРТИЗАНА ЈАБЛАНИЧКОГ И РАСИНСКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
4 (октобар 1942)

1. **Лесковац:** Ноћу између 2/3 ов. м. око 22 часа
28708 исклизнуо је манипулативни воз бр. 177
28709 ^{на} километру 262 плус 545 услед дигну-
28710 ^{те} леве шине демонтиране од непозна-
28840 ^{тог} лица.² Локомотива са тендером сур-
28856 вала се у јарак, службена кола су де-
28857 формисана док су четири вагона искли-
29863 знула. Погинули су манипулант, суд.
поручник Митић, један жандарм, на-
редник а лакше су повређени возовођа,
машиновођа, ложач, кочничар и један
жандарм. Пруга оштећена у дужини
60 м. Штета је прилична.
4. **Деспотовац:** 3 о. м. комунисти су из заседе тешко
28777 ранили четничког војводу Блашка Ми-
хаиловића и још 2 четника.³
5. **Крушевац:** У ноћи 2/3 о. м. нападнута станица пољ-
28776 ске страже у с. Дворану.⁴ Напад је
одбијен.
6. **Житковац:** У ноћи 2/3 о. м. комунисти под вођ-
28771 ством Грујице⁵ били су у општинама
Сечаница и Дудулајце и народу наре-
дили да реквизицију не смеју давати
ни по коју цену.

¹ Концепт извепгаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 90/1—1, к. 21.

² Диверзију су извршили партизани Лесковачког НОП одреда.

³ Заседу су организовали дезертери из Деспотовачког четничког одреда којим је командовао Блашко Михаиловић (касније погинуо у борби с партизанима код Светозарева).

⁴ Напад је извршила Прва чета Расинског НОП одреда.

⁵ Кирил Михајловски

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 6 ОКТОБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПАРТИЗАНСКИХ ОДРЕДА НА ТЕРИТОРИЈИ ШУМАДИЈЕ, ИСТОЧНЕ И ЈУЖНЕ СРБИЈЕ¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
6 октобар 1942

1. **Лесковац:** Ноћу 4/5 ов. м. једна група комуниста
I. Бр. 28938 дошла је у село Власе где је од четири
28939 четника одузела пушке.²

4 октобра око 14 час. група комуниста је одвела из села Горине, општине мирошевачке угледног сељака Ђуру Стојановића.³ Ноћу 4/5 у село Велико Војловце, Среза јабланичког дошли су 8 наоружаних комуниста на свадбу где су одржали збор. При одласку одвели су са собом бившег учитеља Живорада Атанасковића из села Грана.
2. **Жабари:** Ноћу 4/5 ов. м. комунисти⁴ су упали у
I. Бр. 28937 Бошњак где су спалили архиву и ра-
29068 нили Борислава Анића који је од по-
29086 вреда умро.
3. **Бољевац:** 4 ов. м. око 19 час. дошло је око 50 пар-
I. Бр. 28935 тизана,⁵ наоружаних са 20 пушкомитраљеза и бомбама и пушкама у село
29047 Врбовац. При уласку у село са собом

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 92/1—1, к. 21.

² Акцију су извели делови Лесковачког НОП одреда.

³ Резервни мајор бив. југословенске војске и бив. претседник општине у селу Мирошевцу, сарадник окупатора. Добио је наређење од Косте Пећанца да у селу Мирошевцу образује Ветернички четнички одред. Када се враћао из Београда, са наређењем за стварање одреда, партизани су га ухватили и стрељали.

Моравска чета Пожаревачког НОП одреда

⁵ Тимочка чета Зајечарско-тимочког НОП одреда. Чета је тада имала око 30 бораца са 5 пушкомитраљеза.

су повели и стражаре и сељаке који су се враћали са рада, послали по претседника општине и остале чланове. Пронађен је само деловођа. Добошем су сазвали збор на коме су одржали говоре чисто комунистичке садржине. Са собом су однели и нека акта.

4. Белановица:
I. Бр. 28936

5 ов. м. око 2 часа једна група од око 40 комуниста напала је у селу Манојловцу на 5 четника посаде из Трешњевице, који су ту зановили на путу за Рудник. Том приликом рањена су 2 четника.⁶ Комунисти су се потом изгубили.

6. Житковац:
I. Бр. 28990

5 ов. м. око 22 часа група од 25 партизана⁷ ушла је у село Дудулајце одакле је одвела једну краву намењену реквизицији за потребе сточарске централе. Старешини села издали су потврду коју је потписао „за штаб партизанског јастребачког одреда, Топлица“.

7. Крушевац:
I. Бр. 28989

5 ов. м. око 4 часа 5 партизана⁸ дошло је у кућу претседника општине дворанске у срезу Расинском, коме су наредили да не обавља више претседничку дужност и да им до четвртка спреми новац сакупљен за реквизицију. 6 ов. м. ујутру пронађена су у Крушевцу на улици два летка комунистичке садржине.

8. Бољевац:
I. Бр. 28991

6 ов. м. у 7.30 час. на месту званом „Свињарски Поток“ у атару општине Илинске једна партизанска тројка наишла је на заседу наших оружаних одреда. У борби су погинули злогласни бандити Александар Мецар⁹ и Воја Ра-

⁷ " Напад је извршила Рудничка чета Првог шумадског НОП одреда.

⁸ Делови Малојастребачке чете Јастребачког НОП одреда

⁹ Из Расинског НОП одреда

* Александар Межнар (не Мецар), пре рата рударски радник у руднику Ртањ, припадао је Зајечарско-тимочком НОП одреду.

шовић,¹⁰ а рањен и ухваћен Милорад Милетић¹¹ из Рашског. На страни наших одреда није погинуо нико.

9. **Мионица:**
I. Бр. 28987

У ноћи 5/6 ов. м. око 24 часа непозната лица прекинула су све телеграфске и телефонске везе на км 90 700 до 800 између станице Латковић и Бабајић—Љиг због чега је дошло до закашњења трију возова.¹² Прекинути водови су јутрос у 4,50 провизорно опет успостављени.

БР. 127

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 11 ОКТОБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ЛЕСКОВАЧКОГ, ЈАБЛАНИЧКОГ И РАСИНСКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
11 октобар 1942

1. **Крушевац:**
I. Бр. 29175
29177

9 ов. м. у 19.45 час. 4 наоружана лица напала су на овдашњу окружну болницу² у којој су били затворени оболели комунисти притвореници Миланко Стеван,³ родом из Далмације и Исидор Миловановић⁴ из Трмчара. Пошто су

¹⁰ Илегално име Душана Станивуковића, студента, политичког радника на терену.

¹¹ Држао се издајнички пред непријатељем. Редакцији није познато шта је било с њим касније.

¹² Акцију је извела Рудничка чета Првог шумадиског НОП одреда.

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 93/1—1, к. 21.

² Напад су извели делови Расинског НОП одреда.

³ Члан ОК КПЈ за Крушевац, а затим члан Окружног повереништва КПЈ за Краљево.

⁴ До хапшења позадински радник, после ослобођења из затвора борац у Расинском НОП одреду.

претходно изненада с леђа напали и разоружали спол>ашњег стражара, ушли у ходник болнице и разоружали дежурног стражара у ходнику, па су обили врата на соби у којој Су именовани притвореници били смештени, извели их из собе и побегли у непознатом правцу.

2. Лесковац:
I. Бр. 29206

Ноћу 7/8 ов. м. дошли су у село Малу Грабовницу око 40 комуниста,⁵ сакупили су село и наредили сељацима да из села не дају ништа. Том приликом су узели јаја која су била одређена за немачку менажу. Затим су отишли у правцу села Загужана.

3. Пожаревац:
I. Бр. 29207
29211
29483
29888

8 ов. м. на путу Црљенац—Рашанац, ухваћен је Драгољуб Дулић⁶ из Брежана, Срез пожаревачки, стар 22 год. без личне карте, као комунистички курир са материјалом.

4. Прокупље:
I. Бр. 29212

7 ов. м. око 23 час. комунисти су извршили препад на бугарску посаду у селу Мрамору. После краће борбе комунисти су се повукли.

5. Лесковац:
29229

8 о. м. око 19 часова приликом збора који је држан у селу Вел. Трњану због сакупљања заосталог жита по наредби житарске централе дошло је око 50 комуниста⁸ који су блокирали село и опколивши сакупљене сељаке одржали они говор у коме су нападали рад владе и наредили сељацима да више никакву реквизицију не дају и осуђивао их

⁶ Делови Лесковачког НОП одреда

* Члан ОК СКОЈ-а за Пожаревачки округ. Успео је, касније, да побегне из затвора. Погинуо у пролеће 1943 год. од непријатељске заседе.

⁷ Напад су извршили партизани Малојастребачке чете Јастребачког НОП одреда, под командом Димитрија Писковића-Трнавца.

⁸ Партизани Лесковачког НОП одреда

због приступања четницима. Затим су отишли у правцу села Прееечине, где су око 22 ч. такођер одржали збор а старешини села запретили због ревносног извршења наређења око прикупљања реквизиције, потом су се изгубили у правцу села Шаиновца.

29230

9 о. м. око 10 ч. патрола граничног станичног одељења нападнута је од стране већег броја комуниста на путу за Чуљеник.⁹ Том приликом је један граничар теже рањен који је доцније умро и један лакше, тројица одведена, од којих су двојица пошто су их комунисти свукли пуштена.

8/9 о. м. напали су на грађане засеока Марино Кале и у пушкарању ранили Васу Раденковића, одузели 5 пушака. 9 о. м. спаљена је архива општине оранеке и однети печати а око пола ноћи и општине бучуметске.¹⁰

29232

9 о. м. око 23 ч. око 30 наоружаних бандита блокирали су село Слишане, разоружали општинску стражу, спалили општинску архиву и однели печате.¹¹

⁹ Напад су извели партизани Лесковачког НОП одреда.

¹⁰ Акцију су извршили партизани Пасјачко-јабланичког НОП одреда.

¹¹ Исто

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЉЕВЕ ВЛАДЕ ОД 13 ОКТОБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ЈАСТРЕБАЧКОГ, ПОЖАРЕВАЧКОГ И ПРВОГ ШУМАДИСКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
13 октобар 1942

1. **Чачак:**
I. Бр. 29424
11 о. м. око 2 часа ноћу 15 наоружаних лица напало је на кућу Марка Радосављевића, из села Жежевице и убили су њега и брата му Рељу. Исте ноћи око 3 часа иста група напала је на кућу Радојице Страњанина, поручника из Бањице коме је бомбом разнета кућа. У борби која је трајала око 2 сата, није погинуо нико. Верује се да је у питању дружина одбеглог комунисте Раденка Мандића.²
2. **Прокупље:**
I. Бр. 29426
8 ов. м. око 20 часова група комуниста непознате јачине сишла је са Планине Радана у село Добра Вода где је од сеоске милиције одузела 12 војничких пушака. 9 ов. м. око 4 часа изјутра Иста група комуниста дошла је у село Драги Део где је од сеоске милиције одузела 9 војничких пушака и 1 пушкомитраљез, које је милиција, заједно са 175 метака предала без борбе.³

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисторијског института под бр. 94/1—1, к. 21.

² Акцију су извели делови обновљеног Чачанског НОП одреда „Драгиша Мишовић” под командом Раденка Мандића.

³ Акције су извели партизани Паејачко-јабланичког НОП одреда.

4. **Рековац:** 12 о. м. у 20 часова група од око 50 наоружаних људи упала је у село Секурић, запалила општинску архиву и разделила сељацима око 5000 кг шпенице која је била у магацину.⁴
I. Бр. 29428
5. **Аранђеловац:** 12 ов. м. ноћу једна група комуниста демолирала је у Мисачи машинска постројења у угљеним рудницима „Опле-нац“, „Врбас“ и „Орашац“.⁵
I. Бр. 29429
I. Бр. 29503
6. **Прокупље:** 11 ов. м. око 20 часова једна група од око 20 комуниста,⁸ наоружаних пушка-ма и једним пушкомитраљезом дошла је у село Доњу Расовачу где су се задржали пола сата па су отишли у непознатом правцу. —
I. Бр. 29382

БР. 129

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 19 ОКТОБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПРВОГ ШУМАДИСКОГ И ПОЖАРЕВАЧКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
19 октобар 1942

1. **Угриновци:** 19 ов. м. око 1.15 мин. ноћу на км 117.550 и км 107.580 са једне и друге стране моста на прузи између Угриноваца и Криве Реке експлозивом су скидане шине и шљунчани простор од
I. Бр. 29873
29912

* Акцију су извели делови Расинског НОП одреда.

⁵ Акцију су извели делови обновљеног Првог шумадиског НОП одреда.

⁰ Малојастребачка чета Јастребачког НОП одреда

¹ Концепт извештаја, писан на мангини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 95/1—1, к. 21.

стране непознатих лица.² Прекид саобраћаја трајаће до 9 ч. истог дана.

2. **Петровац:**
I. Бр. 28842
29871

Ноћу 17/18 ов. м. око 23 часа једна група од око 6 непознатих наоружаних лица упала је у општину Добрње, покупила спискове разреза пшенице и осталих ствари и однела општински печат, новац и неки материјал.³ Затим су се упутили у правцу Орешковице.

БР. 130

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 20 ОКТОБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ЈАБЛАНИЧКОГ И ВАЉВСКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
20 октобар 1942

1. **Куршумлија:**
I. Бр. 29913

Организовано потерно одељење састављено од стражара и народне милиције у потери за комунистима 17 ов. м. око 12 час. прешло је на територију среза јабланичког и у селу Гајтану сукобило се са групом од око 150 комуниста. После краће борбе потерно одељење је отступило. Погинуо је Ђорђе Радовановић, а теже рањени Радоња Радоњић и Миладин Танасковић. Да ли је и колико било губитака у мртвим и рањеним на страни комуниста није познато.²

¹ Диверзију су извршили делови Првог шумадског НОП одреда.

* Акцију су извели партизани Пожаревачког НОП одреда.

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 96/1—1, к. 21.

* Борбу су водили партизани Пасјачко-јабланичког НОП одреда.

4. **Лесковац:** 18 ов. м. око 17 час. убијен је од стране
I. Бр. 29916 комуниста Милан Савић, бивши чето-
вођа из Вел. Трњана.³
5. **Прокупље:** 18 ов. м. око 8 час. извршила је само-
I. Бр. 29917 убиство са пушком чувара затвора Вера
30059 Стојановић, притвореница партизанског
30148 логора.
6. **Ужице:** 18 ов. м. око 2 часа ноћу, једна група од
I. Бр. 29840 око 40 комуниста напала је на стражу
29841 пољског одреда у Мравињцима. Стра-
29865 жари којих је било 4 примили су борбу
29887 у којој је погинуо каплар Милош Пери-
шић, вођа патроле а остала тројица су
успела да побегну и извести о догађају.⁴
Према непровереним подацима вођа је
Савковић⁵ из Ваљева. Комунисти су
такође ухватили инж. Сендића, шефа
шумске управе из Ваљева који је руко-
водио радовима око сече дрва и одузели
му око 30.000 дин. Инж. Сендић успео
је да побегне. Изгледа да је иста банда
одузела новац и од инж. Дудића који
га је носио за исплату радника. Бандити
су били наоружани већином .аутомат-
ским оружјем.
7. **Лебане:** 17 ов. м. око поноћи непозната наору-
I. Бр. 29867 жана лица упала су у отптинску
управу у Бошњацима, запалила архиву
и делом намештај.[®]

³ Ову акцију је извео Благоје Костић-Марко, народни херој.

⁴ Борбу је водио обновљени Ваљевски НОП одред.

⁶ Односи се на Андрију Савчића, судију из Ваљева. Убили га четници у лето 1944 године.

⁷ Акцију су извели партизани Пасјачко-јабланичког НОП одреда.

**ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИ-
НИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ
ВЛАДЕ ОД 22 ОКТОБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА РАСИН-
СКОГ, ЈАБЛАНИЧКОГ И ПОЖАРЕВАЧКОГ НОП
ОДРЕДА¹**

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
22 октобар 1942

1. Крушевац: Ноћу 19/20 ов. м. група комуниста не-
I. Бр. 30141 познате јачине спалила је архиву оп-
штине Рибарске, срез расински, узела
извесну количину намирница, однела
печате, на општинском дому исписала
своје уобичајене фразе а затим отишла
у непознатом правцу.²
Ноћу 19/20 ов. м. непознато лице³ на
путу Крушевац—Александровац изме-
ђу 9 и 10 км. исекло је две телеграфско-
телефонске жице од којих је једна
однета у дужини од око 50 м. Верује се
да је дело извршено из кориетољубља.
- Жагубица:** Ноћу 19 ов. м. око 22 чаеа у околини
I Бр. 30067 Жагубице давани су од непознатих
I Бр. 30138 лица оишали паљешем ватре. Верује
30069 се да су то били партизани за које се
оčekивало да ће напасти Жагубицу.
20 ов. м. после пола ноћи два непозната
наоружана човека са комунистичким
знацима ухватили су заменика претсед-
ника општине у Сувом Долу и одвели
га у општинску зграду одакле су узели
епискове и нека акта и отишли у прав-
цу села Лазнице.⁴

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви
Војноисториског института под бр. 99/1—1, к. 21.

² Акцију су извели партизани Расинског НОП одреда.

³ Акцију су извели позадински радници на терену Расинског
НОП одреда.

⁴ Односи се на партизана Пожаревачког НОП одреда.

I. Бр. 30070
30175	Ноћу 20/21 ов. м. група од око 5 партизана упала је у село Лазницу где је растерала сеоску стражу и спалила архиву и нека акта а затим се удаљила у непознатом правцу. ⁵
I. Бр. 30139	20 ов. м. око 17 час. по подне 3 непозната наоружана лица упала су у канцеларију општинске управе у Осаници, ⁸ са напереним пушкама зауставили рад у управи, од службеника одузели спискове и нека акта од чега су нешто спалили а нешто понели са собом.
5. **Пожаревац:** 21 ов. м. око 1 час по поноћи у жел. станици села Батуше уништен је телефонски апарат и друга ностројења.⁷ Такође је запаљен један вагон који се налазио на скретници, исечен један стуб и покидане жице телефонске линије. Извршиоци су непознати.

БР. 132

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЉЕВЕ ВЛАДЕ ОД 25 ОКТОБРА 1942 ГОД. О БОРБАМА И АКЦИЈАМА ПАСЈАЧКО-ЈАБЛАНИЧКОГ, РАСИНСКОГ И ПРВОГ ШУМАДИСКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
25 октобар 1942

1. Пожаревац:	23 ов. м. у Крстарицама одељење одреда
I. Бр. 30309
30310	Српске државне страже среза Пожаревачког опколило је кућу Александра

⁰ Акцију су извели партизани Пожаревачког НОП одреда.

⁰ Види примедбу бр. 5.

⁷ Акцију су извели делови Пожаревачког НОП одреда.

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 101/1—1, к. 21.

Стојимировића,² студента из Калишта који је био сумњив да одржава везе са комунистима. Том приликом је осумњичени Стојимировић искочио кроз прозор и почео да бежи у правцу реке Витовнице. Одред је употребио оружје и Стојимировић је, погођен у главу више леве слепоочнице, остао на месту мртав у кориту реке Витовнице.

<p>I. Бр. 30318
30319</p>	23 ов. м. око 24 часа непозната лица су на жел. станици В. Црниће разрушила скретницу за један споредан колосек, запалили станични телефон и вагу државне фабрике шећера.³
I. Бр. 30317	23 ов. м. око 20 часова на месту званом Прва Караула три непозната наоружана лица скинула су телефон са карауле, исекли алат и једну шину дужине 9 м скинули и однели.⁴
I. Бр. 30316	Ноћу између 23 и 24 [ов.] месеца неш>зната лица су на путу између Пожаревца и Петровца посекала неколико тел. стубова и водове.⁵
<p>2. Крагујевац:
I. Бр. 30320</p>	Војин Ивановић, полиц. стражар приправник Претстојништва полиције у Крагујевцу убијен је из пушке од стране бугарског војника. Убиство се десило у сукобу између њих двојице.
<p>3. Белановица:
I. Бр. 30311</p>	23 о. м. око 19 часова једна група од 30 партизана® појавила се у селу Трудељу и после 2 часа борављења отишла у непознатом правцу.

² Био је теренски радник.

³ Акцију је извела ударна група сељака из села Малог Црнића на иницијативу месне партиске организације.

⁴ Акцију је извела иста ударна група из Малог Црнића.

⁵ Акцију је организовала партиска организација из Великог Села, а извела је ударна група сељака.

⁰ Први шумадиски НОП одред

- I. Бр. 30313 23 октобра око 21 час дошло је у село Козељ 27 наоружаних људи,¹ који су се представили као партизани, вечерали код Даскаловића и Рајића, спавали код Чедомира Даскаловића и у 3 ујутру отишли у правцу Трудел>а.
5. **Крушевац:** Ноћу 23/24 о. м. група око 100 комуни-
I. Бр. 30314 ста⁸ спалила је архиву општине Гари, Срез расински, из касе узели око 1000 дин., оштетили тамошњи рудник угља и растерали раднике из истог наредивши им да више не смеју радити. Претседник општине познао је Богињу Михајловић,⁹ Надежду Марковић,¹⁰ Јанка Михајловића,¹¹ Миодрага Милошевића.¹² Биле су још две непознате женске особе. Комунисти су отишли у правцу села Головоде и изгубили се у непознатом правцу.
6. **Прокупље:** 23 о. м. комунисти¹³ су напали на сеоску милицију у селу Статовцу. У борби између милиције и комуниста која је трајала 3 часа погинуо је командант милиције Милутин Симић поручник а рањени су Чедомир Станковић и Ненад Стојиљковић, милиционери, оба из Статовца. Од комуниста, за које се није утврдило да ли су претрпели губитке препознат је Ратко Павловић.¹⁴

⁷ Партизани Првог шумадског НОП одреда
⁸ Расински НОП одред
⁹ Стрељана од стране партизана.
¹⁰ Борац Расинског НОП одреда, погинула почетком 1944 године.
¹¹ Јанко Милојевић (а не Михајловић)
Миодраг Милошевић-Урош био је курир у Расинском НОП одреду.
¹³ Пасјачко-јабланички НОП одред
¹⁴ Ратко Павловић-Ћићко, народни херој

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 28 ОКТОБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПАСЈАЧКО-ЈАБЛАНИЧКОГ, ПРВОГ ШУМАДИСКОГ И НИШАВСКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
28 октобар 1942

2. **Ниш:** 19/20 једна група партизана од четири човека, од којих један наоружан пушкотомитраљезом а остали пушкама упала је у село Горњи Барбеш и пошто су од куће одвели огантинског писара Велимира Маринковића, који им је присиљен отворио општинску зграду, ушли су унутра, запалили општинску архиву, оштетили касу, узели писаћу машину а затим се, после једног сата изгубили у правцу села Гркиње.² Људе нису дирани и никакву другу штету нису причинили.
3. **Сопот:** Ноћу 23/24 ов. м. око 22 часа упала је у село Ропчево једна наоружана банда од око 30 људи који су спалили општинску архиву и покушали да обију општинску касу, што им није успело. Затим су се изгубили у непознатом правцу. Били су наоружани већином машинским пушкама и обучени у војничка одела.³

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 102/1—1, к. 21.

² Акцију су извели политички радници на терену: Јован Митић, Душан Тасковић-Срећко и Драгомир Стојановић-Војкан.

³ Акцију је извела Космајска чета Првог шумадиског НОП одреда.

- 7. Прокупље:**
30554 26 ов. м. око 21 час ушли су у Дошото-
поничку око 150 комуниста,⁴ спалили
целокупну општ. архиву са печатима,
однели из касе 14.500 дин. блокирали
куће наоружаних лица и одузели им
оружје затим одржали пропагандни
говор на коме је говорио вођа Ратко
Павловић. - ,
- 30553 26 ов. м. око 24 часа упали су у Прека-
дин око 100 комуниста извршили бло-
каду села, грађанство истерали из
својих кућа у школу, одржали пропа-
гандни говор затим спалили целокупну
општ. архиву, па се удаљили у правцу
Планине •Соколовице.⁶
- 8. Књажевац:**
30552 26 ов. м. око 21 час једно потерно оде-
љење сукобило се са партизанима.[®] По-
гинуо је један партизан, Милан Пунчић,
берберин из Књажевца и један је ра-
њен. На нашој страни нема губитака.
Гоњење партизана који су побегли у
правцу Зубетинаца наставља се.
- 9. Прокупље:**
30551 Ноћу 25/26 ов. м. једна већа група ко-
муниста⁷ појавила се у селрша Пестишу
и Обртинцу као и у селу Доњем Точану.

* Партизани Пасјачко-јабланичког НОП одреда

⁵ Акцију су извели партизани Пасјачко-јабланичког НОП одреда.

⁶ Борбу су водили партизани Тимочке чете Зајечарско-ти-
мочког НОП одреда,

⁷ Партизани Пасјачко-јабланичког НОП одреда

БР. 134

**ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИ-
НИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ
ВЛАДЕ ОД 29 ОКТОБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПРВОГ
ШУМАДИСКОГ И РАСИНСКОГ НОП ОДРЕДА¹**

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
29 октобар 1942

1. **Аранђеловац:** Ноћу 26/27 ов. м. група непознатих нао-
30634 ружаних људи² напала је на кућу Ми-
ленка Радивојевића из Јеловика где је
била свадба. На свадби су била и четири
четника које су бандити позвали на-
поље. Један од четника који је поку-
шао да бежи убијен је одмах а друга
двојица су одведена и стрељана. Четвр-
тог су сел>аци сакрили.
2. **Крушевац:** Ноћу 27/28 ов. м. око 24 часа појавила
30614 се једна група од око 30 комуниста⁸ у
селу Кобиљу, среза Расинског где су
скупљали храну и задржали су се око
3 сата. Отишли су у правцу Јастрепца.

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви
Војноисториског института под бр. 104/1—1, к. 21.

² Делови Првог шумадиског НОП одреда

³ Партизани Расинског НОП одреда

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЉЕВЕ ВЛАДЕ ОД 30 ОКТОБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПАРТИЗАНА ОЗРЕНСКОГ, ЈАСТРЕБАЧКОГ, ПАСЈАЧКО-ЈАБЛАНИЧКОГ И РАСИНСКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
30 октобар 1942

- 1. Сокобања:** Ноћу 27 ов. м. прошла је кроз село Ми-
I. Бр. 30739 лушинац група од око 40 партизана,²
наоружаних поред обичних и са 5 до 6
машинских пушака. Група је дошла
путем од села Рујиште а отишла у
правцу Сокобања—Књажевац.
- 2. Прокупље:** Ноћу 23/24 и 25/26 ов. м. упало је око
I. Бр. 30676 40 наоружаних људи³ у село Попову, 5
км северно од Блаца, од једног дома-
ћина узели извесну количину хлеба а
затим се удаљили у правцу Планине
Јастрепца.
- 30676 25 ов. м. око 2 часа упали су у село Мр-
љак око 70 комуниста,⁴ извршили пре-
трес села и тражили оружје, па када
Н1штга нису нашли удаљили се у прав-
цу села Пестиша. До борбе није дошло.
- 3. Крушевац:** 28 ов. м. у 19 часова једна група кому-
30733 ниста напала је на овдашњи логор
31085 (окружни) у згради казненог завода.
31088 Сузбијени с пол»а саопштили су да су
градски стражари који су довели пет
ухваћених комуниста, потом су отво-

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. '106/1—1, к. 21.

² Делови Озренског НОП одреда и једна десетина бившег Нишавског НОП одреда.

³ Група партизана Великојастребачке чете Јастребачког НОП одреда

⁴ Партизани Пасјачко-јабланичког НОП одреда

рили ватру из пушкомитраљеза и ранили једног поднаредника. Стражари су се повукли у зграду и отворили ватру из пушака а дошли су им у помоћ и одред градске страже те су се комунисти повукли на Багдалско Брдо према општини Шуме.⁵

28 ов. м. побегао је из овдашњег логора Живко Новаковић,⁶ партизански курир из села Слатине, среза расинског кога је требало упутити на шестомесечни поправак у Смедеревску Паланку.

БР. 136

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЉЕВЕ ВЛАДЕ ОД 31 ОКТОБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПРВОГ ШУМАДИСКОГ И ОЗРЕНСКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
31 октобар 1942

2. Сокобања: 29 ов. м. око 22 часа упала је у село
30812 Рујипгте једна група од око 40 партизана² и пошто је, после двочасовног задржавања напустила село, извршивши прикупљање хране, отишла је у правцу планине Ртањ. Препознат је студент Момчило,³ син Божицара Ста-

¹ Акцију је извела Прва чета Расинског НОП одреда под командом Драгослава Петровића-Горског, команданта Расинског НОП одреда. Чета се после акције повукла према селу Мудраковцу, а не на Багдалско Брдо.

² Живко Михаиловић (а не Новаковић)-Жикица, борац Прве чете и курир Расинског НОП одреда, члан КПЈ. Убијен, заједно с целом породицом, фебруара 1943 год., од стране Немаца.

³ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 108/1—1, к. 21.

³ Група је била састављена од једног дела Озренског и једног дела Зајечарско-тимочког НОП одреда.

³ Момчило Сибиновић, полит. руководиоца те групе.

нисављевића, бившег писара у руднику Ртањ. Група је, вероватно дошла са планине Слемена, удаљено 5 км од Рујинга.

3. **Белановица:** Ноћу 27/28 ов. м. 11 комуниста⁴ дошло је у село Моравци, из куће Јездимира Божића и још неких узели храну и отишли у правцу села Бранчице. Распитивали су се за јачину војске у Љигу.
- I. Бр. 30772
- I. Бр. 30799 28 ов. м. око 19,30 часова око 20 непознатих наоружаних људи дошли су у еело Пољаницу, узели храну из неколико кућа, на зиду кафане исписали комунистичке пароле па су затим отишли у правцу села Ивановца где су спалили сву архиву, полупали намештај у општини и однели око 100 кг шпенице прикупљене за предају. На оппгг. згради написали „Смрт фашизму — слобода народу“. Затим су се изгубили у непознатом цравцу.⁵
- I. Бр. 30800 30 ов. м. око 1 час 5 комуниста⁶ упала су у кућу војводе качероког четничког одреда у Белановици, Гоздића Коче, ухватили бившег четника Душана Јовановића и убили га.

⁴ Из Рудничке чете Првог шумадиског НОП одреда

⁵ Ове акције су извршили делови Рудничке чете Првог шумадиског НОП одреда.

⁶ То су били борци Првог шумадиског НОП одреда.

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 2 НОВЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ОЗРЕНСКОГ, ЦРНОТРАВСКОГ И ЛЕСКОВАЧКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
2 новембар 1942

1. **Крушевац:** Група од 10 комуниста између 30/31
30893 октобра спалила је архиву општине Шетке и Подгорца, срез ражањски. Однели су писаћу машину и печате па отишли у правцу Буковика.²
2. **Власотинци:** Ноћу 31/1 ов. м. једна група од око 15
30892 комуниста³ напала је на кућу Светозара Стојиљковића у селу Кукавици и убила бившег четника Стојиљковића Петра и његовог брата Јована који му је притекао у помоћ.
- 30891 Ноћу између 31 октобра и 1 новембра око 60 комуниста на путу Власотинци—Лесковац у близини моста на Морави тестерама су посекли више телефонских бандера.⁴ Телефонска веза је прекинута.

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 109/1—1, к. 21. Види док. бр. 119 примедба 1.

² Акцију је извела група партизана Озренског НОП одреда.

³ Односи се на борце Црнотравског НОП одреда.

⁴ Акцију су извели позадински радници из Лесковачког среза.

БР. 138

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 16 НОВЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПАРТИЗАНА КОСМАЈСКОГ И РАСИНСКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
16 новембар 1942

1. **Прокупље:** 12 ов. м. приликом прикупљања радника за Бор у селу Губетину органи С. Д. С.² из Прокупља ранили су једног младића који је том приликом бежао.
- И. Бр. 31951
3. **Младеновац:** Ноћу 6/7 ов. м. партизани су у вароши и селу Младеновцу, у Кораћици, Ковачевцу и Сенаји излепили плакате исте садржине као и у космајском срезу пре извесног времена.³
- И. Бр. 31971
5. **Трстеник:** Ноћу 5 ов. м. око 22 часа непознати злочинци су експлозивом оштетили жел. пругу на четири места између села Осаонице и реке Попинске и прекинули саобраћај. Такође је оштећен жел. мост на реци Пепељуши између Читлука и Кошева и један пропуст у дужини 6 м између Крушевца и Читлука те је саобраћај прекинут.⁴ Међутим 15 ов. м. у 16 часова саобраћај на целој линији Крушевац—Краљево је успостављен.
- И. Бр. 31966
31967
31968
31973
6. **Крушевац:** Одред С. Д. С. сукобио се ноћу 13/14 ов. м. код села Купаца, срез раоински,
- И. Бр. 31948

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 111/1—1, к. 21.

² Српска државна стража

³ Акцију су извели делови Космајског НОП одреда.

* Диверзије је извела Друга чета Расинског НОП одреда.

са комунистичком групом.⁵ Други одред С. Д. С. сукобио се исте ноћи са групом комуниста⁶ код села Беласице, срез расински где су комунисти после краће борбе побегли.

7. Жабари:
I. Бр. 31974

Ноћу 14/15 ов. м. комунисти су исекли две бандере између општине Бошњак и општине Панково.⁷

10. Рашка:
I. Бр. 31978
32078

14 ов. м. око 22 часа, на жел. станици код Полумира непозната лица ставила су експлозив на пругу али је овај експлодирао мало пре доласка воза. Саобраћај је био прекинут до 7 часова сутрадан, када је наново успостављен. Жртава није било, шина је само мало оштећена.

БР. 139

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 18 НОВЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ЧАЧАНСКОГ, ПРВОГ ШУМАДИСКОГ, РАСИНСКОГ И ЈАБЛАНИЧКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
18 новембар 1942

2. Крагујевац:
I. Бр. 32163

16 ов. м. једна трупа од 20 наоружаних људи спалила је архиву у Сврачковцима, узела печате и изгубила се. Исте ноћи та је банда напала на станицу

⁵ Друга чета Расинског НОП одреда

⁶ Прва чета Расинског НОП одреда

⁷ Акцију су извели делови Пожаревачког НОП одреда.

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 112/1—1, к. 21.

пољске страже у Такову, разоружала четири стражара које је повела са собом, у таковској општини спалила архиву и однела жито.²

16 ов. м. извршен је напад на станицу С. Д. С. у Враћевшници, 9 стражара је разоружано и одведено а из општине су однети печати и 3800 у готову.³

3. Крушевац:
I. Бр. 32133

17 ов. м. у 10,30 час. на прузи Сталаћ—Чачак између станица Сталаћ—Дедина на км 9,600 воз 6332 наишао је на мину која је била постављена на прузи.⁴ Том приликом возна локомотива са пет вагона је исклизнула. Жртава није било иако је воз био путнички. Саобраћај је прекинут.

5. Прокупље:
I. Бр. 32165

15 ов. м. око 13 часова у селу Бадњевцу један партизан напао је на патролу од три органа С. Д. С. и по извршеном нападу дао се у бекство, успевши да умакне. Истог дана иста је патрола била код села Горњег Дреновца нападнута од једне групе од 4 комуниста и морала је да се повуче.⁵ Жртава није било.

6. Чачак:
I. Бр. 32166

Ноћу 16/17 ов. м. непозната лица су провалила у општину Миоковачку, спалила већи део архиве и развалила врата и прозоре.⁶

² Акцију су извели делови Првог шумадиског НОП одреда.

³ Акцију је извела Рудничка чета Првог шумадиског НОП одреда.

⁴ Диверзију је извео ударни вод Расинског НОП одреда под командом Бранка Перишића, народног хероја.

⁵ Поменути партизани припадали су Пасјачко-јабланичком НОП одреду.

⁶ Акцију су извели делови Чачанског НОП одреда.

БР. 140

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 19 НОВЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ЈАСТРЕБАЧКОГ, ПАСЈАЧКО-ЈАБЛАНИЧКОГ, РАСИНСКОГ И ЧАЧАНСКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
18 новембар 1942

- 1. Прокупље:** 15 ов. м. се прво одељење страже Нишке чете сукобило са комунистима у селу Товрљану, Среза прокупачког. У борби су погинула два стражара и један је рањен, на страни комуниста су тројица убијена. За судбину потпоручника Манојла и шест стражара се не зна. Комунисти су подељени у две групе, обе у јачини од око по 160 људи.² . . . Верује се да комунисти желе прелаз преко Топлице. П. п. Манојловић се придружио -Косаничком одреду кап. Милачића.
- 2. Трстеник:** 14 ов. м. у 17 час. група од око 8 људи,³ вероватно комуниста, прешла је преко Мораве код села Стопање и кроз поље између Медвеђе и Велике Дренове отишла преко Мале Сугубине у срез левачки.

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 113/1—1, к. 21.

² Ово је прва већа борба, после тзв. Аћимовићеве офанзиве, коју су водили партизани Јастребачког и Пасјачко-јабланичког НОП одреда против јединица Српске државне страже.

³ Реч је о једној десетини Расинског НОП одреда која је ликвидирала Немце, Љотићевце и друге квислинге који су вршили реквизицију и сарађивали са агентима Специјалне полиције. у

БР. 141

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЉЕВЕ ВЛАДЕ ОД 21 НОВЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ОЗРЕНСКОГ, РАСИНСКОГ И ПОЖАРЕВАЧКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
21 новембар 1942

1. **Пожаревац:** У ноћи 19/20 ов. м. на прузи између
32363 Малог и Великог Црнића посечено је 9 тел. стубова, чиме је пресечена веза са Петровцем, Жабарима и Жагубицом.²
3. **Сокобања:** Ноћу 16/17 ов. м. две групе партизана
32360 од по шест људи³ упале су у село Дуго
3268-5 Пол^е, где су прикупили извесну коли-
32361 чину хране па се затим удаљили у непознатом правцу. 17 ов. м. у атару општине врбовачке нађен је леш бившег војводе сокобањског четничког одреда, Милоша Добричанина.
- 32359 18 ов. м. у 15 часова група комуниста рд око 200 људи⁴ дошла је у село Наупаре, среза расинског, које су одмах блокирали, старешини села забранили даље давање реквизиције и кулука затим су истерали све грађане села на окуп и одржали говор. Пошто су у селу вечерали и преноћили изјутра рано отишли су у правцу Јастрепца.
- 32358 Ноћу 17/18 ов. м. група од око 40 непознатих наоружаних људи наишла је у село Ломницу, Среза расинског и по селу прикупљали хлеб и храну а потом су отишли у правцу Јастрепца.

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 114/1—1, к. 21.

² Акцију су извели партизани Пожаревачког НОП одреда.

³ Реч је о партизанима Озренског НОП одреда.

⁴ Расински НОП одред

5. Ражањ:
32358

18 ов. м. група наоружаних комуниста спалила је архиву општине скоричке и однела једну писаћу машину.⁸

БР. 142

УЦЕНА МИЛАНА ИЛИЋА ОД 18 НОВЕМБРА 1942 ГОДИНЕ¹

КОМУНИСТИЧКИ БАНДИТ МИЛАН ИЛИЋ² УЦЕЊЕН СА 50.000 ДИНАРА

'Илић Милан, звани „Жућа“, земљорадник из Горње Трешњевице, још у јуну прошле године, као истакнути комуниста, одметнуо се у шуму и придружио се комунистичко-партизанским бандама. Тамо је одмах примио важну функцију, поставши замеником команданта Шумадских партизанских одреда које је предводио у вршењу разних злочиних дела. Нарочито се истакао убијањем на зверски начин виђених националних људи свога краја.

Како се именовани Илић на досадање позиве власти није одазвао и предао, и да би се спречило његово злочиначко деловање у циљу ремећења садашњег реда и мира у земљи, који би могли имати недогледне последице по мирно и недужно становништво, решењем шефа Српске државне безбедности I. бр. 31467-42 од 18 новембра ове године расписана је за одбеглим Илићем Миланом, званим „Жућом“, јавна награда у износу од 50.000 динара.

Ова награда биће одмах исплаћена оном лицу које би овог бандита убило или ухватило и предало властима, или које би ма на који начин допринело и помогло властима да он буде ухваћен или убијен.

(Из канцеларије ПГефа Српске државне безбедности I. бр. 31467-42 од 18 новембра 1942 године).

⁵ Акцију су извели делови Озренског НОП одреда.

¹ Прештампано из „Обнове“ бр. 425 од 21 новембра 1942 године. Оригинал у архиви Војноисториског института (под бр. 10/4—1, к. 45.

³ Види док. бр. 52.

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЉЕВЕ ВЛАДЕ ОД 23 НОВЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА РАСИНСКОГ, ЈАСТРЕБАЧКОГ, ПАСЈАЧКО-ЈАБЛАНИЧКОГ И ПОЖАРЕВАЧКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
23 новембар 1942

1. **Прокупље:** 19 ов. м. Бугарска војска водила је борбу с комунистима у селу Крајковцу. Борба је трајала 1 сат после чега су се комунисти повукли у правцу Малог Јастрепца. Резултат борбе је још непознат.²
32396
5. **Пожаревац:** Ноћу 20/21 ов. м. у селу Топоници непозната банда од 15 лица, наоружаних пушкама, бомбама и пушкомитраљезима запалила је општинску архиву, убила деловођу а из општине однела све што се у њој налазило. Убијен је и шурак деловође, чије се име још не зна.³
32404
32405
6. **Крушевац:** 19 ов. м. у 17 чаеова група од 30 комуниста напала на општину у Купцима, спалила општинску архиву, и пошто нису успели да обију касу однели су намирнице које су у општини нашли, натоварили на кола и пошли према Јабланици.⁴ Како је у томе моменту наишао камион С. Д. С. у ком су били шофер, 1 Немачки подофицир и два четника то су комунисти зауставили

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 115/1—1, к. 21.

² Борбу су водили партизани Јастребачког и Пасјачко-јабланичког НОП одреда.

³ Акцију је извела Моравска чета Пожаревачког НОП одреда.

⁴ Акцију су извели партизани Расинског НОП одреда.

камион, без борбе разоружали четнике и нем. подофицира и оггерали их у правцу Јабланице. 19. ов. м. у селу Јабланици група комуниста⁵ напала је у селу Јабланици на Косту Вељковића, поднаредника С. Д. С. у служби у Подужеју који је био три дана на служби у Јабланици, позвали га да се преда али је он одвративши на плотун који су они на њега испалили пуцањем из своје пушке, упео да побегне.

7. **Шабац**
(Богатић):
32408

У атару општине Дубљанске ухваћен је Момчило Дрезгић,⁶ комуниста из Змињака. Он је изјавио да се у околини Дубља налази Живојин Павић,⁷ комуниста из Дубља.

32420, 32545

Ноћу 20/21 ов. м. нађен је убијен на сеоском путу Јован Радосављевић, бивши кафеџија и четник војводе Столета Врњачког који је до сада живео у Брезовици. Такође је одведен Данило Панџић, земљорадник и бивши претседник општине из Брезовице. Жандармериска станица јавља да је имала борбу са нападачима у трајању од 15 мин. и да су нападачи, користећи мрак, побегли. Извршиоци су партизани.⁸

32421

14. **Крушевац**
(накнадни
извештај):
32436

20 ов. м. непозната лица порушила су два моста⁹ на путу Крушевац—Брус код села Разбојне и Лепенца. Саобраћај је прекинут.

⁵ Делови Расинског НОП одреда

⁶ Момчило Дрезгић припадао је Мачванском НОП одреду. Ухваћен је октобра 1942 год. и пред непријатељем је имао слабо држање. Редакцији није познато шта је касније било с њим.

⁷ Живојин Павић је, у то време, пребачен из Босне у Мачву ради успостављања везе између партиских радника на том терену и наших јединица у Источној Босни.

⁸ Односи се на делове Расинског НОП одреда.

⁹ Обе диверзије су извели партизани Расинског НОП одреда.

БР. 144

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 26 НОВЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПРВОГ ШУМАДИСКОГ, ПОЖАРЕВАЧКОГ И ЗАЈЕЧАРСКО-ТИМОЧКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
26 новембар 1942

- 1. Белановица:**
I. Бр. 32622
32623
Ноћу 23 ов. м. око 22 часа на км 177 плус 670 између Угриноваца и Криве Реке прекинута је пруга екопловом на три места од непознатих лица.² Саобраћај је прекинут. Прекид ће трајати до 9 часова 24-XI-1942.
- 2. Житковац:**
I. Бр. 32621
19 ов. м. око 20 часова једна група од око 100 наоружаних људи прошла је кроз село Врћеновицу и отишли у правцу села Чукуровца. Били су наоружани пушкама и пушкомитраљезима. Није утврђено ко су ови људи били.
- 3. Прокупље:**
I. Бр. 32619
22 ов. м. око 19 часова дошло је у село Горше Кординце 20 партизана наоружаних пушкама и пушкомитраљезима, где су вечерали па затим отишли у непознатом правцу.
- 4. Жабари:**
I. Бр. 32618
23 ов. м. у 23 часа 30 партизана напало је на општину Томиславац, спалили акта, разбили телефон и однели нешто ствари.³
- 5. Књажевац:**
I. Бр. 32616
21 ов. м. око 24 часа једна група од 18 партизана⁴ дошла је у село Балановац

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 116/1—1, к. 21.

² Диверзију су извршили делови Првог шумадиског НОП одреда.

³ Акцију је извршила Моравска група Пожаревачког НОП одреда, под командом Симе Симића-Сувог.

⁴ Делови Зајечарско-тимочког НОП одреда

где су узели хлеба и отишли у непознатом правцу.

21 ов. м. у селима Боровцу и Врбици ухваћена су 34 ком. јатака, симпатизера и помагача комуниста и предати спец. полицији.⁵

БР. 145

УЦЕНА РАДЕНКА МАНДИЋА /ОД 21 НОВЕМБРА 1942 ГОДИНЕ¹

УЦЕЊЕН КОМУНИСТИЧКИ БАНДИТ

Чим су прошле године отпочели комунистички нереди у Србији, Мандић Раденко, земљорадник из села Виљуше, Среза трнавског, иначе познати комуниста, одметнуо се у шуму и придружио се комунистичко-партизанским бандама. Са једном оваквом бандом, којој се ставио на чело, организовао је и извршио низ свирепих убистава национално исправних и честитих грађана, пљачки и разних насиља.

Како се именовани Мандић на досадашње позиве није одазвао и нредао властима, а да би се опречило његово евентуално даље деловање у циљу ремећења садашњег реда и мира у земљи, које би могло имати по мирно и недужно становништво недогледне последице, решењем Шефа Српске државне безбедности I бр. 32027 од 21 новембра ове године расписана је за овим одметником јавна награда од 50.000 динара.

⁶ Хапшења су вршили агенти Специјалне полиције из Београда уз помоћ органа Српске државне страже из Зајечара. Из села Боровца ухапшено је 28 а из Врбице 5 људи. Сви су транспортовани у Београд, где су, око 40 дана, мучени и злостављани у Специјалној полицији. Касније, мањи део је пуштен кућама а остали су упућени у логор на Бањици. Од лица упућених на Бањицу, стрељани су фебруара 1943 год., у Јајинцима: Бранко Ђорђевић, Јован Николић и Станимир Данчић. Остали су се, по издржаној казни, вратили кући. Само из околине Бора, Рготине и Великог Извора била су тада ухапшена 84 лица, која су, са напред поменутом групом, упућена Специјалној полицији у Београду. Из ове групе, стрељано је у Јајинцима око 30 лица.

¹ Прештампано из „Обнове“ бр. 428 од 25 новембра 1942 године. Оригинал у архиви Војноисториског института под бр. 13/4—1, к. 45.

Ова награда биће исплаћена одмах сваком оном лицу које би именованог Мандића убило или ухватило и иредало властима, или које би ма на који начин допринело и помогло властима да он буде ухваћен или убијен.

(Из канцеларије Шефа Српске државне безбедности I бр. 32027 од 21 новембра 1942 год.).

БР. 146

САОПШТЕЊЕ ШЕФА СРПСКЕ ДРЖАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ ОД 27 НОВЕМБРА 1942 ГОД. О СТРЕЉАЊУ ЈЕДАНАЕСТ ЉУДИ ЗБОГ САБОТАЖЕ¹

САОПШТЕЊЕ

Због активног помагања комунистичко-партизанске акције и припремања акта тешке саботаже, од стране преког суда Српске државне страже на дан 25 новембра 1942 године осуђени су доле наведени комунисти на казну смрти. Казна је извршена на дан 26 новембра 1942 године.

Осуђени су и стрељани следећи:

1. Иванов Владимир, брусач, рођен 26-ХП-1913 године у Идвору, Среза ковачичког;
2. Ромих Албин, дреер, рођен 20-11-1917 године у Потчетртеку, срез Шмарје;
3. Боровник Ложе, машински бравар, рођен 20-11-1914 године у Храстју, Среза мариборског;
4. Милинов Душан, бравар, рођен 12-У1-1915 године у Шајкашком Св. Ивану, Среза тителског;
5. Пенезић Борислав, бравар, рођен 21-Х-1914 године у Црнузи, Срез прибојски;
6. Милосављевић Милош, машински бравар, рођен 27-УШ-1911 године у Загребу;
7. Целебџић Никола, дреерски ученик, рођен 26-ХИ-1924 године у Ваљеву, Срез ваљевски;
8. Ружичка Иван, машински бравар, рођен 31-У-1917 године у Врхники, срез исти;

¹ Прештампано из „Обнове“ бр. 430 од 27 новембра 1942 године. Оригинал се налази у архиви Војноисториског института под бр. 15/4—1, к. 45.

9. Конечни Адалберт, дреер, рођен 21-УШ-1921 године у Усори, Срез добојеки;

10. Марковић Србобран, бравар, рођен 27--Х-1916 године у Вишеграду;

11. Савић Светислав, дреерски ученик, рођен 6-1У-1925 године у Бабушевцу, Срез колубарски, сви стално настањени у Ваљеву.

(Из канцеларије Шефа Српске државне безбедности VIII Бр. 2754).

БР. 147

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 28 НОВЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПОЖАРЕВАЧКОГ НОП ОДРЕДА И ГРУПЕ СИМПАТИЗЕРА ИЗ СЕЛА ОСТРУЖНИЦЕ¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ 28 новембар 1942

1. Петровац:
I. Бр. 32845
32858	Ноћу 26/27 ов. м. око 20 наоружаних лица ² дошло је на рудник Стамницу, раднике отерали с посла и забранили рад у руднику под претњом смрти. Однешене су неке ствари и непгго новца. Рудник је престао [са] рад. [ом].
32861	26 ов. м. једна непозната наоружана група дошла је у општину Сиге где је попалила архиву. ³ Једна група партизана ⁴ дошла је у село Осаницу одакле је одвела претседника општине Симу Бичарића, деловођу Станоја Глишића и благајника Јована Миличића.

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 117/1—1, к. 21.

³ Млавска чета Пожаревачког НОП одреда

¹ Акцију су извели делови Пожаревачког НОП одреда под командом Јована Шербановића-Шелета, народног хероја.

⁴ Делови Пожаревачког НОП одреда

- 32860 Претседник општине Крепољинске напуетио је дужност и побегао у непознатом правцу.
3. **Ивањица:**
32857 Ноћу 22/23 ов. м. једна група непознатих бандита долазила је у зграду општина: мионичке, придворичке, остатичке и ередњоречке, где су спалили архиве и оставили натпис: „Ко се од општинске управе буде ухватио у управи биће смртно кажњен“.
5. **Умка:**
32842 27 ов. м. у 8,30 час. изјутра примећена је једна комунистичка банда од 10 лица⁵
32843 на левој обали Саве, која је певала комунистичке песме, псујући Краља и кличући Стаљину. Око 12 час. када је поред Умке пролазио путнички брод из Шапца за Београд, ова банда је отворила ватру на немачку заставу на броду. Жртва није било.
32856

БР. 148

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 30 НОВЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ЧАЧАНСКОГ И ПОЖАРЕВАЧКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ 30 новембар 1942

3. **Чачак:** Ноћу 28/29 ов. м. 10 наоружаних непознатих лица упало је у општинске
I. Бр. 33005

⁵ Односи се на групу симпатизера НОП из села Остружнице, који су радили на терену као илегалци, а 1943 год. прикључили се Првом шумадиском НОП одреду.

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 118/1—1, к. 21.

зграде у селима Трнави, Заблаћу и Јежевици, где су сва акта полалили.²

- 4. Жагубица:** 26 ов. м. патрола станице Милановац
I. Бр. 33006 сукобила се са бандитима који су тога дана спалили архиву у селу Сиге.³ Бандити су успели да, користећи мрак, побегну.

БР. 149

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 12 ДЕЦЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПОЖАРЕВАЧКОГ, ПАСЈАЧКО-ЈАБЛАНИЧКОГ И РАСИНСКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
12 децембар 1942

- 1. Пожаревац:** 10 ов. м. око 2 часа 3 непозната наоружана лица напала су на станицу Мелница, али су одбијени од стране стражара.² Жртва није било.
33997
- 4. Лебане:** 10 ов. м. око 10 час. дошло је код села
34113 Ображде до борбе између органа С.Д.С.
34120 у јачини 40 људи и комуниста којих је било око 150.³ У борби су погинули Жижић Мирко, поручник, Лесић Јован, поднаредник, Јовић Стојан, потпо-

^a Акцију су извели партизани Чачанског НОП одреда.

" Акцију су извели делови Пожаревачког НОП одреда.

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 120/1—1, к. 21. Види док. бр. 119 прим. 1.

² Поменути партизани припадали су Пожаревачком НОП одреду.

³ Борбу је водио Пасјачко-јабланички НОП одред. Том приликом погинуо је Драгољуб Радосављевић-Топлица, народни херој, металски радник из Прокупља.

ручник и каплари Марковић Стојан и Ђорђевић Милисав. За судбину многих се још не зна. На страни комуниста има жртава али се још не зна колико. Војници из лесковачког одреда који су били заробљени и пуштени од комуниста изјавили су да су им комунисти запретили да ће напасти и Лебане ако се предузму репресалије против села Ображде и осталих.

5. **Крушевац:** Ноћу 9/10 ов. м. у 2 часа група комуниста⁴ дошла је у село Шавран, среза расинског, по селу скупљала храну и отишла у непознатом правцу.

БР. 150

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЉЕВЕ ВЛАДЕ ОД 13 ДЕЦЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПОЖАРЕВАЧКОГ И ЈАСТРЕБАЧКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
13 децембар 1942

1. **Бољевац:** 9 ов. м. у 20,45 дошла је у село Добрујевац једна наоружана партизанска група од 10 људи² и тражила храну.
2. **Петровац:** 11 ов. м. око 16 часова једна група од 30 наоружаних партизана напала је код села Старчева на патролу станице Рашанац, разоружала је а да ова није могла ни да прими борбу и одвела у село Старчево.³ Од патроле, која се састо-

⁴ Делови Расинског НОП одреда

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 121/1—1, к. 21.

² Делови Зајечарско-тимочког НОП одреда

* Напад су извели делови Пожаревачког НОП одреда.

јала од пет лица Један је успео да побегне иако је био везан а осталу четворицу партизани су одвели са собом.

5. **Житковац:**
34009

11 о. м. око 21 час дошла је у село Кулину једна наоружана банда под вођством Грујице.⁴ Ту су скупили сељаке у основну школу и Грујица им је одржао говор. У 23 часа отишли су у правцу села Љуптена. Нису тражили ништа за храну.

БР. 151

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 14 ДЕЦЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПОЖАРЕВАЧКОГ, ПРВОГ ШУМАДИСКОГ И ПАСЈАЧКО-ЈАБЛАНИЧКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
14 децембар 1942

1. **Пожаревац:**
34119

13 ов. м. у 0,30 час. срушен је моет на прузи Пожаревац—Петровац између села Калишта и Великог Села помоћу експлозива. Дужина моета је 10 м. Нападаци су покушали исто тако да сруше мост на друму који се налази у непосредној близини ерушеног жел. моста натеравши стражаре да га запале, али мост није изгорео. Посекли су такође и 13 телефонских стубова. Према изјави стражара ова дела су извршили партизани којих је било око 40 на броју.²

⁴ Малојастребачка чета Јастребачког НОП одреда, с Кирилом Михајловским, комесаром Малојастребачке чете.

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 122/1—1, к. 21.

² Ову акцију извела је Стишка чета Пожаревачког НОП одреда.

4. **Краљево:** Ноћу 12/13 ов. м. незнана лица запалила су архиве општина Милочати и Цветке.³
34116
5. **Прокупље:** 12 ов. м. патрола од 10 стражара овог среза са бугарском војском сукобила се у селу Мрљаку са групом од око 40 комуниста.⁴ У овој борби ухваћен је комуниста Миодраг Вукашиновић⁵ а рањен је један бугарски војник. После борбе комунисти су се повукли у правцу Крстате Букве према селу Обртинци.
34114
34115

БР. 152

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 15 ДЕЦЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА КОСМАЈСКОГ, ЧАЧАНСКОГ, ЈАСТРЕБАЧКОГ И РАСИНСКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
15 децембар 1942

1. **Сопот:** Ноћу 14/15 ов. м. у 23,45 једна добро наоружана партизанска група од 80 људи напала је на зграду ср. [еског] начелства у Сопоту у којој се налазе сва државна надлежства. Отворена је борба и са једне и са друге стране која је трајала сат и по и у којој су рањена тешко 2 а лакше 4 стражара. Од приватних лица погинула је Наталија Петровић која је са својим мужем Живојином,

³ Акцију је извела група партизана Чачанског НОП одреда.

⁴ Реч је о Пасјачкој чети Пасјачко-јабланичког НОП одреда.

⁵ Милосав (а не Миодраг) Вукашиновић, болничар у Пасјачкој чети Пасјачко-јабланичког НОП одреда. Ухватили га Бугари код с. Мрљака и стрељали.

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 123/1—1, к. 21.

који је такође рањен спавала у кафани „Космај“. Губици партизана су непознати јер су своје рањене одвукли са собом. Повод нападу је био ослобођење притвореника који одговарају за комунизам. Зграда ср. начелства је де-молирана и један део онеспособљен за рад.²

2. **Краљево:**
34168
Ноћу 12/13 ов. м. непозната лица запалила су осим у селима Цветке и Милочају и архиве општина тавничке, обровске, сирчанске, витановачке и витковачке.³

3. **Гуча:**
34176
Ноћу 13/14 ов. м. непозната лица спалила су архиве општине у Грабу, Марковици, Лучанима и Доњој Краварици.⁴ На овим општинама залепили су плакате којима забрањују рад под претњом смрти.

4. **Житковац:**
34175
Ноћу 13/14 ов. м. партизани³ су долазили у село Породин где су скупили свет и одржали збор. Говорили су сел>ацима да не дају ништа од реквизиције иначе ће спалити село. Нису за себе узели ништа.

7. **Трстеник:**
34172
34322
13 ов. м. у 19 чае. група од 20 партизана® дошла је у село Риђевштицу, општине Велућке, где су бацали плакате и одржали збор који је трајао пола сата а затим отишли у правцу села Лесковице, срез жупски.

² Акцију су извели партизани Космајске чете Првог шумадског НОП одреда, под командом Милосава Влајића, народног хероја, командира Прве космајске чете. Погинуо јуна 1943 год., приликом напада на жандармериску станицу у Влашкој, као командант Првог шумадског батаљона.

³ Ове акције извеле су групе бораца Чачанског НОП одреда.

¹ Акцију је извела група партизана Чачанског НОП одреда.

⁵ Малојастребачка чета Јастребачког НОП одреда

" Расински НОП одред

34177

13 ов. м. група од 15 комуниста⁷ дошла је у село Мали Шиљеговац, где су узели нешто хране и заступнику председника Општине гагловске Милошевићу Драгољубу предали наређење Расинског партизанског одреда да у року од 10 дана поднесе оставку. Исте ноћи у 4 часа 5 комуниста дошло је у стан председника општине Каоник и предали му истоветно наређење као и претседнику из претходне општине. Ноћу 8/9 ов. м. непозната лица пресекала су телефонски стуб између села Медвеђе и Богдања, Среза третеничког.⁸

БР. 153

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 18 ДЕЦЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ЈАСТРЕБАЧКОГ, ЛЕСКОВАЧКОГ, ПОЖАРЕВАЧКОГ, РАСИНСКОГ И ОЗРЕНСКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
18 децембра 1942

1. **Прокупље:** 14 ов. м. око 19 часова група од 50 комуниста² дошла је у село Топоницу а 13 ов. м. у село Асановац.
2. **Лебане:** 16 о. м. око 3 часа по подне примећена је једна група од 10 комуниста³ код ћумуране Петрова Гора.

¹ Реч је о партизанима Расинског НОП одреда.

⁸ Акцију су извели чланови КПЈ — позадински радници у Расинском срезу.

¹ Концепт избештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 124/1—1, к. 21.

² Реч је о партизанима Пасјачке чете Пасјачко-јабланичког НОП одреда.

⁸ Партизани Пасјачко-јабланичког НОП одреда

- Пожаревац:**
 I. Бр. 34433
 I. Бр. 34487
 I. Бр. 34489
- 15 о. м. око 22 часа једна наоружана група напала је на општине Живица и Драговац, натерали стражу да изнесе архиву коју су затим спалили, покупили све печате, две писаће машине, пшеницу и око 1500 динара. У селима Батовцу, Дубравици, Брежанима и Брадарцу кроз која су пролазила оставили су писмена наређеша „Штаба народноослободилачког партизанског одреда за округ пожаревачки.“⁴
7. **Житковац:**
 I. Бр. 34498
- 15 о. м. група партизана под вођством Грујице, њих 88⁵ на броју, дошла је у село Вукању где су одржали збор, . . . Из Вукање су отишли у таравцу села Бољевца, а 17 изјутра појавили су се у селу Породину одакле су отишли у правцу Јасенове Воде, на Мали Јастребац.
9. **Брус:**
 I. Бр. 34485
- 14 о. м. у 17 часова група од 40 комуниста пресрела је у селу Купцима поштански аутомобил из Крушевца за Брус, скоро сву пошту спалила, а само на молбу путника одустали су од паљевине аутомобила вабранивши даљи саобраћај и пренос поште. Исте вечери спалили су архиву у општини Купци и забранили даљи рад.⁶
10. **Крушевац:**
 (накнадно)
 I. Бр. 34485
- 15 о. м. председнику града Сталаћа и старешини села Мрзенице предато је наређење Расиноког народноослободилачког партизанског одреда којим се наређује да све општинске управе у року од 10 дана поднесу оставку.

* Акцију је извела Стишка чета Пожаревачког НОП одреда.

⁵ Партизани Малојастребачке чете Јастребачког НОП одреда

° Акцију су извели партизани Расинског НОП одреда.

11. **Ражаш:** Ноћу 16/17 о. м. неколико наоружа-
I. Бр. 34485 них комуниста салило је архиву оп-
штине Мађара из касе однели 6.000 ди-
нара и отишли у правцу планине Бу-
ковика.⁷
12. **Трстеник:** Ноћу 10/11 о. м. непозната лица при-
I. Бр. 34485 качила су три наредбе Расинског на-
родноослободилачког партизанског одре-
да у Трстенику, и то у близини желез-
ничке станице, код Бугарске команде
и хотела Јадран.⁸

БР. 154

**ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИ-
НИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЉЕВЕ
ВЛАДЕ ОД 25 ДЕЦЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА РА-
СИНСКОГ И ПАСЈАЧКО-ЈАБЛАНИЧКОГ НОП ОДРЕДА¹**

**ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
25 децембар 1942**

1. **Младеновац:** 24 ов. м. у 14,20 час. у вароши Младе-
I. Бр. 35074 новцу једна партизанка, чији иденти-
тет још није утврђен,² бацила је једну
бомбу на два Немачка официра у бли-
зини жел. станице и теже их повре-
дила. Потом је убила четничког војво-
ду Јована Војновића који је пошао да
је гони а затим убијена од Једног стра-
жара градске страже.

⁷ Акцију су извели партизани Озренског НОП одреда.

⁸ Ову акцију организовала је и спровела партиска организација у Трстенику, која је припадала Окружном комитету КПЈ за Крушевац.

¹ Концепт извештаја налази се у архиви Војноисториског ин-
ститута под бр. 126/1—1, к. 21.

² Реч је о Живки Дамјановић, партизанки Космајског НОП од-
реда. Види опширније док. бр. 87.

2. **Крушевац:** 23 ов. м. у 18,30 час. испред фабрике
I. Бр. 35072 саламе у Крушевцу два непозната нао-
35073 ружана лица теже су ранила једног не-
мачког стражара С. С. трупа који је био
на стражарском месту.³ Рањеник је
пренет у војну болницу где му је ука-
зана хитна лекарска помоћ и извршена
операција али је његово стање кри-
тично.
3. **Александровац:** 22 ов. м. група од 80 комуеиста⁴ дошла
је у село Вражогрнци, прикупила се-
љаке и одржала им говор нападајући
окупаторске и српске власти и Дражу
Михаиловића. Приликом уласка у село
пресекли су 3 телеграфска стуба. По-
сле говора скупљали су по селу хлеба
а затим се поделили у две групе и оти-
шли први у правцу Сугубине, Среза
жупског а други у правцу Златара,
Среза копаоничког.
4. **Прокупље:** 23 ов. м. група комуниста долазила је
I. Бр. 35071 у село Драги Део где су од једног се-
лака узели једног коња.
5. **Рашка:** Ноћу 21/22 ов. м. запаљена је општина
I. Бр. 35070 ђаковачка са целокупном архивом и
изгорела до темеља.
6. **Петровац:** Ноћу 23/24 ов. м. око 12 часова два не-
I. Бр. 35068 позната наоружана лица спалила су
35069 архиву општине Крвијске⁵.

• Акцију су извели партизани ударног вода Расинског НОП одреда.

⁴ Борци из Расинског НОП одреда

* Акцију је извела Млавска чета Пожаревачког НОП одреда.

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 27 ДЕЦЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПРВОГ ШУМАДИСКОГ, ПОЖАРЕВАЧКОГ, ЈАБЛАНИЧКОГ И ЈАСТРЕБАЧКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
27 децембар 1942

1. **Младеновац:** 25 ов. м. око 16 час. дошли су у општину Велику Иванчу 7 наоружаних комуниста, спалили општинску архиву, однели око 1000 дин, на општинској згради написали „Живели партизани“, и отишли у правцу села Мисаче.²
35216
- 35207 20 ов. м.-у селу Трновчу, Среза млавског, непозната лица залепила су на кућна врата Данила Милојковића, председника општине, наређење пггаба Вељка Дугошевића³ да све општинеке управе у року од 10 дана поднееу оставке. Иста таква наређења примили су председници општине Сене, Среза звишког као и председници општина мишљеновачке (24 ов. м.) и батушке (23/24 ов. м.).
35208
- Кучево
Пожаревац
3. **Пожаревац:** Ноћу 24/25 ов. м. једно непознато наоружано лице предало је у селу Салаковцу 2 иисмена наређења партизанског штаба⁴ да председници општина поднесу оставке са целим одбором.
35209
4. **Лебане:** Председници општина Доњо Коњувачке и Слишанске предали су 25 ов. м. на-
35211

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског инетитута под бр. 128/1—1, к. 21.

² Акцију су извели делови Космајске чете Првог шумадиског НОП одреда.

³ Рамска чета Пожаревачког НОП одреда „Вељко Дугошевић“

⁴ Штаба Пожиревачког НОП одреда

ређења примљена од комуниста⁸ да напусте дужност. 24 ов. м. бугарска војска блокирала је село Ображде, општине Слишанске и пошто је позвала сељаке на окуп извршила претрес и потом стрељала Марјана Здравковића, Стојана Јовића и Костадина Ћирића а теже ранила Михајла Миленковића.

5. Вел. Градиште: Потерно одељење полске страже из 35201 Вел. Градишта по сазнању да се у кући Димитрија Димића у Малом Градишту налази једна група комуниста опколило је ову кућу 26 ов. м. у 3 часа и ту убили вођу Перу Милентијевића,⁶ снајдера из Пожаревца а теже ранили Стрејића Раду⁷ из Малог Градишта и једног живог ухватили.⁸
6. Житковац: 22 ов. м. приликом блокаде села Крајковца Бугари су стрелали Борисава Ђорђевића (23 г.) и Драгослава Вешића (21 год.) обојица из села Врћеновице. 35213 Разлог непознат. 25 ов. м. око 19 час. 35212 дошла је у село Шурић једна група партизана⁹ где су скупили грађане којима је Грујица говорио о ратној ситуацији, затим су вечерали и отишли у непознатом правцу. Село Шурић је 15 км од Житковца.
7. Алексинач: 25 ов. м. предвече дошли су у село 35217 Брадарци 15 наоружаних партизана,¹⁰ скупили сељаке и позвали их да не дају реквизицију. Отишли су у правцу села Вукашиновца.

⁵ Односи се на партизане Јабланичке чете Пасјачко-јабланичког НОП одреда.

⁶ Влада (а не Пера) Милентијевић-Ганди. Органи Недићеве пољске страже, да би застрашили народ, изложили су његов леш у Великом Градишту.

⁷ Позадински радник у Рамском срезу. Убрзо после рањавања умро је у Пожаревачкој болници.

⁸ Радмило Младеновић, борац Пожаревачког НОП одреда. Спроведен је у логор на Бањици, одакле је пуштен фебруара 1943 године. Редакцији није познато шта је са њим било касније.

⁹ Малојастребачка чета Јастребачког НОП одреда

¹⁰ Реч је о Озренском НОП одреду.

11. **Крушевац:**
35205
- Ноћу 23/24 ов. м. 3 комуниста¹¹ саопштила су писмену наредбу старешини села Капиције, Среза крушевачког да поднесе оставку на своју дужност. 18 ов. м. комунисти¹² су издали писмено наређење старешинама села Витановца и Јабланице да у року од 10 дана поднесу оставке. 18 ов. м. увече одведен је комуниста Мијаило Стојковић¹³ из Витановца, Срез расинсши. 24 ов. м. у 18 час. једно непознато лице кундаком је развалило врата у општини Гари, Среза расинског и однело сва службена акта. У пролазу кроз село поручило је претседнику општине да прекине рад и да поднесе оставку.¹⁴ Ноћу 23/24 ов. м. жени претседника општине у Ћувису комунисти су поручили да јој муж не ради више у општини.
12. **Александровац:**
35201
- 23 ов. м. непозната лица (око 20 ва броју) дошла су у 22 часа у село Добро љупци, спалили архиву, однели сав новац и уништили сав намештај и телефон у општини.¹⁵
13. **Ражањ:**
35204
- 20 ов. м. нађена су у селу Липовцу 4 летка озренског партизанског одреда под насловом: „Напред Српски народе, Среза ражањског“ излепљена по капијама сељака. 25 ов. м. у 21 чае. 10 комуниста¹⁶ узели су храну у селу Малетини и саопштили народу да не даје реквизицију.

¹¹ Борци из Расинског НОП одреда

¹² Реч је о партизанима Расинског НОП одреда.

¹³ Пре одласка у партизане био позадински радник. Погинуо, као борац Расинског НОП одреда, јануара 1943 год. у с. Стублу код Трстеника.

¹⁴ Акцију је извео курир Расинског НОП одреда.

¹⁵ Акцију су извели партизани Расинског НОП одреда.

¹⁶ Партизани Озренског НОП одреда

БР. 156

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 26 ДЕЦЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА НОП ОДРЕДА НА ТЕРИТОРИЈИ ШУМАДИЈЕ И ИСТОЧНЕ БОСНЕ¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
26 децембар 1942

1. **Књажевац:** Ноћу 24/25 ов. м. у 21 час. наишла је у село Понору група од 6 партизана, ту спалила општинску архиву, из касе узела око 4000 дин. и отишла у правцу државног пута Ниш—Тресибаба.²
I. Бр. 35165
2. **Сокобања:** Ноћу 24/25 ов. м. у 20 час. група од 10 партизана прошла је кроз село Николинац и отишла у правцу села Сесалац.
I. Бр. 35166
3. **Свилајнац:** 23 ов. м. дошли су у општину купинувачку шест наоружаних људи, спалили архиву и однели 5.400 дин."
I. Бр. 35162
4. **Д. Милановац:** 23 ов. м. појавило се у селу Бољетину око 20 наоружаних лица.⁴ Један наш комбиновани одред од 30 људи, који је још на терену, сукобио се са непознатима и дошло је до пушкарања после чега су се, изгледа, непознати повукли према Капетанској Ливади.
I. Бр. 35167
6. **Младеновац:** 24 ов. м. два непозната лица дошла су кући претседника општине ковачевачке, Миленка Глишића и тражили хлеба.
I. Бр. 35168

¹ Концепт извештаја налази се у архиви Војноисториског института под бр. 127/1—1, к. 21.

² Акцију је извела група партизана из Зајечарско-тимочког НОП одреда.

• Акцију су извели партизани Пожаревачког НОП одреда.

* Реч је о партизанима Крајинске чете Зајечарско-тимочког НОП одреда.

Пошто им је дао хлеба пошао је да их испрати на капију где су непознати бандити испалили на шега два метка од којих је мало доцније умро.⁵

- I. Бр. 35161 24 ов. м. у 21,30 час. непозната лица напала су на станицу Ковачевац, демонтирали све апарате, узели новац из касе и дигли у ваздух две скретнице. Саобраћај прекинут.⁶
- 7. Крагујевац:** Ноћу 24/25 ов. м. једна наоружана банда од преко 30 људи напала је на станицу С.Д.С. у Чумићу. У борби која је настала погинуо је један поднаредник а један наредник рашен. На страни бандита погинуо је један.⁷
- 3. Кшажевац:** 24 ов. м. око 20 час. наишла је једна група од 15 партизана у село Црвеше, где су спалили општинску архиву и из касе узели извесну суму новаца — а затим отишли у непознатом правцу. У исто време друга група од 10 партизана упала је у село Жлне, спалила општ. архиву и отишла око 2 часа по поноћи. Верује се да је у питању иста група која се само подвојила да би извршила истовремено упад у оба села.⁸
- I. Бр. 35182

⁵ Миленка Глишића, сарадника окупатора и истакнутог народног непријатеља, убили су партизани Космајске чете Првог шумадског НОП одреда.

⁶ Акцију су извели скојевци из села Ковачевца са неколико партизана Космајске чете Првог шумадског НОП одреда.

⁷ Акцију је извела Рудничка чета Првог шумадског НОП одреда. На страни партизана погинуо је Милан Чортан-Мали.

⁸ Поменуте акције су извршили делови Зајечарско-тимочког НОП одреда.

ИЗВЕШТАЈ ОДЕЉЕЊА ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НЕДИЋЕВЕ ВЛАДЕ ОД 28 ДЕЦЕМБРА 1942 ГОД. О АКЦИЈАМА ПОЖАРЕВАЧКОГ И РАСИНСКОГ НОП ОДРЕДА¹

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРЖАВНУ ЗАШТИТУ
28 децембар 1942

1. **Сокобања:** 26 ов. м. око 17 час. једна група од 12 партизана под вођством Момчила Поповића² наоружана пушкама и пушкотрицалом сачекала је у заседи једну патролу од 5 органа С.Д.С., станице Језеро, убили стражаре Радомира Николића и Пешића а осталу тројицу разоружали и пустили. Напад је извршен код дечјег опоравилишта на Озрену.³
35281
35282
7. **Петровац:** Ноћу 26/27 ов. м. партизани су обили канцеларију општинске суднице у Орешковици и спалили сва акта.⁴
35276
8. **Трстеник:** Ноћу 26 ов. м. непозната лица спалила су сву архиву општине дубранске.⁵
35275
9. **Ражањ:** 25 ов. м. испод планине Буковика нађен је један мушки леш лица старог око 35 год. неутврђеног идентитета. 30 комуниста⁶ спалило је архиву општине Смиловац.
35274

¹ Концепт извештаја, писан на машини, налази се у архиви Војноисториског института под бр. 129/1—1, к. 21.

² Политички радник на терену. Погинуо фебруара 1943 год. у Су Сиботинцу код Алексинца.

³ Акцију су извели борци Озренског НОП одреда.

⁴ Акцију је извела група партизана из Моравске чете Пожаревачког НОП одреда.

⁵ Акцију су извели делови Расинског НОП одреда.

⁶ Реч је о партизанима Озренског НОП одреда.